

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

תולדות

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

'ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ וגו',
ובמדרש (רבתי סו ב) 'לק' בְּזִכְוֹתָהּ וּבְךָ הַדָּבָר תְּלוּי, שְׁמַעֲתִי
מְמוֹרֵי זֶה"ה פְּרוּשׁ הַש"ס (ברכות יז:): שְׁיִצְאָה בַת קוֹל כֹּל
הָעוֹלָם נָזוּן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא בְּנֵי וְחֲנִינָא בְּנֵי דֵי לוּ בְּקַב חֲרוּבִין
מֵעַרְב שְׁבַת לְעַרְב שְׁבַת, דְּרָצָה לוֹמַר בְּשִׁבְי"ל דְּהֵיִנוּ שְׁהוּא
עֲשָׂה צְנוּר וְשִׁבְי"ל לְהַמְשִׁיף לְכָל הָעוֹלָם, וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ בְּשִׁבְי"ל
חֲנִינָא בְּנֵי, וּדְפַח"ח

(צפנת פענח תרומה)

אוצר פניני החסידות:

- א **אגרא דפרקא** | מדוע איו הפרשה מכנה 'צחק' כפי שפרשת נח מכנה 'נח' .....
- א **פתוחי חותם** | עקר תולדותיו של יצחק שהלך בדרך של אברהם .....
- ב **עקרת ישועה** | ליצני הדור הם הטוענים שהת"ח יושבים ספונים בביהמ"ד ואינם מתדמייים לאמות בהבאת פרנסה לביתם .....
- ג **לקוטי שיחות** | 'אברהם הוליד את יצחק' - אברהם אבינו הוריש לעם ישראל חזק לבל יתפגעו מנחות העוה"ז המנגדים לקדשה .....
- ד **פתוחי חותם** | יצחק רומז לצדיק ורבה רומזת לתורה .....
- ד **אהל תורה** | יצחק התפלה שהבן הצדיק יהיה נקי לגמרי ע"י שהבן הנשע ישאב את כל הזקמה .....
- ה **ישמח משה** | דבר תורה ששמע בעל הישמח משה זיע"א בחלום: ליעקב ועשו היתה בחירה שלמה בבטן אמן .....
- ה **מהר"י מפעולא** | מריבו בנחלת שני עולמות - יעקב רצה לקדש גם את חיי העוה"ז בקדשת עוה"ב .....
- ו **דברי יחזקאל** | יעקב משל על התמימות .....
- ו **לקוטי הלכות** | עקר קדשת האדם הוא בבית, 'ישב אהלים', אף אעפ"כ צריך להיות עייל ונסיך כדי שיעזר לבחינת התחדשות .....
- ז **בני מחשביה טובה** | יעקב איש תם, תמימות - התנהגות בישור פנימי טהור וזו, נקי ומשלל מרצון למצא חן בעיני אנשי העולם .....
- ח **שפע חיים** | יצחק אבינו היה סבור שיעשו אוחזו דרכו בדרך הקדושים אשר מתמת קדשתם מתנזרים להוציא שם שמים מפייהם .....
- ח **דגל מחנה אפרים** | הצדיקים מדבקים עצמם אף בענייני גשמיות לרוחניות הצפונה בהם .....
- ח **מאיר עיני חכמים** | יעקב אבינו דחה את הנאת העולם הזה ע"י חשבון הנפש ואלו עשו העדיף הנאת חיי שעה .....
- ט **מאור ושמש** | על אף מדרגותיהם של הצדיקים ויכלתם להתעסק בענייני העוה"ז בהתחלה ולהעלותם, עובדים הם את בוראם בביגיעה ...
- י **מחשף הלבן** | שלש הבארות רומזות לנפש רוח נשמה .....
- יא **קדשת לוי** | על ידי ראית יצחק ראו בהיותו בהשגתם הרוחנית .....
- יא **מחשף הלבן** | בתקון ברית הלושון והמעיור יולדים להלחם עם הסטרא אחרא .....
- יא **תניא** | שני סוגי עבודה, עבודת הצדיקים המבקלים את הרע לגמרי ועבודת הבינונים הכופים את הרע כשהוא עדין בתקפו .....
- יב **נעם אילמלך** | יעקב הקניא שמא ע"י הגשמיות ירדו ממעלתם הרוחנית, ועל זאת הנה מענה השכינה שיקדשו מעשיהם הגשמיים .....
- יג **אוהב ישראל** | 'רבה אמרה אל יעקב בנה לאמר' - צוה אותו שבעת שנוזרים האמות גרות בל יתנאשו עם ישראל מתפלה .....
- יד **אור החיים** | מדוע אמרה 'בני', הרי עמו היתה מדרגת .....
- יד **תפארת שלמה** | ההגברות תאוות רעות בלב האדם כדי שיהפך תאוות לקדשה .....
- יד **בנוני אביב** | יצחק תמה על כך שאין בדרך הטבע לצוד צבי בזמן כה מועט ולכן חשב ששם אין זה עשו .....
- טו **אמרי אמת** | יעקב אבינו הכין דרך של זכו אחישנה .....
- טו **אור החיים** | יצחק מסר ליעקב מפתח הברכות שהיה מסור בגידו מאברהם .....
- טז **דברי יואל** | 'תנו ויחזרו ויחזרו' - שמחה שמצד הקדשה מותינה אחריה שמחה נוספת .....
- בני **יששכר** | 'יסקלו' רמז להתנגלות אור הגנוז .....
- זו **פרי צדיק** | בחדש פסלו יש לכל אחד מישראל מבטח עז שביקלתו לקנות עולמו ברגע אחד .....
- זי **רבנו בחיי** | התפלה היתה סבת העקרות של רבקה / גדול כח התפלה שיכולה לשנות אפילו את הטבע .....

אוצרות אגוני הדורות:

- יח **אהל יעקב** | מדת הישירים והצדיקים לפשפש במעשיהם כשפוקדים אותם צרות ופגעי הזמן .....
- כ **אור יחזקאל** | רעותו של עשו נבעה ממדת השקר וממדת איש בטל אשר איננו מתבונן על תכליתו .....
- כא **דרש משה** | עקר הגדלות להיות עוסק בתורה ובמצוות כל ימיו אף בלא נסיונות .....
- כב **אלשיף** | הליכה למיתה מיום הלידה .....
- כב **הכתב והקבלה** | תהבולת השרשת ידיעת מציאות ה' בלב הבריות על ידי קריאת שמות הבארות .....
- כג **קלי יקר** | מריבת הבארות רמז למריבת ישראל שגרגמה לחרבן שני בתי מקדשנו .....
- כד **חמדת ישראל** | יצחק הנה לומד תורה לפיכך לא הצרר לזכירת יום המיתה .....
- כד **דרכי מוסר** | לא רצה יצחק לקרר את יעקב כדי שלא יהיו הבלי עולם הזה מפריעים לו בעבודתו .....
- כה **צרות המור** | צתת רבקה לנכסת ישראל להשמר בראש השנה יום הכפורים ממדת הדין .....
- כו **פתוחי חותם** | נתנו ליעקב ידי עשו לזון דיני נפשות .....
- כז **יערות דבש** | השומר לשונו מדבר שקר ונזב וזכה בעולם הזה לברכת יצחק ליעקב .....
- כח **אזנים לתורה** | ברפת יצחק אבינו נקנע ארבע תקופות שזונו והתפרנסו ישראל .....
- כט **ברכת פרוץ** | המבטל תורה עבורו הצלחות עולם הזה טועם לבסוף טעם מרירות, וכל שמחת השגת תשוקתו פגה .....
- ל **מעשי הצדיקים** .....
- לה **יומא דהילולא** .....
- לו **כל מצותיך אמונה** | השבת נועם הנשמות .....
- לז **דבר הלכה** .....
- לט **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה .....

פְּרִשְׁת תּוֹלְדוֹת

יְלֻקוּט מְאוּרֵי אוֹר

ראש חדש כסלו בבחינת יום כפור

פעם בראש חדש כסלו בְּשֶׁהֶקִין כ"ק אֲדָמו"ר המגיד מְטַשְׁעֲנוּבִיל זְצוּק"ל, אָמַר שְׁהִיָּה בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְרָאָה שֶׁם רַעַשׁ גָּדוֹל, וְשָׂאֵל מַה הַיּוֹם מִיּוֹמִים, אָמְרוּ לוֹ שֶׁהַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ כָּסְלוֹ הוּא בְּחִינַת יוֹם הַפְּפוּרִים, וְהוּא יוֹם מַחִילָה סְלִיחָה וְכִפּוּרָה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי חֲנֻכָּה הוּא הַגָּמֵר, מַתְחִילָה הַהֲאָרָה כְּכֹר מַתְחַלֵּת הַחֹדֶשׁ:

ואלה תולדות יצחק בן אברהם (כה יט)

אגרא דפרקא

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

מדוע אין הפרשה מקנה 'יצחק' כפי

שפרשת נח מקנה 'נח'?

שְׁמוֹת סְדְרֵי הַתּוֹרָה עַל פִּי הַמְּנַהֵג הַנְּהוּג לְקִרְוָתָם בְּיִשְׂרָאֵל, הֵנָּה הַסְּדֵרָה הַשְּׂנִיָּה נִקְרָאת 'נח', כִּי הַתְּחִלָּה אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת 'נח', וְהֵנָּה יִקְשֶׁה הֲלֹא הַסְּדֵרָה בְּהַתְּחַלֵּת 'אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק' הַמְּנַהֵג הַנְּהוּג לְקִרְאָה אוֹתָהּ 'תּוֹלְדוֹת', וְלָמָּה לֹא יִקְרָא שְׁמָהּ בְּיִשְׂרָאֵל 'יִצְחָק'.

והנראה על פי דברי התוספתא בזהר (ח"א נט):

לָמָּה נִחַ נֹחַ תְּרֵי זִמְנֵי, אֵלֶּה כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק דֵּי בְּעֻלְמָא אִית לֵי תְרִין רוּחִין, רוּחָא חַד בְּעֻלְמָא דִּין וְרוּחָא חַד בְּעֻלְמָא דְאִתִּי, וְהָכִי תִשְׁכַּח בְּכוּלְהוּ צַדִּיקֵי, מוֹשֶׁה מוֹשֶׁה, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, שְׂמוּאֵל שְׂמוּאֵל, שֵׁם שֵׁם, בַּר מִיִּצְחָק וְכוּ', בְּגִין דְּיִצְחָק בְּשַׁעֲמָא דְאִתְקְרַיב עַל גְּבִי מַדְבְּחָא נִפְקַת נִשְׁמַתִּיה דְחַוַּת בֵּיה בְּהַאי עֻלְמָא, וְכִינֵן דְאִתְמַר בֵּיה בְּאַבְרָהָם בְּרוּךְ מַתִּיָּה הַמַּתִּים תַּבַּת בֵּיה נִשְׁמַתִּיה דְעֻלְמָא דְאִתִּי, בְּגִין דָּא תִשְׁכַּח דְלֹא יַחַד קב"ה שְׂמוֹ אֵלֶּה עַל יִצְחָק, בְּגִין דְאִתְקְשִׁיב כַּמַּת, וְעַל דָּא רָמַז קָרָא וְכוּ' עכ"ל.

וּבְזֶה הַנַּח לָנוּ מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, דְהֵנָּה הַשֵּׁם אֲשֶׁר יִקְרָא לְהָאָדָם הוּא שֵׁם נִשְׁמַתּוֹ פְּנוּדַע, עַל

בְּן הַנִּשְׁמָה מַתְעוֹרְרַת גַּם בַּעַת הַשְּׂנִיָּה בְּקָרְאוֹ שְׂמוֹ, אָבֵל בְּיִצְחָק הֵנָּה הַנִּשְׁמָה מִהָעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר תִּקְרָא בְּשֵׁם כְּבוֹר הַלְכָה לָהּ, וּבָאת רַק הַנִּשְׁמָה מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שְׂאִין לָהּ שֵׁם, וַיִּמָּה שְׂקָרְאוֹ לְיִצְחָק' גַּם אַחַר הַעֲקָדָה בְּשֵׁם 'יִצְחָק' הוּא רַק שֵׁם הַמְּשָׁאֵל לְסִימֹן, עַל כֵּן לֹא עָשׂוּ סִימֹן קְרִיאַת הַסְּדֵרָה בְּשֵׁם 'יִצְחָק' רַק בְּשֵׁם תּוֹלְדוֹתָיו, מַה שְׂאִין בְּן 'נח' (שלכ):

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה יט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אבישיצרא זיע"א

עקר תולדותיו של יצחק שהלך בדרכו של אברהם

וְשֶׁ לְדַבְּרָהּ, דְּפִתַּח בְּתוֹלְדוֹת יִצְחָק, וְהַפְּסִיק וְאָמַר 'אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק' וְלֹא הוֹפִיר תּוֹלְדוֹת יִצְחָק. וְאֶפְשֶׁר לְרַמְזוֹ, מִשּׁוּם דְּקָמָא לֵן עֲקֵר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מְעַשִּׂים טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י גְּבִי 'אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ' (לעיל ו ט), וְגַם פֶּאֶן בָּא לְרַמְזוֹ, וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק, וַיִּמָּה הוֹלִיד, 'אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק', כְּלוֹמַר הוֹרָאָה אֶת יִצְחָק בְּקַדְשָׁה וְעֲנוּה וּיְרָאת ה' וְאַתְחַבְתּוּ, הִיָּה אוֹמֵר לֹא יָצָא זֶה כִּי אִם מֵאַבְרָהָם,

בְּלִתָּהּ מְלִשׁוֹן זָקְנָה, וְלֹא תֹאמַר אֲשֶׁר הַמְּלָבוּשִׁים הֵם לְפִי דוֹר הַזֶּקֶן וְלֹא לְפִי רוּחַ הַזְּמַן שֶׁל עֵתָהּ, רַק שִׁתְּלֶךְ בַּמְּלָבוּשִׁים שֶׁהֵלְכוּ אַבֹּתֶיךָ הַיְרֵאִים וְהַחֲרָדִים, וְלֹא תִחַשֵׁב שִׁיחִיָּה לֶךְ קֶלְקוּל בְּפָרְנֶסָה. וְזֶהוּ שֶׁאִמַר 'וְרַגְלֶךָ לֹא בִצְקָה' – הֵינִינִי עַל דְרָךְ אֲמָרָם וְלֹא (פִּסְחִים קִיט). מִמּוֹנוֹ שֶׁל אָדָם מִצְמִידִין אוֹתוֹ עַל רַגְלָיו, וּמְרַמֵּז הַפְּתוּיָה שֶׁלֹא יִהְיֶה חַס וְשֵׁלום קֶלְקוּל בְּפָרְנֶסָה עַל יְדֵי שִׁילְכוֹ בַּמְּלָבוּשִׁים כְּמוֹ אַבֹּתֵינוּ.

וְזֶה 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הַהוּלִיד אֶת יִצְחָק', פִּי אַבְרָהָם רֹמְזוֹ עַל הַתּוֹרָה כִּי הוּא מְסַפֵּר רַמ"ח כְּפָמְנִן מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁבַּתּוֹרָה. וְיִצְחָק מְרַמֵּז עַל גְּדֻלָּה וְעִשְׂרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר 'וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ' וְאָמְרוּ וְלֹא שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים וְכָל פְּרֻדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק וְלֹא כִּסְפוֹ וְזִקְבוֹ שֶׁל אַבְיִמְלֶךְ, וְזֶה מְרַמֵּז בְּקֶרֶב אַבְרָהָם הַהוּלִיד אֶת יִצְחָק – שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה יְבוֹא עִשְׂרוֹת, שִׁתְּלֶךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וְעַם כָּל זֶה יִהְיֶה לֶךְ פָּרְנֶסָה וְעִשְׂרוֹת.

וְזֶה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י לְפִי שֶׁהָיוּ לִיִּצְחָק הַהוּלִיד אוֹמְרִים מִאֲבִימְלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה, כִּי שָׂרָה מְכַנֶּה לְגוֹף, כְּמִ"שׁ בְּזוּהָק, וְלִיִּצְחָק הַהוּלִיד אוֹמְרִים שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהוֹלְכִים בְּדְרָכֵי הָאֱמוּנוֹת כְּאֲבִימְלֶךְ מֵלֶךְ פְּלִשְׁתִּים, עַל יְדֵי זֶה נִתְעַבְּרָה שָׂרָה הוּא הַגּוֹף, הֵינִינִי שֶׁמִּשְׁשָׁךְ עַל יְדֵי זֶה טוֹבוֹת גּוֹפְנִיּוֹת יִהְיֶה מְלֵא טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה. לְזֹאת צָר הַקִּבְ"ה קֶלְסֶתֶר פְּנִי שֶׁל יִצְחָק דּוּמָה לְאֲבָרָהּ, לְהוֹרֹת שֶׁצָּרִיף כָּל אָדָם לֵילֶךְ בְּדְרָכֵי אַבֹּתָיו הַיְרֵאִים, וְהַפְּנִים שֶׁלוֹ יִהְיֶה דּוּמָה לְשֵׁל אֲבִיו, וְעַם כָּל זֶה לְשִׁפְעַ לֹ הַקִּבְ"ה כָּל טוֹב.

וְזֶה שֶׁפִּירְשׁ יִעָקֵב וְעֲשׂוֹ הָאֱמוּרִים בְּפָרְשָׁה – הֵינִינִי אוֹתָם הַתּוֹלְדֵי חֻמִּים שֶׁהֵמָּה בְּחִינַת יִעָקֵב יוֹשֵׁב אֱהִלִּים בְּאֶהְלוֹ שֶׁל תּוֹרָה, עַם כָּל זֶה הֵם גַּם כֵּן בְּחִינַת עֲשׂוֹ לִירֵשׁ נִחְלַת עוֹלָם הַזֶּה עֲשׂוֹ וּנְכֻסִים וְכָל טוֹב, וְאֲדַרְבֶּה עוֹד הֵמָּה יִתְנַשְׂאוּ לְמַעְלָה רֹאשׁ כְּכֹבֵד גְּדוֹל וְתוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד יִחְדְּיוּ יִהְיֶה תְּמִים:

שֶׁכֶּף הֵם מְדוּחָיו. נִמְצָא לֹא הַזְּכִיר הַפְּתוּיָה כִּי אִם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהֵם עָקָר תּוֹלְדוֹת הַצְּדִיקִים:

עֲטָרַת יְשׁוּעָה

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְדוּיָקוֹב זִיע"א

לִיִּצְחָק הַהוּלִיד הֵם הַטּוֹעֲנִים שֶׁהַת"ח יוֹשְׁבִים כְּסוּנִים בְּבִיהַמ"ד וְאֵינָם מוֹתַדְמִים לְאֱמוּנוֹת בַּמְּלָבוּשִׁים וְלִשְׁנוֹם לְצַדֵּק הַבַּת פָּרְנֶסָה לְבֵיתם

פִּירְשׁ יִי לְפִי שֶׁהָיוּ לִיִּצְחָק הַהוּלִיד אוֹמְרִים מִאֲבִימְלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה לְפִיכֶךָ צָר קֶלְסֶתֶר פְּנִי שֶׁל יִצְחָק דּוּמָה לְאֲבָרָהּ. וְהַבְּאֻמָּה קִשָּׂה אִיף הָיוּ שׁוֹטִים כְּאֵלוֹ לֹמַר כֶּךָ מִאֲבִימְלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה אַחֲרֵי שֶׁרָאוּ הַנְּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאֲבָרָהּ שֶׁנִּצְוֶה מְאוֹר כְּשִׂדִים וְשׁוֹפְקָהּ שָׂרָה לַעֲת זִקְנֶתָהּ.

וְנִרְאָה דְהֵנָּה לִיִּצְחָק הַהוּלִיד אֶפְיָקוֹרְסִים הַמְּלַעֲיָגִים עַל הַת"ח וְאוֹמְרִים שֶׁאֵין בְּיָדוֹ הַסְּפִיק פָּרְנֶסֶת בֵּיתוֹ לְפִי שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּטַל בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ וְאֵינוֹ מְשַׁגֵּחַ לְסָגֵל פָּרְנֶסָה, וְאֵף עֲלֵיהֶם תוֹל שֶׁפַעַת הַצְּלַחַת מְחַמַּת הַתְּהַנְּהוּתָם שֶׁמְּלַבִּישִׁין עֲצָמָן בַּמְּלָבוּשִׁים עֲכוּ"ם וּמְדַבְּרִים כְּלִשׁוֹן עַמִּים וְעַל יְדֵי זֶה מוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֵי אֲדוֹנָיִם. אֲבָל שֶׁקָּר בִּימֵינָם, וְעֵינֵינוּ רוֹאוֹת אֲשֶׁר גַּם עַל הַת"ח מְשַׁגֵּחַ הַשִּׁי"ת הַהִיטִיב לָהֶם וּמַתְּבָרְכִים כְּכֹל טוֹב הוּן וְעֲשׂוֹ בְּבֵיתָם וְלֹא יִחְסַר לָהֶם מְאוּמָה, וּבָזֶה יִנְקָר עֵינֵי הָאֶפְיָקוֹרְסִים לְהַרְאוֹתָם אֲשֶׁר גַּם עַל הַת"ח תְּנוּחַ הַהַצְּלַחַת בְּעֶשֶׂר וְכְבוֹד.

וְכֹאֲשֶׁר פִּירְשֵׁנוּ הַפְּסוּק 'שִׁמְלַתְךָ לֹא בְּלִתָּה מְעֻלֶיךָ וְרַגְלֶךָ לֹא בִצְקָה' (דברים ח ד), כִּי הַפּוֹשְׁעִים אוֹמְרִים שֶׁמְּכַרְחִין לֵילֶךְ בַּמְּלָבוּשִׁים לְפִי הָעַת וְהַזְּמַן וּמְדַמִּין עֲצָמָן לְעַכּוּ"ם יַעַן שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לָהֶם פָּרְנֶסָה, וְכֹא הַקֶּרֶב הָלוֹ הַלּוֹצִיא מְדַעַת הַשׁוֹטִים וְאוֹמַר, 'שִׁמְלַתְךָ לֹא בְּלִתָּה מְעֻלֶיךָ' – הֵינִינִי הַמְּלָבוּשִׁים שֶׁלְּךָ לֹא יִזְקִינוּ בְּעֵינֶיךָ, כִּי

לקוטי שיחות

רבי מנחם מנדל מליובוויץ זי"ע א

'אברהם הוליד את יצחק' - אברהם אבינו הוריש לעם ישראל חזק לבלי יתפעלו מכחות העוה"ז המגנדים לקדשה ועי"ז מתגברים עליהם הן ברוחניות והן בגשמיות

ב'שעה שאברהם אבינו עשה משתה ביום הגמל את יצחק (לעיל כא ח) על כך שיצחק נעשה קשור עם הקב"ה, אם ברית עולם של מילה, ואם 'אני היום לך תיך' של בר מצוה, הרי אף על פי שעוג מלך הבשן צחק ממנו והתפאר שבכחו וגבורתו הוא יכול לבטל את זה לגמרי (ראה בר נג ט), הנה לא זו בלבד שלא מתפעלים ממנו, אלא אדרבא עשו מיום הגמל את יצחק רעש גדול (פאראד), ויתרה מזו שמיד התחילה מפלת עוג, בדבורו של הקב"ה שחשיב מעשה (ב"ר מד כב), הודיעו לו שיפל ביד צאצאיו של יצחק.

ואת זה הפסוק מרמז ומודיע: כיצד היה יכול להיות 'תולדת יצחק', על ידי 'אברהם הוליד את יצחק', דהיינו גם שהוליד את יצחק כפשוטו, וגם שעשה שיצחק יוליד.

ענינו של אברהם היה - כמספר בתורה - אשר אף על פי שאחד היה אברהם, היהודי האחד והיחיד בעולם, וכל העולם היה מעבר זה והוא מהעבר השני, אף על פי כן הוא קרא בשם ה' בכל מקום, ויקרא שם בשם הנה אל עולם, לא "א-ל העולם" - שאז הפונה היתה שהעולם הוא ענין בפני עצמו ואלוקות היא ענין בפני עצמו אלא שהקב"ה הוא בעל הבית על העולם, אלא אברהם קרא והקריז שמציאות העולם גיפא היא מאמתת המצאו, אלקות - אין עוד מלבדו.

ואת ההנהגה הזו העביר אברהם בירשה לבנו יצחק, שעל ידי זה היה יכול להיות 'תולדת יצחק' - תורה מצות ומעשים טובים, וגם תולדות כפשוטו, שהם (קייא) קיימים ונצבים לעולם ועוג נופל בידיהם.

ההוראה מזה לכל אחד ואחד מישראל: כשיהודי מתבונן היכן הוא נמצא בעולם שמעשיו קשים ורעים והרשעים גוכרים בו, יש לו העלמות והסתרים רבים, ואפלו אצלו עצמו רב היום הולך לעניני עולם הזה העומדים בתקף נגד עניני קדשה, כהתקף של עוג נגד תינוק בן שמונה ימים ועוד יותר, ובקרט העלמות והסתרים מבחוץ, נוסף לזה שבעלל יהודים הם 'אתם המעט מכל העמים' (דברים י ז).

וכאשר יהודי עוסק בעניני קדשה, מה גם שהוא עושה 'משתה גדול', שיוראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' (שם כח ט), באים כאלה שאומרים שאפשר לעשות ממנו אין ואפס, ואם בן הוא עלול לחשב מאין יקח כח לתורה מצות ומעשים טובים, והרי זה צריך להיות ונדרש ממנו לא רק ביום כפזר בעת תפילת נעילה, אלא במשך כל השנה. ואין יוכל להתגבר על ההעלמות והסתרים.

על כך נתנת לו הוראה: מעשה אבות סימן (ונמינת כח) לבנים. 'אברהם הוליד את יצחק'. הוא בא מאברהם אבינו, אביהם של כל היהודים, שלא התפעל מכל העולם, וקרא והקריז 'א-ל עולם', שהעולם הוא אלוקות, אין עוד מלבדו, ועל ידי זה 'הוליד את יצחק' - לפי שני הפרושים הנ"ל.

כך גם כל יהודי בכל זמן ובכל מקום, אין לו מה להתפעל פלל מאלו שהושבים שפחם ועצם ידם כו', הוא מתקשר עם הקב"ה למעלה מטעם ודעת, ומביא את זה גם בימי החל ובעובדין דחל ועושה מגשמיית בלים לאלוקות, 'תולדת יצחק' ברוחניות, ועל ידי זה נמשך גם מנצחים את כל הלוחמים נגד הקב"ה ותורתו כמלקחם עוג:

וְזֶהוּ וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה', הוּא הַצַּדִּיק הַזֶּה, 'לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ' הִיא הַתּוֹרָה, 'כִּי עֲקָרָה הוּא', כִּינּוּן שְׂרָאָה שֶׁהִיא עֲקָרָה וְאִינוּ מַחֲדָשׁ בָּהּ הַרְבֵּה, וְהַפְּצִיר בַּתְּפִלָּה לֵה' שִׁיפְתַּח לְבוֹ בַּתּוֹרָה וְיִהְיֶה מַחֲדָשׁ בָּהּ. וְכִינּוּן שְׁלֹשִׁי לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ שִׁפְנוּתוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם קָבֵל תְּפִלָּתוֹ, וְזֶהוּ יַתְמֵר רַבְקָה אֲשֶׁתוֹ, 'שֶׁהִתְחִיל לַחֲדָשׁ בָּהּ חֲדוּשִׁים:

וְיִהִי יַצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּקְּחָתוֹ אֶת רַבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אַרְסֵי אַחֹת לְבֵן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה. וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲמֵר לוֹ ה' וַתְּמַר רַבְקָה אֲשֶׁתוֹ (כ"א)

פתוחי חותם

רבי ישקב אביחצירא זיע"א

יצחק רומז לצדיק ורבקה רומזת לתורה

אָפְשָׁר לְרַמֵּז עַל פִּי מַה שְׂאָמַר הַתַּנָּא (אבות מ"ה מכ"א) דְּבֵן אַרְבָּעִים לְבִינָה, וְיָדוּעַ דִּהַתּוֹרָה קִדְמָה לְעוֹלָם, וְכֵן נָמִי פֶסַח הַכְּבוֹד קִדְם לְעוֹלָם (פסחים נד.). וְזֶהוּ שְׂאָמַר 'וְיִהִי יַצְחָק' גִּימַטְרִיא 'צַדִּיק' עִם ד' אוֹתִיּוֹתַי, 'בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה', כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ בֶּן אַרְבָּעִים לְבִינָה, וְזֶהוּ 'בְּקַחְתוֹ אֶת רַבְקָה', הִיא הַתּוֹרָה דְּנִקְרְאָתָא אִשָּׁה כְּיָדוּעַ. יְעוֹד, 'רַבְקָה' שְׁתֵּי פְעָמִים גִּימַטְרִיא תַרִּיד, רומז לתורה שיש בה תרני"ג מצות, וּכְלֻלּוֹתָהּ גִּימַטְרִיא תַרִּיד. וְהַתּוֹרָה הִיא בַּתוֹ שֶׁל אֵל רַם וְנִשְׂא, וְזֶהוּ 'בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אַרְסֵי', דִּהְיִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לָנוּ מִמְּקוֹם רַם. 'אַחֹת לְבֵן הָאֲרָמִי', בָּא לְרַמֵּז שֶׁהַתּוֹרָה קִדְמָה לְעוֹלָם כְּמוֹ פֶסַח הַכְּבוֹד. וְהִנֵּה 'פֶּסַח' עִם הַכּוֹלָל גִּימַטְרִיא 'לְבֵן', דִּהַתּוֹרָה, הִיא וְכֶסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהוּא רַם וְנִשְׂא, שְׂנִיָּהֶם אַחִים וְשׁוּיִם בְּמַעֲלָה, דְּשְׂנִיָּהֶם קִדְמוֹ לְעוֹלָם. וְזֶהוּ הַצַּדִּיק לְקַחְתָּהּ לַתּוֹרָה 'לוֹ לְאִשָּׁה'.

הצדיק מתפלל שיזכה לחדש חדושים בתורה ויקראו בניו

וְכִינּוּן שִׁפְנוּת צַדִּיק זֶה לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה, וְרָאָה וְהִנֵּה 'אַרְבָּה מֵאַרְצֵי מִדְּבָר וְרַחֲבָה מִנֵּי ים' וְעַמְמָקָה מֵאֵד מִשׁוּם דְּכָלָהּ מִקְּשָׁה, אִם מִפְּנֵי פִשְׁטִיָּהּ וּפְלִפּוּלִיָּהּ, אִם מִפְּנֵי רַמְזִיָּהּ וְדַרְשׁוּמִיָּהּ וְסוּדוּתִיָּהּ, וְעַדִּין שְׁכָלוֹ לֹא הִשִּׁיג כָּל אֲפִינְיָהּ, עַמֵּד בַּתְּפִלָּה אַחַר תְּפִלָּה וְהַרְבֵּה וְהַפְּצִיר מֵאִתּוֹ יִתְבַּרַךְ לְחַנּוּן דַּעֲיָה בִּינָה וְהַשְׁכֵּל לְהִיּוֹת כְּמַעֲזֵן הַמִּתְגַּבֵּר בָּהּ, לְהוֹצִיא לְאוֹר תְּעַלּוּמָהּ וְלַחֲדָשׁ בָּהּ כְּכֹל עֵת, כִּי מִי שְׂאִינוּ מַחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה דוּמָה כְּמִי שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה עֲקָרָה וְלֹא יִלְדָה.

וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲמֵר לוֹ ה' (כ"א כ"א)

אהל תורה

רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א

יצחק התפלל שהבן הצדיק יהיה נקי לגמרי ע"י שהבן הרשע ישאב את כל הטהרה ואלו רבקה התפללה שלא יהיה רשע גמור אף על חשבון ירידת הבן הצדיק ממעלתו

וַיַּעֲמֵר לוֹ וְלֹא לֵה', שְׂאִינוּ דוּמָה תְּפִילַת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לְתְּפִילַת צַדִּיק בֶּן רִשָּׁע לְפִיכָךְ לוֹ וְלֹא לֵה' עכ"ל (רש"י). וְלִכְאוּרָה קִשְׁיָה הֲלֹא שְׂנִיָּהֶם נַעֲנוּ. וַיֵּשׁ לִזְמַר שִׁשְׁנֵיהֶם יָדְעוּ כִּי אִם תוֹעִיל תְּפִלָּתָם יִהְיֶה שְׂנֵי גוֹיִם בְּכַטְנָה מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה אָחִד צַדִּיק וְאָחִד רִשָּׁע, וּבְיָדָי עַל הַחַרְיוֹן בְּלִבְד לֹא הִיָּה תְּפִלָּתָם, רַק גַּם עַל אִיכוּתָם, שִׁיַּצְחָק בִּקֵּשׁ עַל הַצַּדִּיק שִׁיְהִיָּה בְּשִׁלְמוֹת הַגָּמוּר, וְהִיָּינוּ ע"י שֶׁהֲרִשָּׁע יִשְׂאֵב כָּל הַפְּסֻלַת יִשְׂאֵר הַצַּדִּיק נָקִי וְיִזְכָּק וְאֵף כִּי עַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה הַשְּׂנֵי רִשָּׁע גָּמוּר, לֹא חֵשׁ לְזֶה, מַה שְׂאִין בֶּן רַבְקָה הִיָּתָה מִבְּקִשְׁתִּי שֶׁהֲרִשָּׁע לֹא יִהְיֶה רִשָּׁע גָּמוּר אֵף שְׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִהְיֶה הַצַּדִּיק בְּשִׁלְמוֹת, וְזֶהוּ שְׂאִינוּ דוּמָה תְּפִילַת צַדִּיק – עַל – בֶּן צַדִּיק, לְתְּפִילַת צַדִּיק – עַל – בֶּן רִשָּׁע:

עֲשׂוּ לַיַּעֲקֹב וְהָיָה לָהֶם הַתַּעַרְבוּת, וְאֵף עַל פִּי כֵן זֶה פֶּרֶשׁ לְתַמּוֹ וְזֶה לְרִשְׁעוֹ, וּמִשׁוּם זֶה וְאֵהָב אֶת יַעֲקֹב וְאֵת עֲשׂוֹ שְׂנֵאתִי (ע"ב):
אמרת (בחלום):

מהר"י מבעלזא

רבי יהושע מבעלזא זיע"א

מריבין בנחלת שני עולמות - יעקב רצה לקדש גם את חיי העוה"ז בקדושת עוה"ב

וְאֶפְשָׁר לומר עוד, על פי מה שאמרת פמה פעמים בהא שהיו מריבין בנחלת שני עולמות, דקשה הלא עשו אינו מקנא כלל ביעקב בענין העולם הבא וגם יעקב אינו רוצה כלל בעוה"ז של עשו, רק מה שמכרח לעבודתו ותפורה, ואם כן איזו מריבה יכולה להיות ביניהם.

אמנם, איתא במד"ר, שמפרשה זו ומפל הפרשיות של יעקב ועשו יכול איש ישאל ללמד מה שיש לו לעשות בעולם ואיך להתנהג בעולם, דהיינו הן בפשטות שכל הגזרות באות מעשו פיוס, וכן ברמז על היצה"ר שאינו מתחיל לפתות האדם בפרוש שיעבר על התורה, אלא מתחיל בהסתות ופתויים ואומר: תוכל לקים התורה בינך לבין עצמך, אבל בהיותך בין אנשים התנהג כמותם, וכמו דאיתא במד"ר דכבר במעי אמו התחכם נגדו. ויעקב ענהו: אין אני רוצה שתורה אותי ארח חיים, ואני חפץ בטובתך ועצתך, ורצוני הוא רק שיעזר לי השי"ת גם בעולם הזה שיהיה ביכלתי לקיים מצוותיו ית"ש. וזהו שהיו מריבין בנחלת שני עולמות - הפנה שעשו רוצה להקצות מקום לעניני עולם הבא ולא לערובם בעולם הזה, ויעקב רוצה להפך גם את העולם הזה לעולם הבא.

וְהַתְרַצּוּ הַבְּנִים בַּקְרִיבָה וְתֹאמְרוּ אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וְתִלְךְ לְדָרֹשׁ אֵת ה' (כה כב)

ישמח משה

רבי משה מאהעל זיע"א

דבר תורה ששמע בעל הישמח משה זיע"א בחלום: ליעקב ועשו היתה בחירה שלמה בבטן אמה

נראה לפרש אם כן למה זה אנכי, כי הנה שמעתי בחלום (אור ליום י"א טבת), כי אף שיעקב נולד בטוב נוטה לטוב, כאמרם (כ"ד סג ו) שהיה מפרנס בכטן אמו על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, ועשו נולד ברע נוטה לרע, כאמרם שהיה מפרנס בכטן אמו על פתחי עבודה זרה, ואם כן לפי זה לכאורה משלל הבחירה כמעט מהם. אף זה היה עקר פעלת בחירתם, על ידי שהיו אחים תאומים בכטן אמה ויש להם התערבות, אם כן עשו בנטותו לרע בחשקת נמרץ, מושך את יעקב עמו, ובהפך ביעקב, ואם כן היה די התחזקות הבחירה בכל אחד שכל אחד צמד בשלו, עד כאן שמעתי בחלום.

באור הפסוק 'הלא אח עשו ליעקב ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי על דרך הנ"ל

והנה אף אני בחלומי אז אמרת לפרש הפסוק במלאכי (א ב-ג) על פי זה 'אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי', עד כאן. כי הנה עקר האהבה נצמח מאבות הקדושים, וכמו שמפרשין בפסוק (דברים י טו) 'רק באבותיך חשק ה'' ונהנה מאברהם יצא ישמעאל ומיצחק עשו, רק אב וכן גרם אהבה לישראל. והנה הקשוא במה אהבתנו, כמו 'במה אדע' שאמר אברהם (בראשית טו ח), שדרשו (כ"ד מד יד) באיזה זכות. רצה לומר כיון שמטבע הטוב להטיב, מאי כולי האי וצדיק מה פעל. ולזה השיב 'הלא אח

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר קדשת האדם הוא בבית, יושב אהלים, אך אעפ"כ צריך להיות עניל ונפיק כדי שיגיע לבחינת התחדשות

עקר קדשת האדם בתוך ביתו, כמו שכתוב 'בחדרת אדם לשבת בית' (ישעיה מו יג), וכתוב 'אשרי יושבי ביתך וכו' (תהלים פד ה). וזה כל שבת יעקב אבינו שהיה איש תם יושב אהלים, הפך עשו שהיה יודע ציד איש שדה. ששם בשדה בחוץ כל הקלוקלים והפגמים מצויים בחינת פי 'בשדה מצאה' (דברים כב כז), בחינת נפל בשדה' (שם כא א) וכו'.

אבל אף על פי כן אפלו איש הישראלי ששהו מסטרא דיעקב, שהיה צריך לישב בביתו ואהלו תמיד ששם עקר הקדשה וכו"ל, אף על פי כן בהכרח שיצא לחוץ לפעמים, והכל לטובה בשביל התחדשות, בבחינת ופאה מאן דעיל ונפיק, שנהו בחינת כלל הירידות והעליות של כל אחד מישראל, פי הירידה בשביל העליה בבחינת ירידה תכלית העליה.

אבל כל זה תלוי באמונה שלמה על ידי התקרבות לצדיקים אמתיים שיש להם רוח נבואה, שממשיכין אמונת חדוש העולם על כל אחד בשלמות בכל יום מחדש. עד שזוכין להמשיך על עצמו קדשת חדוש העולם של לעתיד בכל יום.

פי צריכין לידע ולהאמין שכל מה שעובר על האדם בכל יום ובכל עת ובכל שעה, הכל הוא חדשים נפלאים של הנבואה היחיד הקדמון יתברך, שחדש עולמו יש מאין המולט בשביל האדם הבעל בחירה כדי שיזכה לרב טוב הצפון של חדוש העולם לעתיד, ועל פן עובר עליו מה שעובר כפי האדם וכפי היום וכפי המקום וכו'. והכל בשביל בחינת התחדשות הנ"ל (הלכות ספר תורה

ח"ד כ"ב):

'המקרא הזה אומר דרשני' יש לדרש וללמד מזה ארץ חיים

וזהו שכתב רש"י ו"ל: המקרא הזה אומר דרשני, ולא כתב פן רש"י ו"ל בהרבה מקומות, והפירוש דהן בפשטות – מלחמת יעקב ועשו, והן ברמו – מלחמת הוצר, על פרוץ המקרא הזה אומר דרשני, שצריך איש ישראל לשום עיניו ולבו לדרש ולהתבונן בפרשיות אלו ולידע מהם ארחות חיים. יעזר לנו השי"ת לעבדו תמיד באין מחסור באהבתו ויראתו באמת בלא מניעות:

ויעקב איש תם יושב אהלים (כה כז)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאנא זיע"א

יעקב משל על התמימות

תם כלבו פן פיו, מי שאינו חריף לרמאות קרוי תם (רש"י). לכאורה קשה לפרשו, הלא יעקב היה חריף לרמאות את הרשעים, כדמצוינו שרמה לעשו בכונה ובברכות, וגבי לבן.

ויש לומר, דאיש נקרא מי שהוא מושל על דבר, כמו 'איש מלחמה' (שמות טו ג), וכן יעקב נקרא 'איש תם' שהיה מושל על התמימות והשתמש בו בעתו, והשתמש תמיד בתמימות כלבו פן פיו, אף כשהכרח השתמש ברמאות כדכתיב (תהלים יח כז) 'עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל'. וזהו שכתב רש"י מי שאינו חריף לרמאות קרוי תם לבד, אבל יעקב היה נקרא 'איש תם':

בני מחשבה טובה

רבי קלונימוס קלמיש מפּוֹסְטָנָא זיע"א
 'ויעקב איש תם', תמימות - התנהגות
 בלשר פנימי טהור וזר, נקי ומשלל מרצון
 למצא חו בעיני אנשי העולם

תמימות, היא ממשלת הנפש על האדם ומעשיו, וערומיות היא חסר הנפש, וממשלת השכל, ולא השכל שלו שבא מן הנפש, רק שכל העולם, כלומר מנהגי ומצבי העולם ואנשיו שהטפשים קוראים לזה שכל וכפיהם עושים מדברים חושבים ומתנהגים.

את השם ערומיות שאומרים אנו בזה, אין כוונתנו על דברי שקר בלבד, רק על ראשית השקר שבו, והסבה שמביאתו לאדם לדבר ולחשב דברי שקר, כלומר על מצב הנפש וקלקולה שעל ידו נעשה האיש לשקרן עד שמחשבותיו דבוריו וכל עניניו מעקלים, לא חיים לא נמצאים ולא אמתיים.

חזתמו של הקב"ה 'אמת', ועל כל העולם יש חותם הזה, הצמח שהוא צומח יש בו מציאות חיות נפש הצומחת, היא אמת. והצמח המציר, או שנעשה מן שענה כדמות הצומח, הוא שקר. אמת היא המציאות, ושקר הוא האפס שאינו נמצא. אמת היא בחינת חיים, ושקר הוא מסטרא דמותא שאין כאן לא עצם לא הנה ולא נמצא. המציאות היא האמת, והאיש שבכל עניניו מעשיו ומחשבותיו יש מציאות שנפשו נמצאת בהם, זהו אמת ותמימות. הצמח צומח בתמימות ופשטות, לא לשום פנה ופנה חיצונית, רק מפני המציאות שבקרבו, ומפני נפשו שדוחקת זאת להתפשט ולהתגדל.

וגם הילד מתנהג בכל עניניו בפשיטות ותמימות כפי מציאות הנפש והתפשטותה, ואם גם האיש מתנהג בכל עניניו ומחשבותיו רק בנפשו, אז הוא תמים ואמתי, ואם אינו מתנהג בפשיטות כפי שיוצא מלבו ונפשו, אם בן אין מציאות בו ובכל מעשיו, וכבר הוא שקר, אף אם אינו אומר על עץ שהוא אבן. כי גם מי שהוא אומר על עץ שהוא אבן, יסוד וראשית השקר הזה

שבפעל, מתחיל מזה שהוא מסטרא דמותא, ואין מציאות ואין נפש בכל מעשיו ומחשבותיו. כל חנו של הילד הוא, על שהוא תמים ופשוט, כשמדברים עמו מרגישים פאלו עם נפשו היינו מדברים, וכששואלים אותו דבר, השאלה חודרת עד לנפשו, וממנו בא לנו תשובה תמימה ופשוטה, את כל לבו נותן הוא בתשובתו וכו'.

הרבה מניעות ישנן לאיש שמונעות אותו מלהיות תמים ורציני. למשל יש מין עננות מרמה שהאיש בטל לפני העולם ונימוסיו, מעריף ומוקיר הוא הרבה את נימוסי העולם ודעות בני האדם עד שהוא פורע כלו לפניהם, וכל עצמות לבו ונפשו בטלים ונמסים ואינם באים כלל לידי התגלות, וכל כך מנמס הוא מנימוסי העולם עד שנאבד ממנו כל החוש לדעת מה טוב ומה רע, מה עליו לעשות ומה להפנות, וכל הטוב והרע הוא מודד רק במדת העולם מה שטוב בעיני העולם טוב הוא, ואם יגנוהו בני האדם קדמא רע אצלו.

אדרבא, תציר בדעתך אלו היית אתה יחידי בעולם, וכל מעשיך לא לשום איש ולא לשום פניה תהינה, ומכל שכן שלא תתבטל אתה את עצמך לפני העולם, חקות נימוסי ושוטתי העולם, וכל מעשיך הם רק לפרע חובך שעליך לעשות. ואפלו כשאתה מטיב לזולתך גם בן, הכל כדי לפרע חובך, שחוב עליך להטיב עם חברך, לא לשם פנה ותכלית חוץ ממך. מין דחיפה פנימית יש שדוחה אותך, ואמרת, כך אתה מצוה, וכן אתה צריך לעשות. ואם תרגיל את עצמך בן תמיד, אז תתגלה לך ונפשך ורצון עצמי, והרגשת חוב שלך בכל דבר, וכל מעשיך ומחשבותיך ודבוריך יהיו מלאים נפש ולחה המתפשט בקרבך, ואומר גדל ועשה ותמיד תהיה עבד ד' אלקיך בכל עניניך:

להשי"ת על כל הטוב והחסד שעשה עמו, ולכן ימלא פיו כל היום מתהללות ה'. אף עשו בחר לו דרך אחר בעבודת השי"ת, וכנגמת פחד יצחק, כך גם הוא נרא ומירתת להזכיר שם שמים מחשש שאולי אין הוא ראוי לזה, ומטעם זה הוא גם חושש ללכת אל בית ה' ולהיות יושב אהלים באהל התורה, כי חושב לעצמו מי אנכי שאזכר לעסק בתורת ה' ולומר לפניו שירות ותשבחות, ומגדל המורא אינו יכול לפתח פיו. וכידוע מהרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שבקש שיהיה לו מורא ופחד שיש למלאך בשעה שאומר שירה לפני הקב"ה, והשפיעו עליו המורא הזה, ומיד נפל לארץ ולא היה יכול להניע איבריו מגדל הפחד:

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדם
(כה לה)

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

הצדיקים מדבקים עצמם אף בעניני גשמיות לרוחניות הצפונה בהם, ואלו הרשעים נדבקים רק לגשמיות הדבר

צריף להבין כפל 'האדם'. ויש לומר דנה גלוי לכל בעלי הדעת כי סוד האדם הוא בכל העולמות ובכל הדוממים וצומחים וחיים, ונבין זה על דרך משל ודמיון, כשאדם אינו אוכל כמה ימים הוא יכול למות ברעב, וכשאוכל כונית לחם הוא משיב נפשו בנה, ממילא נשמע שיש בכונית זה סוד אדם שלם, והיינו החיות הרוחניות שבתוכו כח אלוקות אשר הוא בסוד אדם, וכן הוא בכל הדברים.

והוא החלוק בין הצדיקים עובדי ה' ובין רשעי ארץ, רצה לומר כי הצדיקים מדבקים עצמם תמיד בכל דברים גשמיים לשרש החיות

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (ומדרשו, בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמחו בדבריו, רש"י) (כה כח)

שבע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

יצחק אבינו היה סבור שעשו אחז דרכו בדרך הקדושים אשר מחמת קדשתם ושפלותם מותגראים להוציא שם שמים מפייהם

ידוע מכתבו של הרה"ק רמ"ל מסאסוב זי"ע שכתב בגדל ענותנותו, אנכי השפל והנבזה וכו' ואם לא חטאתי רק זאת שאני אומר מאה ברכות בכל יום בלא יראה ופחד אשר בעוונתי הרבים אני מקעים להשי"ת ב"ה וב"ש מאה פעמים בכל יום אי לי ואוי לנפשי וכו', עכלה"ק.

ואם פה קדוש כמותו חשש על עצמו, מה נעני אגן בברכותינו ובתפילותינו, הלא בושה תכסה פנינו כשנתבונן איהו ירדנו עשר מעלות אחורנית ונפלנו מטה מטה, הלא אנו מוציאים אלפים ורובות אנפרות מפנינו ולבנו כל עמנו מלבנו אפלו פרוש המלות, ובאפן כנה אולי מוטב שלא להתפלל ולא להזכיר כ"כ הרבה שמות הקדושים לבטלה, כי אין זה מברך אלא מנאץ רח"ל, ומוטב יהיו דברינו מועטים לפני הקב"ה.

ואפשר שבענין הזה הטעה עשו את יצחק וצד אותו, דהנה יצחק היתה מדתו גבורה פחד יצחק בנודע (וזה"ק ח"א צו), ותמיד היה הפחד ממלא את לבו שמא לא יצא ידי חובתו קמי שמיא, ומירתת תמיד אולי אין מעשיו רצויים לפני השי"ת. וזה גרם לו לחשב שיעקב ועשו עובדים את השי"ת כל אחד לפי דרכו, שיעקב הוא איש תם יושב אהלים ואינו זו משם כי בתורת ה' תפצו ובתורתו יהיה ימם ולילה, והוא מודה ומשבח

השי"ת, דהתורה היא הוראה לכל אחד ובכל זמן, ותורה נקראת 'משל הקדמני' (שמואל א' כד יב), ועקר הענין של מכירת הבכורה הוא להורות החלוק שיש בין ישראל לאמות העולם, דהנה עולם הבא נקרא מה שאדם עוזב עכשו דבר מלעשות דרואה מה שיהיה אחר כך, וזהו כי יעקב בחר לו עולם הבא, הפונה דכאשר יסיתנו יצרו בתמדת ותאוות הגופני הפלה, אז דוחה אותו על ידי שיראה מה שיצמיח מזה לאחר כן ועל ידי זה מגרש היצר הרע, אבל אמות העולם כל מגמתם הוא רק חיי שעה, ומתוך לו תאוותו ומזכר נשמתו בעד הנאה מועטת.

וכמו כן רואים אצל יעקב אבינו, שנתן לחם ונזיד עדשים, שהוא הנאת עולם הנה, בשביל הבכורה שהוא עולם הבא, אבל עשו מכר הבכורה שהוא חיי עולם כדי שיהיה לו נזיד עדשים שהוא הנאה של חיי שעה, ועוד איתא במסכת שבת (לא): יודעין רשעים שדרכם למיתה, וכמו כן אמר עשו הרשע 'הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה', פרוש, הגם שהיה יודע עשו שהולך למות, ואם כן היה לחשב תכליתו, אף על פי כן לא היה יכול להתאפק תאוותו ומזכר חיי עולם בשביל חיי שעה.

באור דברי רש"י שעדשים הם מאכל אבלות

והנה רש"י פירש שעדשים הוא מאכל אבלות, דלכך נותנין לאכל עדשים, כדי שיתנחם מזה, דכמו שדבר עגל אין לו קץ וסוף כמו כן המיתה היא בסוד הגלגול, דהסוף של עולם הנה הוא הראש של עולם הבא, ולא יצטער הרבה. ונוכל לומר שזהו מה שרמז יעקב לעשו, שנקמה זה הוא רק לצדיקים, אבל לא כן להרשעים שהם כופרים בתחית המתים, כמו שאמר עשו 'הנה אנכי הולך למות', ואיתא בב"ר (סג ב) שפכר בתחית המתים וסבר שהולך לאבדון, והבן:

שבהם, דרך משל פשהצדיק אוכל, אינו אוכל רק לשבע נפשו הרוחנית, שייכל לדבק עצמו בעבודת הבורא ברוף הוא, וכן בכל הדברים הגשמיים פשעוסק בהם, אינו מדבק לגשמיות הדבר רק לפנימיותו סוד חלק אלוה שבתוכו, ולכן יש צדיקים שגופם זפים ג"כ, והרשע עושה להפוך, אינו מדבק עצמו כלל לרוחניות הדבר רק לגשמיות הדבר.

יודע שדבר המחיה כל הדברים היא חכמה, כמו שנגמר (תהלים קד כד) 'כלם בתחמה עשית', גם 'החכמה תחיה בעליה' (קהלת ז יב), והחכמה נקרא בשם בכור, וזהו 'קדש לי כל בכור' (שמות יג ב), כי הוא חכמה, שהוא בחינת קדש, ולכן נשראה יעקב בדברי עשו שהכפיל בדבריו מן האדם האדם הזה, ורמז בזה שאינו תפז כלל ברוחניות הדבר רק מן האדם הנה שהוא ממש הגשם, אז אמר 'מכרה כיום את בכרתך לי', שלא יהיה לך שום חלק כלל בחיית כל הדברים שהוא בחינת בכור פנ"ל.

נמצא עולה יפה התכת הפסוקים, אחר דברי עשו 'הלעטני נא וכו' אמר לו יעקב 'מכרה את בכרתך לי', כי זה תלוי בזה פנ"ל. וזהו חלק עולם הנה ועולם הבא שאמרו חז"ל שחלקו ביניהם, והבן. רב דברי אלו קבלתי על פי הקדמה ששמעתי מן המנוח מוהר"ר נחמן האר"י ענקיר זלה"ה:

וימכר את בכרתו ליעקב ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים וגו' (כה לג'לד)

מאיר עיני חכמים

רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זיע"א

יעקב אבינו דחה את הנאת העולם הנה ע"י חשבון הנפש ואלו עשו העדיף הנאת חיי שעה על חיי העולם הבא

יש לרמוז פאן דברי מוסר ולמוד לעבודת

וביגיעה רבה ובמעשה ממש, ולא יסמוך רק על חכמתו לבר, כמאמר חכמינו ז"ל (אבות פ"ג מ"ט) כל שחכמתו מרבה כו'.

וזה באור הכתובים, ויורע יצחק בארץ ההיא – רצה לומר שהיה מסגל תורה ומצוות ומעשים טובים, ועל ידי זה זרע בלבבות בני אדם, ובפרט להאנשים המתקרבים אליו, אורות גדולות וקדושות עצומות, וימצא כו' מאה שצרים, ומפרש התרגום 'על חד מאה בדשצרוהי', כאשר כתבנו כי אי אפשר לשער ולהשיג גדל קדשת הצדיק. וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד' – כמאמר הגמרא שזכרנו האי תלמיד חכם דמנא וכו', שבכל יום יום הלך וגדל בהשגות עצומות.

ויהי לו מקנה בקר כו' – רצה לומר שגדל כחו אף חכמתו עומדת לו להשיג השגות עצומות ולעשות יחודים אף בהתנהגותו בפעירות והתקבה רבה, ואף כי מתנהג עצמו ובני ביתו כאחד המלכים בכל עניניו, יכול להיות בדבקות בהשי"ת, ובעבדה רבה – ר"ל שאף על פי כן אינו סומך את עצמו על חכמתו, רק שמתחזק את עצמו בעבודת השי"ת במעשה ביגיעה ובעמל, ובתפלה שהיא עקר העבודה שהיא בלב (תענית ב.) בהתאמצות ודבקות גדול:

ויקרא שם הבאר עשק כי התעסקו עמו. ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה. ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה רחביב ה' לנו ופרינו בארץ (כב-כג)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

שלוש הבארות רומזות לנפש רוח נשמה

הגה אפשר לרמוז על שלש בארות, ששונים הראשונים קרא שם עשק ושטנה משום

ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד. ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ובעבדה רבה (כו-ג"ד)

מאור שמש

רבי קלונימוס קלמן מקראקא זיע"א

על אף מדרגותיהם העצומות של הצדיקים ויכלתם להתעסק בעניני העוה"ז בהרחבה ולהעלותם, עובדים הם את בוראם ביגיעה

יש לזקוק על השלשון 'עבדה רבה'. ונראה בדרך רמז, כי צריך לדעת כי אי אפשר לבני אדם להבין מעשיו ודרכיו של הצדיק עד היכן מגיע השגתו, מחמת שהצדיק הוא מפשט מגשמיית העוה"ז, ואי אפשר לאדם שהוא מלבש בגשמיית זה העולם להבין השגות הצדיק עד היכן מגיע, והוא במעשיו הקדושים ועל ידי עסקו בתורה ובתפלה הוא המאיר לארץ ולדורים עליה, ובפרט לאלו המתדבקים אליו וזרע בלבם אור הקדושה והתלהבות לעבודתו ית"ש, וכל מה שהם עושים הוא הוא הגורם והמערער, ועל פן יקראו מעשיו הטובים בלשון זריעה, שהוא זרע ומצמיח התלהבות הקדושה בלבבות בני אדם הקרובים אליו, והצדיק הזה בכל יום הולך וגדל, וכמאמר חז"ל בגמרא דתענית (ד.) האי תלמיד חכם דמנא לפרצידא דתותי קלי פין דנבט נבט.

והנה הצדיקים גדולי הדור בבואם למדרגה גדולה ולהשגת המוחין, יש ביכלת בידם להעלות ניצוצים קדושים ממדרגות הנמוכים ליחד את השי"ת בכל דרכיהם והנהגותיהם, ואף בדברים דברים פשוטים כדבר איש אל רעהו, כנרמז בפסוק (משלי ג ו) 'בכל דרכיך דעה', והצדיקים כאלו המה מנהיגים עסקיהם הכל בהרחבה גדולה והכל בחכמה.

אמנם זאת לדעת, כי כן קבלתי מרבותי הצדיקים נשמתם עין, כי אף שיש לאיזה צדיק שכל רחב פנה שיכול ליחד העולמות ולעשות יחודים בחכמתו בכל עניניו, לא יסמוך על זה, רק שמחייב לעבד את בוראנו בעמל

חַכְמֵינוּ ו'ל (ר"ה טו) חִיב אָדָם לְהִקְבִּיל פְּנֵי רֵבּוֹ בְּרִגְלָה, וּמִחֲמַת זֶה הֵבִין אַבְרָהָם שֶׁהֵם צְדִיקִים, לָזֶה יִרְצֶה לְקַרְאֲתָם, עֵין שָׁם, וְזֶהוּ שִׁכְתוּב כָּאֵן 'רָאָה רְאִינוּ' כִּפֶּל לְשׁוֹן, כְּלוּמַר עַל יְדֵי רְאִיָּה שֶׁלָּךְ שְׂרָאִינוּ אוֹתָךְ נִתְּוֹסֵף לָנוּ רְאִיָּה אַחֲרַת, שֶׁבְהִסְתַּכְּלוּתֵנוּ בְּזוּי קִדְשֶׁךָ תֵּאִיר עֵין שְׁכֻלֹתֵנוּ וּבְהִירוֹת גְּדוֹל נִתְּוֹסֵף לָנוּ, וְלָזֶה גָּמַר אִמֵּר הַכְּתוּב 'כִּי הִזָּה ה' עִמָּךְ, שֶׁהִשְׂרָאת שְׁכִינָה עֲלֶיךָ, לָזֶה הֵאִיר עֵין שְׁכֻלֵנוּ שֶׁהִסְתַּכְּלֵנוּ בְּאָדָם קְרוֹשׁ שְׁקֵרֶשֶׁת ה' עֲלֵינוּ, וּמִחֲמַת זֶה בָּאֵנוּ לְרִבֵּק בְּךָ בְּהַרְגָּזֵתֵנוּ: צְדִיקוֹתֶיךָ:

וְעַתָּה שָׂא נָא כְלִידְךָ תְּלִידְךָ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשְּׂדֵה וּצְוֹדָה לִי צִיד (כו א)

מחשף הלבן

רבי יעקב אבימיצ'רא זיע"א

בתקונו ברית הלשון והמעורר יכולים להלחם עם הסטרא אחרא

יְעַתָּה שָׂא נָא כְלִידְךָ, אֵין יְעַתָּה אֱלָא תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרִים לְבִרְכָה (כ"ד כ"א). הַזְהִירוּ וְאָמַר לוֹ, עַכְשֵׁיו צְרִיף שְׁתַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מַעֲלָה בְּיֹתֵר, וְהִאֲזַנְתָּה הַגְּדוּלָה הַיָּא, שֶׁיַּעֲשֶׂה תַקְוֹן גְּדוֹל לְבְרִית הַלְשׁוֹן וּבְרִית הַמַּעֲוֵר, שֶׁבְּשָׁנִים אֵלֶּה יְכוּל אָדָם לְהִלָּחֵם עִם הַסְטָרָא אַחֲרָא. דְּבוּלוֹת זֶה לֹא יִכַּל לְהִלָּחֵם עִם הַסְטָרָא אַחֲרָא, וְעַל זֶה אָמַר דּוֹד הַמְּלָךְ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם (תהלים קמט ו) 'וְחָרַב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם', חָרַב שְׁנֵי לֹא שְׁמֵי פִיּוֹת, וְהֵם שְׁמֵי בְרִיתוֹת, בְּרִית הַלְשׁוֹן וּבְרִית הַמַּעֲוֵר, הֵם הַנִּקְרָאִים 'חָרַב פִּיפְיוֹת'.

וְזֶהוּ שֶׁאִמֵּר לַעֲשׂוֹ יְעַתָּה שָׂא נָא כְלִידְךָ, יְעַתָּה הַיָּא הַתְּשׁוּבָה, 'שָׂא נָא כְלִידְךָ', דִּהְיָנוּ עֲשֶׂה תַקְוֹן לְכָל אֵיבְרִידְךָ הֵם פְּלִיז שֶׁל אָדָם, וְהַעֲקָר הֵם בְּרִית הַלְשׁוֹן וּבְרִית הַמַּעֲוֵר, 'תְּלִידְךָ' הוּא הַפֶּה מִלְשׁוֹן 'תְּלִפְיוֹת' (שה"ש ד ה), 'קִשְׁתְּךָ' הוּא

דְּרַבּוֹ עֲלֵיהֶם, וְהַשְּׁלִישִׁי קָרָא שְׁמוֹ רַחֲבוּת. יֵשׁ לְרַמְזוֹ שֶׁהֵם כְּנֶגֶד נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה, דְּהָאָדָם בַּתְּחִלָּה יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ, וְאִם הִיָּה מִשְׁתַּדֵּל בְּמַצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים עַד שֶׁתַּקֵּן נִפְשׁוֹ כְּרִאוּי, אָז זְכוּא לוֹ הַרוּחַ. וְאִם עוֹד הוֹסִיף קִדְשָׁה עַל קִדְשׁוֹ וְתַקֵּן הַרוּחַ כְּרִאוּי, אָז תְּבוּא לוֹ הַנְּשָׁמָה. וְהֵנָּה כֵּל עוֹד שֶׁלֹּא בָּאָה לוֹ הַנְּשָׁמָה עַד עַד הַחִיצוֹנִים רוֹדְפִים אַחֲרָיו וּמִתְדַבְּקִים בּוֹ לְהַחֲטִיאוֹ, וּכְשׁוֹזְכָה לְנִשְׁמָה אָז מִתְרַקֵּם הַחִיצוֹנִים מִמֶּנּוּ. מִשּׁוֹם דְּהַנְּשָׁמָה מַעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְעוֹלָם הַבְּרִיאָה תְּלוּי בְּאִמָּא עֲלֵאָה, כְּמוֹ שֶׁאִמֵּרוּ בַּתְּקוּנִים (תִּיקוּן ר' כג). אִמָּא מִקְנָנָא בְּכַרְסִיא. וְעוֹד, שֶׁהַקְּלִפּוֹת שֶׁבְּבְרִיאָה מוֹעֲטִים וְנִכְפָּפִים תַּחַת הַקִּדְשָׁה, לְפִיכָךְ בִּיּוֹן שֶׁהַנְּשָׁמָה בָּאָה מִשָּׁם אֵין הַחִיצוֹנִים יְכוּלִים לְהַתְּחַזֵּז בָּהּ.

וְלְפִיכָךְ הַבָּאָר הַרְאִשׁוֹן הוּא כְּנֶגֶד הַנֶּפֶשׁ שְׁקוּנָה אָדָם בַּתְּחִלָּה, וּכְשֵׁי שׁ בּוֹ כִּי אִם הַנֶּפֶשׁ עַד עַד הַחִיצוֹנִים מִתְדַבְּקִים בּוֹ בְּחֻזֵּק, וְלִהְיֵי קָרָא שָׁם הַבָּאָר עֲשֶׂק, כִּי הַתַּעֲשִׂקוֹ הַחִיצוֹנִים עִמּוֹ. אַחַר כֵּן קוּנָה הַרוּחַ, וְגַם בְּזֶה עַד עַד הַחִיצוֹנִים מִתְדַבְּקִים בּוֹ, וְלִהְיֵי קָרָא שְׁמוֹ שְׁטֵנָה. אַחַר כֵּן קוּנָה הַנְּשָׁמָה, וְאָז הַחִיצוֹנִים מִתְרַקֵּם מִמֶּנּוּ, וְלִהְיֵי קָרָא אוֹתָהּ רַחֲבוּת, 'כִּי עֲתָה הַחֲרִיב ה' לָנוּ וּפְרִינוּ כְּאֶרֶץ':

וַיֹּאמְרוּ רְאוּ רְאִינוּ כִּי הִיָּה ה' עִמָּךְ וְנִאֲמַר תְּהִי נָא אֵלֶּה בִּינוֹתֵינוּ בִּינוּנוּ וּבִינוּךָ וְנִכְרַתָּה בְּרִית עִמָּךְ (כו כה)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

על ידי ראיית יצחק ראו בהירות בהשגתם הרוחנית

'רְאוּ רְאִינוּ כִּי הִיָּה ה' עִמָּךְ. נִרְאָה עַל פִּי מַה שֶׁבָּאֵרְנוּ בְּפָרְשַׁת וַיֵּרָא וַיִּרְצֶה לְקַרְאֲתָם' (לעיל יח ב), שֶׁהֵאִירוּ שְׁכֻלוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּצַדִּיק נִתְּוֹסֵף בְּהִירוֹת עַל הָאָדָם, שְׁעַל זֶה אִמֵּרוּ

כד אתפפניא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקב"ה לעילא. ולא עוד אלא אפלו בדרךים המתרים לגמרי, כל מה שהאדם זוכח יצרו אפלו שעה קלה ומתכונן לאפפניא לסטרא אחרא שפחלל השמאלי, כגון שפפץ לאכל ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה, כדאיחא בגמרא שעה רביעית מאכל כל אדם שעה ששית מאכל ת"ח, והיו מרעיבים עצמם שתי שעות לכונה זו, אף שגם אחר הסעודה היו לומדים כל היום. וכן אם בולם פיו מלדבר דברים שלבו מתאנה מאד לדברים מעניגי העולם, וכן בהרהורי מחשבתו אפלו במעט מוציר דאתפפניא סטרא אחרא לתתא אסתלק יקרא דקב"ה וקדשתו לעילא הרבה, ומקדשה זו נמשכת קדשה עליונה על האדם למטה לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו יתברך

(פרק כז):

ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר (כז ו)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

השכינה הקדושה הפצה לברך את עם ישראל בהצלחה בעניגי העולם הזה, אף יעקב התראש שזוא ע"י הגשמיית ירדו ממעלתם הרוחנית, ועל זאת היה מענה השכינה שיקדשו מעשיהם הגשמיים לש"ש

או יאמר 'ורבקה אמרה כו', דאיחא בזהר הקדוש דהשכינה נקראת רבקה, ועם בני ישראל נקראים בשם יעקב. ויש לפרש בדרך הנה, דיצחק היה רוצה לברך את עשו בגשמיית בעולם הזה, והשכינה הקדושה היא האם המרחמת על בניה ישראל ויכל צרתם לה צר, והיה תשוקתה מאד שיברך יצחק את יעקב גם בעולם הזה, כי האף תוכל לראות בנגי עמה בצער

הברית. והנה כליך תליך וקשתך גימטריא' הם ברית לשון ומעור' עם הכולל, שהזירו על תקון הלשון והמעור כראוי.

ואפשר דלזה נמי רמזו רבותינו זכרונם לברכה במה שאמרו (כ"ד סה יג) 'שא נא כליך', תד סכינך ושחט יפה, הספין היא חרב פיפיות שהם ברית הלשון וברית המעור, ושחט יפה היא שחיטת הסטרא אחרא, דברית הלשון והמעור יוכל אדם להלחם עם הסטרא אחרא:

ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי (כז ד)

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי

'ועשה לי מטעמים' - שני סוגי עבודה, עבודת הצדיקים המובטלים את הרע לגמרי ועבודת הבינונים הכופים את הרע כשהוא צדין בתקפו

שני מיני נחת רוח לפניו יתברך למעלה, א' מבטול הסטרא אחרא לגמרי ואתהפכא ממרירו למיתקא ומחשוכא לנהורא על ידי הצדיקים, והשנית כד אתפפניא הסטרא אחרא בעודה בתקפה וגבורתה ומגביה עצמה כנשר, ומשם מורידה ה' באתערוחא דלתתא על ידי הבינונים. וזהו שאמר הכתוב 'ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי', 'מטעמים' לשון רבים, שני מיני נחת רוח, והוא מאמר השכינה לבניה, כללות ישראל, כדפרש בתקונים. וכמו שבמטעמים גשמיים דרך משל יש שני מיני מצדנים, אחד ממאכלים צרבים ומתוקים, והשני מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתבלים ומתקנים היטב עד שנעשו מצדנים להשיב הנפש.

וזהו שאמר הכתוב (משלי טו ד) 'כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה', פרוש שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

'ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר' -
צותה אותו שבעת שגזרים האמות גזרות
בל יתאשו עם ישראל מתפלה

עוד יש לומר, שמרמוז כאן על עם קדוש בני
אל חי, כשוראין חס ושלום שצא עליהם
גזרות רעות מהמסטינים ומקטרגים, אל יתאשו
מלהתאמן בתפלה, כי בודאי יש יכלת בידם
על ידי תפלתם לה' יתברך לבטל מעליהם כל
הגזרות אשר לא טובים הנה, ויתן ה' יתברך
בלבם עלינו לטובה. וזהו יורבקה אמרה אל
יעקב בנה לאמר, הינו שיתפללו ויתחננו לה'
יתברך שירחם עליהם, ועל ידי זה יוכלו לבטל
מעל עצמם כל הגזרות רעות, ויהפך לבבם של
המסטינים ומקטרגים עליהם לטוב.

כי 'הנה שמעתי גו' מדבר גו' עשו אחיך
לאמר, 'מדבר' הוא לשון הנהגה וממשלה,
הינו מה שנתן לו ה' יתברך כח וממשלה לעשות
כרצונו, הוא רק 'לאמר' הינו אמירה לחוד,
שיאמרו לגזר עלינו גזרות לא טובים, אבל לא
שיעשו בפעל ממש. כי מה שנתן ה' יתברך
בלבם לגזר עלינו הוא רק לאים עלינו ולהפחיד
אותנו, כדי לשפר לבנו הזונה ונשוב אל ה'
יתברך בתשובה שלמה באמת בכל לב ונפש
ולתפלל לפניו יתברך באמת בלב וף ונקי,
והקדוש ברוך הוא חפץ ומשוקק לתפלתן של
ישראל, ובודאי יקבל תפלתן ותשובתן הרמיה
וממילא יתבטלו הגזרות, כי ה' יתברך יתן בלבם
לרחם עלינו ולהטיב עמנו בכל מיני טובות,
כי לב מלך והשרים הוא ביד ה' לכל אשר
יחפץ יטנו. ונמצא שכל הגזרות הם רק באמירה
ולא בפעשה בפעל ממש חס ושלום, כי אין
שום אמירה בעולם שתהא נחשבת בפעשה ממש,
וזלת אמרותיו של ה' יתברך ויתעלה, 'אמרת
ה' צרופה' (שמואל ב' כב לא), כי הוא אומר ועושה
ומדבר ומקיים וכל דבריו אמת וצדק, ותכף
בשעת אמרותיו הקדושים מיד נחשב האמירה
למעשה וכאלו כבר עשאה:

להם בעולם הזה, ולכן אמרה אל יעקב שילך
ויקבל הברכות מיצחק.

ויעקב היה מתירא מאד שיתברך בעניני גשמיות,
כי מורא עלה על ראשו פן ואולי על
ידי הגשמיות יתגשם ויפחד חס ושלום מעבודתו
יתברך, כמו שאמר הכתוב (דברים ח יב-יד) 'פן
תאכל כו' ורם לבבך'. לזה אמר 'אל רבקה
אמו', היא השכינה הקדושה, האף אוכל לקבל
ברכות עולם הזה, 'הן עשו איש שער', רצה
לומר לו ראויה עולם הזה לפי מדתו שהוא
איש מערב בערבובגא, הולך בדרך לבו, וכל
הבא לידו לא ימנע עצמו מלעשות אם טוב
ואם רע. אבל 'אנכי איש חלק', רצה לומר שאני
צריך להיות חלק ומצחצח צח בעבודתו יתברך
ויתעלה בלי שום סיג ופסלת, ופן ואולי חס
ושלום על ידי הגשמיות ימשך לפי מעבודתו
יתברך פנ"ל, 'ואולי ימשני אבי' שבשמים, הבורא
יתעלה ימשמש ויפשפש במעשי יהייתי בעיני
כמתעמע. ויהבתי עלי קללה ולא ברכה', שעל
ידי זאת הברכה יצמיח קללה חלילה ותלילה.

ותאמר לו אמו' היא השכינה הקדושה, 'עלי
קללתך בני', רצה לומר עלי מטל
לשמר אותך מקללה. 'אף שמע בקלי ולי קח
לי', רצה לומר שתקבל הברכות העולם הזה
ג"כ שיהיה לי', רצה לומר גם פן לעבודתי
לשמו הגדול, שתהיה פנותך בכל עניני עולם
הזה, הן באכילה ושתיה ושאר גשמיות, רק
לשמים להוציא ניצוצות קדושות מתוך המאכל
באכלך בקדושה בטוהרה, ושיהיה לך כח לעבד
לו יתברך ולעסק בתורתו ובמצותו, וכן בכל
דבר יהיה פנותך לשמים. 'וילך ויטח ויבא
לאמו', מובן ממילא שעשה מצות השכינה לקבל
הברכות באפן הזה לשמו הגדול יתברך ויתעלה
זכרו לעד ולנצח נצחים אמן:

ותקח רבקה את בנדי עשו בנה הגדול החמדת וגו' ותלבש את יעקב בנה הקטן (כז טו)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

התנברות תאוות רעות בלב האדם כדי שיחבר תאוות לקדשה

הנה בנה מורה לנו הכתוב דרך העבודה לה' יחברך, פאשר הקדמנו לעיל בעניני התפלה, בגשתו אל הרנה ואל התפלה, ולבו יודע מרת נפשו כי המרה את רוחו והלך בדרך תעתועים בתאוות רעות וירא לנפשו לפתח פיו, כמו שנגאמר (פסוק יב) 'אולי משני אבי והייתי בעיניו כמתעתע' וגו'. אולם העצה הנכונה לזה על פי מה שאמרו בשם הבעל שם טוב על פסוק 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי' (שמות כה ב), הינו שכל אדם צריך לשית עצות בנפשו להפך לעשות מדות טובות, 'מכל אשר ידבנו לבו' מהתאוות החיצוניות ומדות הרעות אשר הרגיל בהם, מהם יקח דרך לעבודת הבורא ברוך הוא, באותו חשק ובאותה התאנה ביתר שאת.

לא יכל לבו מהסתת היצר כי ממנו יקח דרך לעבודת ה'

ובנה פרשתי בפרשת ציצית (במדבר טו לט-מ) 'ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' אשר אתם זנים אחריהם למען תזכרו ועשיתם' וגו'. פרוש שלא יכל לב האדם בראותו הסתת היצר חס ושלום לתאוות רעות, ולא יקשה בעיניו למה עשה בן הבורא ברוך הוא להכניס האדם בעולם הנה בעבודה קשה בנה, כי באמת הוא לטובת האדם, כי ממנו נקח לעבד הבורא ברוך הוא באותו חשק ובאותו תאנה, וזה 'ולא תתורו וגו' אשר אתם זנים אחריהם', כי 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי', כי ממנו נלמד לעשות המצות בחשק נמרץ פנ"ל.

הצדיקים מהפכים תאוות העוה"ז לקדשה

ונה ג"כ הרמזו פאן ותקח רבקה את בנדי עשו וגו' התמדת, הם התאוות והתמדות רעות

ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקלי ולך קחלי (כז יג)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

מדוע אמרה בנדי, הרי עמו היתה מדברת

'עלי קללתך בני וגו'. טעם אמרה בנדי, אחר שעמו היתה מדברת. פרוש, מה שהוצאת אתה מפיך עתה, ושעור התכה: קללה שקללת בני, והוא על דרך אומנם ו"ל (מכות יא.) קללת חכם אפלו על תנאי וכו'. ולזה חששה ולבשה היא גרם קללה שהוציא מפיו. ואם לא היתה אומרת בני, היה נשמע קללה שקללו אביו.

טעם אהבת רבקה את יעקב

וראיתי לתת טעם לאהבת רבקה ליעקב, לצד כי עיני כל אליה יציערו כי ממנה יצא רשע, הוא עשו. והנה לטבע הרגיל החלקים יאהבו חלק אל חלקיו, וזה מהבחון. לזה גלתה דעתה כי לא בן הוא ומעשיה מוכיחות כי מקורה ברוך, וחלק הטוב חלקיה, וטבעה אל אהבת הטוב ירוץ. ולזה תמצא שירבה הכתוב לומר בכל פעול ופעול ממנה 'יעקב בנה' ללא צורך, וכונתו היא להגיד כי ממנה אורחות צדיק, וסודו מיסודה ג"כ נבנה, ומוצאו של עשו לא מבחינתה של רבקה חס ושלום.

גם יש סוד בדבר פידוע לידועי חן, כי הוא והמת הקדשה אחר צרופה באש הגבורה שבכחינת יצחק אבינו. והבן. והגם שכתבנו למעלה (כה ט) כי סבתו הוא היותה אחות לבן, דבר זה לא יהיה סימן לבחינת רבקה כי ממנה הוא כמעשיה חס ושלום, ופרט זה הוא מהמסגל להפריד הנהמא בפני עצמה, ולעמד קו הטוב על תלו הוא יעקב אבינו ששופרה מעין שופרה של אדם הראשון (כ"מ פד. ב"ב נח.). והוא סוד. והבן:

לוקח גדי שיש לו בביתו שהוא בטעם צבי ובשלו, והיה מביא לו להטעות אותו שישבר שהוא עשו ויברך אותו, ומתמת שגדי יש לכל אחד בביתו, ולכך הביא במהירות.

יעקב השיב ליצחק שמושמים יכולים לזמן עבור אכילת יצחק מלאכים שיסיעו לצוד הצבי בזמן מועט

והנה משיב לו יעקב אבינו: 'פי הקרה ה' אלקיף לפני', פרוש, כמו שכתב המדרש בקהלת (א א) שרבי תנינא בן דוסא היה רוצה להביא אבן לירושלים למזבח, והיה הדרך רחוק, והיה לו חשק גדול שהיה רוצה לעשות המצוה, וכל רגע ורגע היה ארף לו, היה מזמין לו השי"ת חמשה מלאכים והיו מביאין לשם כהרף עין. כ"ש בשביל יצחק אבינו שהיה אכילתו כמי שהקריב הקרבנות, ודאי היה מזמין לו השי"ת מלאכים לתפש הצבי כהרף עין, על פן אין חדוש מה שמהר להביא, ואף שיעקב היה מביא רק גדי שהוא בטעם צבי, אף על פי כן היה משיב, שאין זה חדוש כלל מה שתמה שאין זה הדרך הטבע לתפש בשעה מועטת] כזו, דאין חדוש על יצחק אבינו אם נדמין שביא לו במהירות, פי בשבילו נדמנו מלאכים מן השמים - לעשות רצון צדיק, ודו"ק:

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

יעקב אבינו הכין דרך של זכו אחישנה 'מה זה מהרת למצא בני ויאמר פי הקרה ה' אלקיף לפני'. זה היה הכנה לכל הגליות, איחא במדרש (בי"ד פס"ה יג) רמז לכל הארבעה מלכויות, 'שא נא כל'ך' זו בבל וכו' 'תל'ך' זו מדי וכו', יעקב אבינו הכין דרך של זכו אחישנה (סנהדרין צח).

של עשו כנ"ל, ותלבש את יעקב בנה הקטן, הם הצדיקים שהם קטנים בעיניהם ומורא על ראשם לגשת אל הקדש, והם מלבישים אותו החשק והרצון של תאוות עולם הזה לקחת אותו חשק לעבודת הבורא ברוך הוא. וזה פרוש ג"כ 'ויגב יעקב את לב לכן הארמי' (להלן לא כ, פי לכן היה סבור שיעקב ילמד ממנו דרכו ומדותיו, אף הוא היה מהפך אותם לטובה כנ"ל:

ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר פי הקרה ה' אלקיף לפני (כו כ)

בכורי אבי

רבי יעקב אריה מרדומיו זיע"א

יצחק תמה על כך שאין בדרך הטבע לצוד צבי בזמן כה מועט ולכן חשש שמא אין זה עשו

בפסוק ששאל יצחק אבינו ליעקב והיה סובר שהוא עשו - 'מה זה מהרת למצא בני, והיה משיב לו 'פי הקרה ה' אלקיף לפני'. לכאורה אינו מובן השאלה - הא היה מביא. רק י"ל דיצחק חשש דהיה מביא לו [שלא בדרך הטבע], שאין דרך הטבע לתפש צבי בזמן מועט כזה, על פן חשש שמא שמע אחד או יעקב בשעת שאמר לעשו שביא לו לאכל מן הצידה, וזה ששמע יש לו בביתו בשר ג"כ מן צידה - שצדה כבר צבי, ורוצה להטעות אותו כדי שיברך אותו מחמת שיצחק לא ראה, ולכך שאל 'מה זה מהרת למצא' - שאין דרך הטבע לתפש צבי בזמן קצר כזה.

או שמן הסתם ידע יצחק ג"כ שטעם צבי וטעם גדי טעם אחד הוא, אם פן שמא שמע אחר או יעקב שאמר פן לעשו, והיה

ליצקב, והוא אומר ויברכהו, פרוש, מסר לו
הברכות שיהיו ברשותו.

ברכו ברוחניות ובגשמיות

עוד ירצה שברכו ברכות רוחניות וגשמיות,
כנגד הרוחניות אמר בהעלם ויברכהו,
וכנגד הגשמיות אמר ויתן לך וגו' בתוספת
וא"ו, לומר מלבד עולם העליון אשר בחר
אברהם לבניו שהוא עקר תכלית ורע ישאל,
עוד יתן לו בעולם הזה וכו'.

מדת הדין הסקימה לברכות

עוד ירצה על זה הדרך, לא מלבד מדת הרחמים
אלא גם מדת הדין תסכים על נתינה זו,
והוא אומר ויתן לך האלהים, פרוש, גם מדת
אלהים:

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

'יתן ויתן ויתן' - שמחה שמצד הקדושה
מותירה אחריה שמחה גוספת

הנה נודע ההפך שבין שלות הצדיקים לשלות
הרשעים, דברשעים כל שלותם ושמחתם
הוא שמחה שאחריה תוגה רח"ל, ויתחלתן שלוח
וסופן יסורים, וכל תענוגי העולם הזה אחר עבר
התענוג אין בו כי אם צער וחרטה, אבל בצדיקים
המתענוגים על ד', אחר שמחתם נתוסף להם
שמחה על שמחה, כמו שפרש ק"ו הגה"צ
זצוקלה"ה בתפלה למשה (ס"ה) על הפתוב
'צדיקים ישמחו וגו' וישישו בשמחה', דרצה
לומר שאחר השמחה עוד ישישו בשמחתם
שהיה להם, לא בקרשעים המצטצרים אחר
שמחתם, ואימת בספה"ק שזהו המבחן בכל
דבר שמחה וטובה אם הוא מצד הקדושה לטוב
לו ולרצון הבורא ית"ש, אם אח"כ נצמח מזה
שמחה וטובה אזי הוא מצד הקדושה, וההפך
בהפך ח"ו וכו'.

אמונה בהשגחה פרטית מזרזת את ההכנה
הטבעית

'מה זה מהרה למצא בני'. אצל ציד מה שיך
להאריך ולקצר, אולם איתא במדרש וישלח
(ב"ר פ"ט ו) רשב"י כשיצא מהמערה ראה ציד
שצד צפורין וכששמע רשב"י מקדם בת קול
שתלכד הצפור אז נצודה אחר כך ואמר צפור
מבלעדי שמיא לא מתצדא וכו', כשמאמינים
בהשגחה פרטית יכולים למהר אפלו בצידה,
וזהו 'כי הקרה ה' אלקיד לפני'.

יצחק היה מדת הדין ורבקה המתיקה
אותו

במדרש (ב"ר פ"ט"ה יט) אם לקרבך המציא לך
וכו' אם לזונגך המציא לך דכתיב
(לעיל כד יב) 'הקרה נא לפני היום' וכתיב (פסוק
סג שם) 'צירא והנה גמלים באים', למאכלך על
אחת כמה וכמה. יצחק היה מדת הדין ורבקה
המתיקה אותו, וזהו 'צירא והנה גמלים באים'
(לעיל כד ג). קרבן הוא ג"כ המתנת הדינים,
דאימת (ירושלמי מכות פ"ד ה"ו) מדת הדין אומרת
'נפש החוטאת היא תמות' והתורה אומרת יביא
אשם ויתכפר לו:

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ
ורב דגן ותירש (כו כח)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

יצחק מסר ליצקב מפתח הברכות שהיה
מסור בידו מאברהם

'ויתן לך האלהים'. טעם אומרם וא"ו בתחלת
ענין, להיות שקדם ואמר ויברכהו הוסיף
עוד לומר ויתן לך וגו'. ומה שלא פרש הברכות
הרמוזות בויברכהו, אולי שיכונו על דרך אומנם
ו"ל (ב"ר לט יא) שפתח הברכות נתנו ה' לאברהם,
ואברהם ליצחק (שם סא ו), ועתה מסרם יצחק

שם חדש זה כסלו, והוא מלשון 'אם שמתו יתקב כסלי' (איוב לא כד), וכן 'כי ה' יהיה בכסלך' (משלי ג כח), שהוא לשון מבטח עז. נראה שפסקו חדש זה שכל אחד מישראל יהיה לו מבטח עז בה' וכו'. ובחדש זה גם חגיגה שהיה שלא פדרך השבע כלל. דגס פורים היה כמעט קרוב לטבע בעיני העולם שעל ידי שמלכה אסתר נהפך לבבו לטובה. אבל בחגיגה שהיה במלחמה על ידי אנשים מתי מספר. ואף אחר שנתוסף עליהם מכל מקום מה נחשבו נגד חיל היונים שמלכו בכפה אז. רק על ידי מבטח עז שהיה להפגנים, כי אין מעצור לה' להושיע גרב או במעט, על ידי זה נצחו, 'מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים'. והיה בחדש זה כסלו שנקרא על שם המבטח עז שיש לישראל, 'כי ה' יהיה בכסלך'.

ובגזרת יון מצינו (ב"ר סה) ביקום איש צוררות ב"א של ר' יוסי בן יועזר איש צרדה שהיה בגזרה ונשתקע כל כך עד שרכב על סוס בשבת, והכניס ר' יוסי בן יועזר בלבו המבטח עז לשוב בתשובה על ידי שאמר לו ואם כך לעושי רצונו קל וחמור למכעיסיו, עד שקיים בעצמו ד' מיתות ואמר ר' יוסי בשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

ובחדש כסלו יש לכל אחד מישראל מבטח עז שיוכל לקנות עולמו בשעה אחת. שעל זה יש מבטח עז לישראל כמו שאמרו בזהר הקדוש (ח"א קמב) על פסוק עוז לו כך מסלות בלבכם ענין שם. אם אף יפנה עצמו לדברי תורה כמו שאמר פתחו לי פתח אחד של תשובה פתח של מחט ואני אפתח לכם פתחים כו', ועמך פלם צדיקים ויהיה ה' בכסלך:

ובגזרה י"ל הפונה במה שאמר ויתן ויחזר ויתן, דבכרכתו של עשו לא אמר ויתן, אלא 'משמני הארץ יהיה מושבך וגו'', דבאמת כל ברכתו היא אף לזמן, אמנם לבסוף יהיה אחריתו עדי אובד, ומברכתו ושמחתו יצמח לו אח"כ אף צער ונגון, אבל לא כן אצל ברכתו של יעקב, דכתיב 'ויתן לך האלקים', שברכתו יהיה 'מאלקים' ית"ש, מצד הקדשה, אשר הוא מצמיח עוד שמחה וטובה אחר שמחתה, ולכן אמר ויתן ויחזר ויתן, שיען שהוא מצד הקדשה, לכן הוא גורם נתינה אחר נתינה, ומוסיף והולך בכל פעם:

חדש כסלו

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

'כסלו' רמז להתגלות אור הגנוז

בחדש הזה היה מבחינת אור הגנוז שנגנז בתורה. ועיי"ש מה שכתבתי בשם הרוקח (סימן רכה) שעל בן נתקנו ל"ו גרות כנגד ל"ו אור ונר ומאורות שנוכרו בתורה, הוא רמזות אור הגנוז ששמש ל"ו שעות לאדם הראשון ואחר כך נגנז ונתפסה בתורה. ולדעתי על בן שם החדש (שהאיר בו האור מן האור הגנוז ומקסה בתורה) נקרא כסלו – כס לו, פסוי ל"ו אור ונר ומאורות נתגלה ההארה בחדש הזה, ומצדף לאור הזה שבת', אור פי טוב':

פרי צדיק

רבי צדוק מלובלין זיע"א

בחדש כסלו יש לכל אחד מישראל מבטח עז שביכולתו לקנות עולמו ברגע אחד

אוצרות גאוני הדורות

ויתרצו הכנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה'. ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר (כה כב-כג)

ויעתר יצחק לה לנכח אשתו כי עקרה הוא (כה)
(כא)

רבנו בחיי

רבי בחיי אבן חלווה זצ"ל

התפלה הייתה סבת העקרות של רבקה / גדול כח התפלה שיכולה לשנות אפלו את הטבע

אהל יעקב

רבי יעקב קראנץ זצ"ל - המגיד מדובנא

מדת הישרים והצדיקים לפשפש במעשיהם כשפוקדים אותם צרות ופגעי הזמן

ראוי להעיר בזה כי הלא התשובה איננה מעין השאלה, כי היא שאלה על אודות הפלגת צער הריונה, ומה זה גריענה מאמר 'שני גוים בבטנך כו' ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר', כי לכאורה עונה אין בזה לפקח עצבונה הגדול. ובמדרש, (ב"ר סג ו) 'ותלך לדרש את ה' הלקה לבית מדרשו של שם ועבר.

ויבדי לבוא אל תכלית הענין בזה נקדים לבאר מאמר השם יתברך לקנן 'למה תרה לך למה נפלו פניך (בראשית ד ט), אשר לכאורה לא ידענו שאלת 'למה נפלו פניך', פי איננה צודקת אחר שאלת 'למה תרה לך', פי הלא מכפר ההכרח הוא, אשר ברע לב יפלו פנים.

אבל דע לך פי המשגים קורות ופגעי הזמן בר מינו, אנהותם ומגנת לבם תלוקים לשתי בחינות, מהם אשר יתאונו על המקרה והיסורים לבר, והוא ממדת הנבערים והפחותים. אבל לא כן הוא מדת הישרים והנכוחים, פי מדרבם להצדיק דין שמים ולקבלהו בשמחה, פי לא חשיד קוב"ה כו', אף יהיו דואגים על מעשיהם אשר הטו אלה, ויפשפשו בהם על מה זה עשה ה' ככה אליהם.

המפשפש במעשיו ומטיב את דרכיו מוצא מזור לנפשו ונהמה לצער

וההבדל בין שתי סוגי התוגות האלה הוא, פי האחד צער ויגונו לא לעזר ולא להועיל, אבל עוד יבוא אליו המכאוב ודאבון

הכתוב הנה ראוי להקדים ולומר 'ותהי רבקה עקרה', ואחר כך ייעתר יצחק לה' פי עקרה היא, ומה שהקדים התפלה יתכן לומר שהקדים העקר, ולמדנו שאין הפונה שתהיה העקרות סבת התפלה, שאם פן הסבה עקר והתפלה טפל לה, אבל הפונה לשון הכתוב כי התפלה סבת העקרות, ולומר לך שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר, לפיכך הקדים התפלה שהיא העקר והסבה הראשונה שבשבילה בא העקרות לרבקה אמנו. וזהו שדרשו "ל (ב"ר מה ד) מפני מה נתעקרו האמהות, מפני שהקב"ה מתאנה לתפלתן של צדיקים.

ומכאן יש ללמד עוד כח התפלה שהיא גדולה מאד ואפלו לשנות הטבע, ומטעם זה הזכיר לשון ייעתר ולא אמר ויתפלל או ויצעק, ושאר הלשונות, כי הוא מלשון עתר. וכן הבינו ז"ל, הוא שאמרו בפרק קמא דסכה (יד.) למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר, מה עתר זה מהפך הגרן הנה מקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות. באורו, מה העתר מהפך את התבואה ממטה למעלה, ואחר כך מפלת ממעלה למטה, כך הצדיק בתפלתו מחשבתו משוטטת ועולה ממטה למעלה, ואחר כך ממשיך ומוריד השפע ממעלה למטה. וכן פשוהו עוד מלשון רבוי תפלה, מענין (יחזקאל ח יא) 'ועתר ענן הקטרת עלה', ועוד מלשון מחתרת ובענין שדרשו במנשה (סנהדרין קג).

נולד עשו יחד עם יעקב לפי שנבאר לך דות בישראל שילכו בדרך הטוב והישר וזהו שהשיבו אותה על פי ה' שני גיים בבטנך כו', ובזה התירו שאלתה בטעם מספיק וכמו שנבאר, והוא בהזכרת דבריהם ו"ל (ילקוט שמעוני שופטים רמז מא) 'ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל' (שופטים ג א), משל למה הדרך דומה, למלך שנטע פרס והיו בתוכו ארזים גדולים וקוצים, אמרו לו עבדיו אדוננו המלך הקוצים שאוחזים בבגדנו למה הנחתם, אמר להם אם אין קוצים במה אני גודר את פרמי. כך ישראל פרמו של הקב"ה, שנאמר (ישעיה ה ז) 'פי כרם ה' צבאות בית ישראל', וכו', עד כדי שישמרו ישראל את התורה, שנאמר 'ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. והוא לעינים אשר השם תהפך ראה והכין מאז רצועה מרדות לישראל להשיבם ולהטותם הדרך הטוב לפניו על ידו, ועל דרך שאמרו ו"ל (מגילה ד) גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים כו', וכאשר רמז החכם עליו השלום (משלי טו ד) 'כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה', אשר על כן אמר המשורר בשם ה' (תהלים פא יד-טו) 'לו עמי שמע לי' כו', כלומר 'לי' בעצמי בלי הצטרפות הנוגשים, 'כמעט' כו'.

ולענין זה הנה שורת הדין נתן שיהיה נולד עשו עם יעקב יחדו כאחד, יען פי למענו נבאר. וזהו שאמרו ו"ל במדרש (ב"ר סג ז) 'שני גיים בבטנך, שונאיהן דבניא במעוף. וילאם מלאם יאמץ', כלומר אחד תאמץ בעבודתו על ידי השני, 'ורב יעבר צעיר' כמאמר המדרש זכה יעבר, לא זכה יעבר. והן בזאת נתקברה דעת רבקה אמנו עליה השלום, אחרי פי הגידו שם ועבר מה הוא לה, וכי הצרך גם לעשו למען יעקב עבור תקונו ותועלתו.

נפש מסבתה, כמאמר (משלי יז כב) 'ורוח נכאה תיבש גרם'. לא כן המתאונן על חטאיו והמתאבל על עונותיו, שהמה הסבו לו פגעיו ומקרוי הרעים, הנה מזאת יגהה מזורו, וארוכתו מהרה תצמח בשוכו מחטאיו, ובזאת יגהה מתנחם בצערו, ויצהיל פנים ויטיב גהה. וזהו שאמר תהפך לקנן למה חרה לך, והוא כמזכיה על פניו במופת נאמן, אשר עברתו ותוגתו הוא מרב פעסו וחמתו על שלא עלתה מנתו לרצון לפני ה', ולא על דרך המצטער והדואג על מעשיו ומפשפש בהם לבוא בתשובה לפניו תהפך, והעד כי נפלו פניו ורעים למאד, וזהו 'למה חרה לך ולמה נפלו פניו'.

בכלל בקשת תרופה ומזור על היסורים לדרש ולחקר אחר דרכי התשובה

והתהפך השני בין שתי סוגי המתאוננים הנזכרים, הוא בבקשת המזור ורפואת תעלה למחלת מקריהם, כי האחד מדרכו לדרש ברופאים להעלות ארוכתו על ידי סמים מועילים וכדומה. לא כמוהו השני, כי יגהה זריו ומהיר לדרש בהקרובים אל ה' לבקש מאתם מזור נמרץ במה שיורו אותו דעת להשפיל להיטיב, וידיכו אותו בדרך התשובה על מעשיו הקודמים, ובזאת יכפר עונו ושב ורפא לו. ועל דרך זה היתה רבקה עליה השלום היטיבה דרכיה לבקש ולשאל על ענין מכאובי הריונה מהחכמים וגדולי המורים להגיד לה עלת הדבר מה היא, ולא דרך נשים לה לבקש רפואה טבעיית מהרופאים או המילדות וכדומה, אבל באה לבית המדרש לפני שם ועבר. ומה גם לפי המזכר במדרש (ב"ר סג ז) עברה על פתחי עבודה ורה עשו מפרנס לצאת, והבינה מזה כי היא הרה עבר רע וטוב, על זה שאלה מה הועילה תפלת יצחק 'כל בנים שאתה נתת לי לא יהיו אלא מן הצדקת הזו' אם גם בקרבה תנוצץ איש רשע. וזהו ותאמר 'אם בן למה זה אנכי', כלומר מה 'אנכי' טוב לו, ומה יתרוני על נשים וזולתי, ועל זה ותלך לדרש את ה', כי הם יצמידו אותה על תכונת הדבר מה הוא.

בו מדת השקר, וכאשר נמצא בו מדה רעה זו, יתכן שיתגדל ויתחנף אדם בבימתם של יצחק ורבקה ונראה בעיניו מלאכים ממש, ומכל מקום יגיע לשאול תחתיתו. וביותר יש להוסיף, שאף עשו עצמו היה מאמין תזק, וידחזיזן שבעת שיעקב לקח את הנכרות מאתו 'צעק צעקה גדולה ומרה עד מאד' (כו לה), וסבת הצעקה כי עשו האמין יודע שבפרת יצחק אבינו תתקים, והברכה היא בנתינה ממש, ולכן גדול היה צערו עד שצעק צעקה גדולה, ועוד הוסיף להתחנף אל יצחק אביו בתחנונים גדולים 'ברכני גם אני אבי' [ויש לראות זאת, הנה אף אנו מאמינים בברכת אדם גדול, מכל מקום איננו רואים שאנו מאמינים גדולים בזה, ואין אנו מוכנים למסר את נפשנו עבור הברכה, והסבה לכך חסרון אמונה הנמצא בנו, ואלו בעשו הרשע היתה אמונה כל כך תזקה, ולכן מסר נפשו עבור הברכה], ועל אף אמונתו השלמה נעשה עשו הרשע, וכל זה מפני שהיה 'איש ידע ציד', וכלשון רש"י יודע לרמות את אביו בצידי שפיו, ומדת הרמאות היו שרמה את אביו ורמה את עצמו היתה הסבה לחטאתו.

ב"ח נוסף מציגת התורה בהגדרתו של עשו הרשע 'איש שדה', וברש"י, כמשמעו 'אדם בטל וצודה בקשתו חיות ועופות'. ובאור 'אדם בטל', שאינו מוכן לקבל על עצמו על צמל ועבודות, ולכן רחוק מכל עבודה והולך בטל, ואינו חושב כלל על מצבו ועתידו. ומדה זו של אי שימת לב נמצאת ברבים מן האנשים, ונובעת תכונה זו מפת מדת הילדות הנמצאת בו, ומדת הילדות אינה בהכרח רק אצל ילדים, אלא יתכן שאף אנשים באים בימים נגועים במדת הילדות, וכשם שהילדים צוחלים ושמחים ואינם שמים לב בתבונה אל תכליתם ומצבם, אלא מרקדים בשמחה וטוב לב, כן מדה זו נמצאת אצל כלם באפנים שונים, אף שרשם אי ההתבוננות אל העתיד.

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים (כה כז)

אור יחזקאל

רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

רשעותו של עשו נבעה ממדת השקר וממדת איש בטל אשר איננו מתבונן על תכליתו

במלים אלו מציגת התורה מהותם של יעקב ועשו. ולקאורה יש להתפלל, והרי עשו רשע ומראשית בריתו ועוד במעי אמו היה רשע, וכמבאר בחז"ל (ב"ר סג א) שבשעה שהיתה אמו עוברת על יד בתי עבודה זרה היה מפרנס לצאת, ובאותו יום עבר חמשה עברות חמורות כמפרש בחז"ל (ב"ב טו א), ואם כן היתה תורה צריכה להגיש את גדל רשעתו של עשו, ומדוע מסתפקת התורה במלים אלו של 'ידע ציד איש שדה'. והכי נמי גבי יעקב אבינו ע"ה, בחרי ה', המרפכה שבאבות, ומכל מקום מציגת התורה בהגדרת מהותו של יעקב רק שהיה 'איש תם ישב אהלים'.

מגז"ה לנו התורה בזה סוד גדול, שעקר גדלות ומציאות האדם תלוי בקטנות, ועל ידי מעשים קטנים נעשים לעשו הרשע, כי העקר תלוי בשרשים. הנה אנו מגלים להבין שהחטא תלוי במעשים, וכל שמעשיו רעים וחטאים הרי הוא רשע. אף האמת שהחטא והרע תלוי בשרשים, ולו לא היו שרשיו רעים ומשחתים, לא היה מגיע להיות עשו הרשע. וכמו כן יש לדעת שבעת שאנו רואים אנשים כופרים ומינים, שאין הדברים נובעים מהכנות ודיעות בכפירה, אלא כל סוד הכפירה נובעת משרשי הרע שבקרבו, וכיון שנמצאת בו שרש רע הרי בסופו של הדרך יגיע להיות רשע ובעל עברות.

'איש' ידע ציד איש שדה, מגלה לנו התורה שסוד השרש הרע שהיה טמון בעשו, וממנו נבע כל המדרגות הרעות שאליהן הגיע עשו הרשע, היה 'איש ידע ציד', והיינו שהיה

וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֱהָלִים, מִדְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה הִיָּתָה מִדַּת הָאָמֶת, וּמִכַּיִּין שְׁמֵדָה זוֹ הִיָּתָה טְבוּעָה בּוֹ לְכֵן לֹא שָׁם עֲצָמוֹ כְּהַפְקָר, וְהַחֲשִׁיב וַיִּקָּר אֶת הַזְּמַן וְהִנֵּה יוֹשֵׁב אֱהָלִים. וְנִמְצָא שֶׁכָּל גְּדֻלּוֹתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה מְקוּרָה בְּמִדַּת הָאָמֶת שֶׁהִיָּתָה בּוֹ, וְכֵן לְהַפְּךָ רִשְׁעוֹתוֹ שֶׁל עֶשָׂו נִבְעָה מִחֲמַת מִדַּת הַשָּׂקֶר, מֵעַתָּה עֲלִינוּ לְהִבִּין כִּמָּה עֲבוּדָה עֲלִינוּ לְהַשְׁקִיעַ בְּשָׂרָשִׁים, לַעֲקֹר אֶת מִדַּת הַשָּׂקֶר הַנִּמְצָאָת בְּנוֹ וּלְהַתְדַבֵּק בְּמִדַּת הָאָמֶת, וְעַל יְדֵי זֶה נִגִּיעַ לְקַבְּלַת עַל עֲבֹדוֹת וְנִתְרַחַק מֵהֵיחֵת אִישׁ שָׂדֶה, וְכָךְ נִגִּיעַ לַתְּכֵלֶיֶת. [כַּרְךְ מִדּוֹת]

דָּרַשׁ מֹשֶׁה

רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְיָשְׁטִין זצ"ל

עֶקֶר הַגְּדֻלּוֹת לְהֵיחֵת עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִמְצֻוֹת
כָּל יָמָיו אֵף בְּלֹא נִסְיוֹנוֹת

בַּיַּעֲקֹב לֹא נֶאֱמַר כִּקְרָא שְׁנִתְנַסָּה נְסִיוֹנוֹת, כִּמּוֹ בַּאֲבָרְהָם שְׁנִתְנַסָּה בַּעֲשָׂרָה נְסִיוֹנוֹת וַיִּצְחַק שְׂנַעֲקֵד עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, וּיְמַכֵּל מְקוֹם נִקְרָא בְּחִיר שְׂבָאָבוֹת (ב"ר עו א), וְהוּא חֲקוּק בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד (שם פב ב), וּיְמַלְאָכִים עוֹלָיִם וַיּוֹרְדִים וּמִסְתַּפְּלִים בְּדִיּוּקְנּוֹ שֶׁל מַעֲלָה וּדְיּוּקְנּוֹ שֶׁל מַטָּה (חולין צא:), וְהִרְבָּה נְסִיִּים נַעֲשׂוּ לוֹ. וְנִרְאֶה כִּי עֶקֶר הַגְּדֻלּוֹת לְהֵיחֵת בְּכָל הַיָּמִים עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִמְצֻוֹת אֵף בְּלֹא נְסִיוֹנוֹת, וְאֲדַרְבֵּא הָא מִתְּפַלְלִין אָנוּ בְּכָל יוֹם בְּבִרְכוֹת הַשַּׁחַר שְׁלֹא נְבוּא לִידֵי נְסִיּוֹן, אֲלֵא שְׁנֵהִיָּה שׁוֹמְרֵי וְלוֹמְדֵי תוֹרָה בְּכָל חַיֵּינוּ בְּלֹא נְסִיּוֹן כָּלֵל, כִּי יֵשׁ לְהַתְגַּדֵּל גַּם בְּלֹא נְסִיּוֹן, וְזֶה רוּצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּלֵל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְחַל מִשְׁבֻּטֵי יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ גְּדֻלּוֹת יַעֲקֹב מִצַּד יְשִׁיבַת אֱהָלִים לַתּוֹרָה.

וּמַצִּינוּ בְּגִמְרָא (סוטה ז.) גְּבִי הַשְּׂקָאָת סוּטָה, שְׂאוּמְרִים לָהּ בַּשְּׂעַת הַיְּהוּדִי כְּדֵי לְהַקְלֵ מַעֲלִיָּה אֶת הַחֲטָא, 'הִרְבָּה זֵין עוֹשָׂה, הִרְבָּה שְׁחוֹק עוֹשָׂה, הִרְבָּה יְלֻדוֹת עוֹשָׂה, וְכָל אֵלוֹ דְּבָרִים שִׁיכּוּלִים לְהִבִּיא אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲבֹרוֹת חַמּוּרוֹת, זֵין מְבִיא לִידֵי שְׂכָרוֹת, וּבַעַת שְׂכָרוֹתוֹ יְכוּל לְחַלֵּל אֵף דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַטָּה מִמְדַּרְגָּתוֹ. וּיְכַמוּ עַנְיָן הַשְּׁחוֹק חַמּוּר מְאֹד, וְכַנְאָמֵר (אבות פ"ג מ"ג) שְׁחוֹק וְקֻלוֹת רֹאשׁ מְרַגְּלִין אֶת הָאָדָם לְעָרְוָה, שְׂבַעַת הַשְּׁחוֹק מְאֹד אֶת מַצְבוֹ, וְלָכֵן יִתְכַן שְׂעִיעָשָׂה מַעֲשִׂים שֶׁלֹּא הַקְלוֹת רֹאשׁ שֶׁהִיָּה שְׂרוּי בָּהֶם לֹא הִיָּה עוֹשָׂה אוֹתָם. 'הִרְבָּה יְלֻדוֹת עוֹשָׂה, שְׂמִדַּת הַיְּלֻדוֹת הַנִּמְצָאָת בּוֹ גּוֹרְמַת שְׂאִינוּ מִתְּבוֹנֵן כָּלֵל בְּמַהוּת מַעֲשָׂיו, וְכָל פְּעֻלוֹתָיו נִרְאִים בַּעֲיַנְיוֹ כְּמַעֲשֵׂה מְשׁוּבָה בְּעֻלְמָא, וְכִדְחֻזִּין בִּילְדִים שְׂמִסְגְּלִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים חַמּוּרִים בְּלֹא לְהִבִּין כָּלֵל אֶת מַשְׁמַעוֹת הַמַּעֲשָׂה, וְהַכִּי נְמִי יִתְכַן שֶׁהִגִּיעָה הָאִשָּׁה לִידֵי זְנוּת מִפְּאֵת מִדַּת הַיְּלֻדוֹת שֶׁהִיָּה בָּהּ.

זוֹ הִיָּתָה מִדְּתוֹ שֶׁל עֶשָׂו 'אִישׁ שָׂדֶה', אָדָם בְּטַל שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁב עַל מַהוּת מַעֲשָׂיו מִחֲמַת מִדַּת הַיְּלֻדוֹת [וּבִקְאָמֶת מִדָּה זוֹ שֶׁל אִישׁ שָׂדֶה אֵינְנוּ צְרִיכִים לְמַצָּא דְּוָקָא בְּאָדָם הַיּוֹצֵא לְשָׂדֶה כְּדֵי לַצֹּד חַיּוֹת וְעוֹפּוֹת, אֲלֵא אֵף בֵּין כְּתִלֵי הַיִּשְׁבָּה יֵשׁ לְרֹאזוֹת אֲנָשִׁים בְּטִלִּים שְׂאִינִים מְקַבְּלִים עַל עֲצָמָם עַל עֲבֹדוֹת] וְרֹאֵה בְּמִדְרָשׁ (ב"ר סג ט') הַפְּקִיר עֲצָמוֹ כְּשָׂדֶה, וְהֵינְנוּ נְמִי כְּנ"ל שְׂאִינְנוּ מִתְּבוֹנֵן עַל מַעֲשָׂיו, אֲלֵא הִרִי הוּא כְּהַפְּקָר וְאִינוּ שׁוֹמֵר עַל עֲצָמוֹ, וְשׁוֹמֵעַ וּמְקַבֵּל כָּל מָה שִׁיכּוּל לְשַׁמְעַ. וּבִקְאָמֶת יֵשׁ לְהוֹסִיף שְׂשֵׁתִי הַכַּחוֹת הָאֵלוֹ קְשׁוּרִים אֶחָד בְּשָׁנֵי, הַשְּׂקָרָן אֵינוֹ דוֹאֵג לַעֲתִידוֹ, רַק אִישׁ הָאָמֶת דוֹאֵג לַעֲתִידוֹ, כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָמֶת בְּכָל הָעַנְיָנִים, וְלָכֵן דוֹרֵשׁ הָאָמֶת אֵף בְּהִבְנַת תְּכֵלֶיֶת הָאָדָם. הַשְּׂקָרָן אֵינוֹ מִתְּבוֹנֵן אֶל הָעֲתִיד, כִּי יְכוּל לְרַמּוֹת אֶת עֲצָמוֹ וְלְסַבֵּר שֶׁמַּצֵּב הַבְּטָלָה הוּא הַמַּצֵּב הָרְאוּי.

ומה התועלת שהתאמץ יצחק להחזיר שָׁמַם הַרְאִשׁוֹן עֲלֵיהֶן.

וַיִּתְּבֵן דְּקִרְיַת שְׁמוֹת לְבָאֲרוֹת הָיוּ דוּמָה לְשָׂאָר קִרְיַת שְׁמוֹת שֶׁהָיוּ לְזִכְרוֹן חֲסִדֵי הַשֵּׁם וּפְעֻלוֹתָיו, כְּעִנְיָן וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' וַיִּרְאַה', וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל', וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי', עַל כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לְחֵי רְאִי', כִּכָּה עָשָׂה אַבְרָהָם בְּבָאֲרוֹת אֲשֶׁר חִפְּרָה, שֶׁקָּרָא אֶת שְׁמָם בְּשֵׁם הַשֵּׁם. וְלִפִּי שֶׁהֵיטָה מִדְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכָל מַאֲמָצֵי כַחוֹ לְהַשִּׁיב רַבִּים מְעוֹן לְלַמְּדָם דַּעַת אֶת ה', וְלִהְיוֹת לָהֶם שְׂאִין מִמְּשׁוֹת בְּאֵלִילִים שֶׁהָיוּ מְטַעִים לְעַבְדָּם, וְכִדְּי לְהַמְצִיא מְצִיאוֹת רִוְחָנִי לְמַכְחִישֵׁי אֵל, הַמְצִיא תַחְבּוּלָה נִפְלְאוֹה לְהַכְנִיס עַל יְדֵהָ אֶת הַמְטַעִים אֶל תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה, כֵּל בָּאָר אֲשֶׁר קָרָא אוֹתָהּ בְּשֵׁם אֲשֶׁר יוֹרָה עַל אֲמַתַּת מְצִיאוֹת ה'.

עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל, לִפִּי שֶׁהָיוּ הַטּוֹעִים לֹאמַר שֶׁהִנְהַגְתָּ הָעוֹלָם תְּלוּי רַק בְּמַעֲרַכַת הַשָּׁמַיִם, וְכֵן הִצְלַחַת אָדָם אֵינְנָה רַק מִהַשְׁפָּעַת הַכּוֹכָבִים וְהַמְּזֻלוֹת, לְכֵן חֲשָׁבוּ אֵלֵיו לֹאֵלֵהִים וְעַבְדוּ אוֹתָם. לְכַבֵּל מִהֶם הַדַּעַה הַמְטַעַת, קָרָא שֵׁם דְּבָאָר ה' אֵל עוֹלָם אוֹ ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת, בְּזֶה הַרְגִּיל כְּפִי הַבְּרִיּוֹת הַבָּאִים לְשֹׂאֵב מֵיָם מִבָּאָרוֹ, בְּאֶמְרָם גִּלְכָה נָא לְשֹׂאֵב מֵיָם מִבָּאָר הַנִּקְרָא כָּהֵן, שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ עַל דַּעַתָם הַמְשַׁבֵּשֶׁת וַיִּתְּנוּ לָבָם אֶל הַשְּׂגָה אֲמַתִּית הַתְּנוּיָה ב"ה לְכַדוֹ הוּא אֱלֹהֵי עוֹלָם, וְתַחַת מִמְשַׁלְתּוֹ לְכַד יִתְּנֶהָ הָעוֹלָם. וְיִלְמְדוּ דַעַת כִּי כָל צְבָא הַשָּׁמַיִם, הַכּוֹכָבִים וְהַמְּזֻלוֹת, אֵינן הַשְּׁפָעַתָם מֵעַצְמָם רַק מֵהַ שֶׁהֵיטָה ב"ה מִשְׁפִּיעַ לְכָל כּוֹכָב כְּפִי הַכֶּשֶׁר קִבְּלָתוֹ, וְלִזְוָה אֵינן רְאוּי לְעַבְדוֹ עֲבוּדָה רַק לְמִי שֶׁהוּא אֲדוֹן עַל כָּל, לֹא לְמִי שֶׁמְמַשֶּׁלֵת יָד אַחַר עֲלָיו.

כִּכָּה עָשָׂה אַבְרָהָם בְּכָל בָּאָר וּבָאָר אֲשֶׁר חִפְּרָה, לִפִּי שֶׁבָאֲרוֹת מֵיָם הֵם צְרֻכֵי רַבִּים, וְכֵן הַמּוֹן עִם הַרְגָלוֹ בְּזֶה לְדַעַת יְדִיעוֹת אֲמַתִּיוֹת וְלִתְפִיר אֶת אֵל הָעֲלִיוֹן יִתְבָּרֵךְ. וְדָבָר גְּדוֹל עָשָׂה אַבְרָהָם אֲהוּב ה', שֶׁהָיָה כְּעַבְדוֹ הַנֶּאֱמָן לְמַלְךְ הַמְשַׁתַּדֵּל לְהַבִּיא אֲנָשִׁים שְׁבָרְחוּ לָהֶם מִמְּדִינָתוֹ

וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִּי בְּכֹרֶה (כֹּה י"ב)

אֶלְשִׁיף

רבי משה אלשיף זצ"ל

הַלִּיכָה לְמִיתָה מִיּוֹם הַלְּדָה

הַגֵּה יִפְלֵא כִּי עֲדִין בֵּן ט"ו שָׁנָה הָיָה, וְאִיךָ הָיָה הוֹלֵךְ לְמוֹת. אֲמַנָם הֵגָה יִדְעֵנוּ כִּי מִיּוֹם יִגְלַד אִישׁ הוֹלֵךְ לְמוֹת, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (אבוֹת פ"ג מ"א) וְלֹאֵן אִתָּה הוֹלֵךְ, וְכִמַּאֲמַר הַבְּתוּב (קהלת יב ה) כִּי הוֹלֵךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַתְּנוּיָה, כִּי מְרַאשִׁיתוֹ הוּא הוֹלֵךְ לְמוֹת.

עוֹד יִדְעֵנוּ מִרְבוּחֵינוּ וְל"ל (תּרדכ"א וּטא פ"ט), יִלְקוּט שְׁמַעְתָּנוּ רַמֵּז קִיא) כִּי יִצְקֵב וְעֲשׂוּ חֲלָקוֹ עוֹלָמוֹת, עֲשׂוּ הָעוֹלָם הַזֶּה וְיִצְקֵב הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְזֶה לֹא הָיָה לְעֲשׂוֹ חֲלָק בְּעוֹלָם הַבָּא. נִמְצָא כִּי בְּצִאֲתוֹ מִהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מֵת בְּאֲמַת, כִּי לֹא הָיָה לוֹ שֵׁם חֲלָק, וּבְכָל הַמְשָׁף יְמֵי הוּא הוֹלֵךְ כְּדִי לְמוֹת בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וּבְזֶה יֹאמֶר אֵינִי כְּמוֹךָ, שֶׁאִתָּה הוֹלֵךְ בְּחִיף כְּדִי לְחַיֹּת בְּעֵצֶם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל אֲנִי בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הַהוֹלֵךְ, אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת שֵׁם, וְאִם בֵּן לָמָּה זֶה לִּי בְּכֹרֶה שֶׁאֲשַׁרָה לְעוֹלָם הַבָּא בְּהִיוֹת כַּהֵן לָה'.

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחֲפֹר אֶת בְּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר חִפְּרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמוֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו (כו י"ח)

הַכְּתָב וְהַקְּבֻלָּה

רבי יעקב צבי מעקלענבורג זצ"ל

תַּחְבּוּלוֹת הַשְּׂרֵשֶׁת יְדִיעַת מְצִיאוֹת ה' בְּלֵב הַבְּרִיּוֹת עַל יְדֵי קִרְיַת שְׁמוֹת הַבָּאֲרוֹת

אִם יְהִיו שְׁמוֹת הַבָּאֲרוֹת הָאֵלֶּה שְׁמוֹת פְּשׁוּטוֹת בְּעֲלָמָא בְּלִתֵּי מוֹרוֹת עַל עִנְיָן מֵהָ, מֵה אֲהַדְרָ קָרָא לְאֲשַׁמְעִינָן בְּהֶם, מֵה לָנוּ בְּשְׁמוֹת שֶׁהָיָה לָהֶן תַּחְלָה, וּמֵה הָיָה הַהֶפְסֵד בְּבִטּוּלָן,

ואוסרף אני משלי להרחיב פרטי הענינים שיספיקו עם דרוש זה, ובו יתרוץ מה שנגאמר 'כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ', כי כפי הנראה שפאמר 'ופרינו בארץ' אינו טעם ללשון 'רחבת', על כן ארחיב בו הדבור בפרטי הענינים שפלם מתאימים עם מה שקרה לנו, וימה שיהיה באחרית הימים.

כי ידוע מה שאמרנו חז"ל (יומא ט: ט) שפבית ראשון היה מצה ומריבה ושבגאמת חנם בין נשיאי ישראל שנקראו רועים, כמו שנגאמר (ירמיה כג ד) יתקמתי עליהם רעים, ונחבר הבית בסבת המריבה שהיתה בין מלכי ישראל ומלכי יהודה. ובבית שני היתה מדת השנאת חנם בין כל ישראל, כי פשה הנגע בכלם עד לאין מרפא. ועל כן כתיב בבאר ראשון 'ויריבו רעי גר עם רעי יצחק, לרמוז גם לעתיד שתהיה מריבה בין רועי ישראל, ואגב גררא רבו גם רועי האמות עם ישראל.

על כן קרא שם הבאר 'עשק כי התעשקו עמו', כי יש הבדל בין שנים המתקוטטים על דבר איזה עסק שביניהם, לבין שנים המתקוטטים בחנם על לא דבר כמנהג דורנו. וזה ההבדל בין בית ראשון לשני, כי השנאה שהיתה בין רועי ישראל בבית ראשון היתה על עסק המלכות, כי נחלקה מלכות ישראל, וטבע הענין נותן שאין מלכות נוגעת בתורתה, על כן חשב כל אחד מהם שחברו נכנס בגבולו, ועל די עסק זה רבתה המשטמה ביניהם. אבל השנאת חנם של בית שני, היתה בחנם על לא דבר, כי אפלו הפחותים היו שונאים זה לזה על לא דבר. כי על כן נקראת שונאתם 'שנאת חנם', אף על פי שלא היה לאחד שום עסק עם חברו, ואין זה כי אם רע לב, והשטן היה מרקד ביניהם להקשילם זה בזה, כי מצא אלהים עונם ממקום אחר, על כן הסיחם זה בזה למצא עונו לשנא. לכן ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה, לא הזכיר במריבה זו 'הרועים', רמז למריבת בית שני שהיתה בכל ישראל, על

מפני מרדם בו, והוא ידבר אל לבם ויודיעם משוב הנהגת המלך, וישה את לבכם עד שיתנו שכמם תחת על המלכות, ככה עשה אברהם להטות את לבב מכתשי אל לקבל עליהם על מלכות שמים.

והודיע הכתוב שבעודנו חי והיה נשיא אלהים בתוכם היה מורא על אנשי הארץ, הניחו את הבארות והיה שמותן עליהן. אמןם אחרי מותו חזרו לגליליהם, וכדי לבטל מפי הבריות שמות הבארות האלה, לפי שהיו פלם מורים הפך דעתם המשבשת, לכן סתמו הבארות, ובהתבטל הבאר נתבטל שמותן. וכא הכתוב להודיע כי יצחק אחו במעשי אברהם אביו והתאמץ לחפר אותן הבארות ולהחזיר שמותן עליהן, כדי להחזיר עטרת אמונה אמיתית למקומה.

ויריבו רעי גר עם רעי יצחק לאמר לנו היום ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו. ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה. ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ (כו כב)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל מריבת הבארות רמז למריבת ישראל שגרמה לחרבו שני בתי מקדשנו **כתב** הרמב"ן, וכן בספר תולדות יצחק, וכן בספר מגורת המאור, לפי שקל מה שארע לאבות היה סימן לבנים, על כן מצאו מקום לדרש כל עניני בארות אלו על שלושה בתי מקדשים שנקראו 'באר מים חיים'. כי בשם שעשו מריבה על שני בארות, והשלישי קרא רחובות, כך במקדש ראשון ושני עשו האמות מריבה עם ישראל עד שהחריבה, אבל השלישי שיבנה במהרה בימינו קרא 'רחובות'.

(ברכות ה.) שנתנו שלוש עצות נגד היצר הרע, תורה קריאת שמע וזכיר לו יום המיתה, אבל אם לומד תורה אז אין צריך לעצה זו, כיון שתורה הוא תכלין נגד יצר הרע, כמו שכתב הקדושת יום טוב (פר' ויצא) גבי יעקב וישפב במקום ההוא' (להלן כח יא), וכתב רש"י דבמקום ההוא שכב, אבל י"ד שנים ששמש בשם ועבר לא שכב, ובכפשות קשה האף אפטר להיות דלא שכב, הלא קימא לן (שבועות כה.) דשבועה שלא אישן שלושה ימים מלקין אותו וישן לאלתר, וחזונו דאי אפטר להחזיק מעמד בלי שנה לזמן ארוך כל כך, אלא על כרחך דהכונה הוא דכל י"ד שנים שלמד תורה הנה לו עצה נגד יצר הרע הלמוד תורה, רק במקום ההוא דלא למד לא הנה לו רק עצה דזכיר לו יום המיתה, וזהו וישפב במקום ההוא, ודברי פי חכם חן. וכן פאן יש לומר דיצחק אבינו אמר 'הנה נא זקנתי, כמו שאמרו חז"ל דלמד תורה, על פן לא ידע מעצה דזכיר לו יום המיתה, אלא למד תורה הקדושה.

ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות (כו ד)

דרכי מוסר

רבי יעקב גיימן זצ"ל

לא רצה יצחק לברך את יעקב כדי שלא יהיו הבלי עולם הזה מפריעים לו בעבודתו

צריך להבין מדוע רצה יצחק אבינו ע"ה לברך דוקא את עשו, לו יזה שחשב שעשו הוא צדיק כי ציד בפיו שרמה אותו, אבל אף אפטר לכפר אותו על יעקב שהוא איש תם ויושב אהלים.

ושמעתי בשם הסבא זצ"ל מקלם מרן רבי שמחה זיסל שאמר, בודאי יצחק

כן קראוה' שטנה' כי לא מצאו סבה אל דברי ריבותם, כי אם מה שהיה ודאי השטן מרקד בין קרניהם אשר בהם ינחחו זה לזה, כמו שנאמר (ויקרא כו לו) 'וכשלו איש באחיו'.

ובבאר השלישי לא רבו עליה, כי בית המקדש השלישי בנה על ידי מלך המשיח, שנאמר בו (ישעיה טו) 'למרבה המשרה ולשלוש אין קץ', כי אף שלום ואמת יהיה בימיו. על פן נקרא ורחובות, כי אז ירחיב ה' את גבולם, כי בזמן שהמריבה מצויה או שני עברים נצים, אף בהיותם בעיר גדולה פאנטוכינא לא נשא אותם לשבת יחדיו, ואף במקום רחבת ידים מאד צר להם המקום ולא יסבלם, פאשר בעווננו עוד היום מנהג זה מצוי בינינו. ובהפך זה בזמן ששלום על ישראל אף על פי שפרינו בארץ, ויהיו הדרים עליה רבים עד מאד, מפל מקום רחבת ידים להם ואין צר להם, כדמסיק במסכת סנהדרין (ו.) פד הנה רחמתין עויןא אפוחיא דספסינא הנה שכיון, השתא דלא סגי רחמתין פוריא בת שתין גרמידי לא סגי לן, על פן נאמר 'כי הרחיב ה' לנו, אף על פי שפרינו בארץ' ויהיו הדרים עליה רבים, מפל מקום הארץ לפניהם רחבת ידים. ועוד שמצינו בבית שני ששמחת המחלקת יצאו שלמים וכן רבים מן הארץ מרעת יושבי בה, על פן אמר שבזמן מציאות השלום ופרינו בארץ' כי לא יצטרכו לצאת מתוכה.

ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי (כו ב)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

יצחק הנה לומד תורה לפיכך לא הצרך לזכירת יום המיתה

נראה לעניות דעתי דאיתא ביומא (כח.), יצחק זקן ויושב בישבה. וידוע מאמרם ז"ל

לא רצה לקבל את הברכות, כי אינו רוצה נהמא דכסופא, אלא היה מוכרח לעשות כדי לקיים את הצו של אמו. אכל עשו שאין לו תורה, ולא ראוי שיצפה לעולם הזה על ידי קיים התורה, לכן רצה לברך אותו שיהיה לו לכל הפחות נהמא דכסופא, וברקה אמנו פתחה אם ח"ו יעקב לא יקיים את התורה, יהיה לו לכל הפחות נהמא דכסופא. אכל יצחק וגם יעקב דעתם היה, שאם חס ושלום בגיהם לא יקומו את התורה שלא יהיה להם נהמא דכסופא אלא יסבלו, כדי שיהא מוכרחים לעשות תשובה, כי הם ראויים לשמר את התורה.

לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך פאשר אהב

(כו ט)

צ'ור המור

רבי אברהם סבע זצ"ל

עצת רבקה לכנסת ישראל להשמר בראש השנה ויום הכפורים מומדת הדין

ר'אתה עינך מה שלא ראך יצחק שהיה אוהב לעשו הרשע שונא השם, והיה מטעה אותו בדבריו במעשרות המלח, אכל רבקה אוהבת את יעקב, ולעולם היא רחמנית על בניה, ונתנה עצה ליעקב להשמר מעשו הרשע, ולבניו לדורותם להשמר מעצת נחש הקדמוני ביום הדין וביום הקדוש שהוא יום הכפורים בשעיר צאזל הרמוז בזאת הפרשה. וזהו שאמרו במדרש הנעלם ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת, זה שאמר (ישעיהו כ ה) 'כי הגה החושך יכסה ארץ, כי זהו ביום הדין הגדול, הוא יום ראש השנה שמדת הדין מתפשטת בעולם מכת פחד יצחק. וי'קרא את עשו בנו הגדל, הוא שטן, הוא נחש ההולך לשוט בארץ, כי אז נתן רשות לבעל הדין לחלק הוא וכל פותחיו. וזהו שא

אבינו ע"ה ידע ההבדל בין יעקב לעשו, ומטעם זה רצה לברך את עשו, מפני שידע שיעקב הוא איש תם יושב אהלים וראוי הוא לעלות בתורה ויראת שמים עד שדמותו יהיה חקוק בכסא הכבוד, לכן רצה יצחק שלא יהיה לו שום מפריעים בעבודת ה', שלא יהיה לו עסק עם הבלי עולם הזה. וכל הבלי עולם הזה רצה לתת לעשו, מפני שהוא איש שדה איש מגשם, והוא יחזיק את יעקב ויתן ליעקב כל מה שצריך לו כדי שיוכל לעסק בתורה ויראת שמים, ויהיה הדבר הזה טוב לשניהם כמו שאמר הכתוב (משלי ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. אכל אמנו רבקה היא הפירה היטב את בנה עשו פי אי אפשר לסמך על טובת לבו של עשו שהוא יתמוך ביעקב, לכן אמרה ליעקב שיקח את הברכות מאביו.

לא הצרד יעקב לברכות אביו שכן פאשר הוא שומר את התורה הרי הוא כבר מבכר מהקב"ה

וידעתי נראה לבאר הענין למה יצחק רצה לברך את עשו ולא את יעקב, מפני שיעקב לא צריך לברכות, הלא יש לו תורה וכתוב שם (ויקרא כו ג-ד) 'ויהיה אם ביקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, ולא יחסר לו שום דבר, אם פן למה צריך ברכות, אם ישמר את התורה הוא כבר מבכר מהקב"ה, ואם לא ישמר את התורה ח"ו אם פן הברכות יהיה לו נהמא דכסופא, ויעקב אינו רוצה נהמא דכסופא, כי הוא רוצה לאכל ממה שמרויח.

כמו למשל אם נאמר לפועל שעובד קשה, למה לך לעבד קשה וביום שאתה חלש אתה לא מרויח כלום, הלא יותר טוב לך לעזוב את העבודה הקשה ואני אסדר לך בעזרה סוציאלית שיתנו לך כדי פרנסתך, בודאי לא יאבה, כי כל אחד רוצה לאכל מה שמרויח ולא לחם של חסד. בשביל זה לא רצה יצחק אבינו ע"ה לברך את יעקב, וגם יעקב בעצמו

שאינן בהם חטא ואָמַר וכו', וכן בראש השנה שהוא יום דין, אין לו פח בקול קול יעקב, באותם שני קולות של שופר ושל תפלה. וכל זה לפי שהשם ממרק עונותיהם של ישראל בכל השנה בתלמים וביסורים ובאבות ממוזן בענין שאין לו פח להשטין, וזהו יאכל מכל'.

וב'שְׂרָאָה שלא נעשתה עצתו, ויצעק צעקה גדלה ומרה' וגזם לישראל ביום הכפורים, וזהו וישטם עשו את יעקב, וכשמוליכין שעיר עזאול לארץ גזרה ביום הכפורים נהפך לאויב. וכן כשרואה אותם מחברים בכתבי פגסיות בתפלות טף ונשים, וזהו וישא עיניו וירא את הנשים ואת הילדים' (להלן לג ט), עד שאומר 'אציגה נא עמך' (לג טו) נהפך לאוהב, כמו שתמצאהו רמוז באותה פרשה, ואז וילך עשו לדרך שעירה' הוא שעיר עזאול, ויעקב נסע ספתה' לעשות מצות סכה בשמחה.

ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשחו ויאמר הקל קול יעקב והימים ידי עשו (כו כב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

נתן לייעקב ידי עשו לדון דיני נפשות **נצניצה** בו ריח הקדש ודברה בפיו, דשליטת הידים שנתנה לעשו, עתיד ורע יעקב לזכות בחלק ממנה לדון דיני נפשות, ולפיכך אמר הקל קול יעקב, אף על גב דיעקב לא גפן לו רק קול התורה לעסק בה, מפל מקום גפן לו גם חלק מידי עשו לדון דיני נפשות.

נא כליך תליך וקשתיך, הם ילדי נכרים, מדת הדין וכלי ועמו לחבל כל הארץ. וצא השנה לצוד בני אדם ולידע מעשיהם.

ורבקה הרחמנית רמוזה בכנסת ישראל אמרה אל יעקב בנה, השמרי בנפשך ובתפלתך באלו הימים, והכיני צידה לדרך לאותו יום הקדוש. וקח לי שני גדי עזים' הם שני השעירים הנזכרים בפרשת אחרי מות, דכתיב (ויקרא טז ח) ונתן אהרן על שני השעירים גרלות' לכפר עונותיהם של ישראל, וזהו 'טבים' לטובתן של ישראל. ופעש אותם מטעמים מתפלות וברכות. וזהו 'הקל קול יעקב' שמדבר בלשון רכה ותחנונים בתפלתו, ובוזה נקהל בשתי הקולות, קול השופר וקול התפלה. וזהו 'הקל קול יעקב' כי השופר בהיל ולא בהיל, ובקול השופר מדת הדין נרתע, פאמרו (תהלים מז ו) 'עלה אליהם בתרועה'. ואז נאחז יצחק באמצע אברהם ויעקב, וזהו תקיעה כנגד אברהם, תרועה כנגד יצחק, תקיעה כנגד יעקב. בענין שלא יצא יצחק להזיק העולם במדת דינו. וכן בקול התפלה הוא נרתע ונאחז בתוף הרחמים, ואינו יכול לצאת להזיק בזה הדרך. 'ובכן יתקדש שמך' כנגד אברהם, 'ובכן תן פחדך' כנגד פחד יצחק, 'ובכן תן כבוד לעמך' כנגד יעקב, וכשהם מכוונים באלו השני קולות נוצחים, ואם לאו הידים ידי עשו' באף וחמה להשחית.

וכשהם טובים, השם יתברך מתאנה לתפלתם ואוכל מהם. וזהו ויגש לו ויאכל בכמה תפלות, שזאת היא הגשה לתפלה. ויבא לו יין וישת' יינה של תורה. ואז וירח את ריח בגדיו, שיש להם פסות נקיה ביום הכפורים, ובוזה זוכים לריח גן עדן, שהוא ריח שדה אשר ברכו ה', ונותן להם ברכות 'משל השמים ומשמני הארץ' ונחתמים לחיים. וכל זה בסבת שעיר עזאול, שבו נהפך מדת הדין לרחמים, והקטגור נעשה סגור, ואומר גם ברוך יהיה, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה ראה סמאל

אָבֵל עם כל זה, הואיל והיה במקמה, נתן לעשו עולם הזה שהוא גם כן עולם של רמיה ועולם של שקר וזיוף, הבל הבלים אין בו ממש, כאיש עושה רמיה שהוא גם כן רק פחלום ועוף, ושקרא לא קאי (שבת קד:). וכבר אמרתי פי לך אין ורעו של עשו נופלים אלא בידי ורעה של רחל (ב"ר צט ב), כי יש לעשו טענה, ברמיה לקח ממני ברכתי ולהסב שמו עשו לטל של אחיו. אמנם רחל תקנה כל זה, שהיא באה במקמה ודברה בקול לבל רגיש יעקב שהיא לאה, ולא קנאה באחותה, ובאה במקמה לטוב אחותה פנודע, ולכן כל מה שיש פגם ביעקב נתקן ברחל, ולכן ירע רחל יכלת בגדם לגש עשו.

וְכֵן תמיד, האיש ההולך תמים ואין בלשונו כזב, שהוא תכלית הרע בעצמותו, כי אין לך רע אלא כזב, ואין בו רמיה, זה זוכה בעולם הזה גם כן בברכת יצחק ליעקב, ולא שולט בו קטרוג עשו (וכו'). ולפי זה יש לפרש הפסוק (תהלים לד יג) כף, דדוד אמר שגיהם 'מי האיש החפץ חיים' היינו עולם הבא, 'ואהב ימים לראות טוב' היינו עולם הזה. ועל זה נתן עצה, במה דסים פתח, וגם עולם הזה קודם לעולם הבא, התקן עצמך בפנודודו וכו' (אבות פ"ד מט"ז), ואמר על עולם הזה 'נצר לשונך מרע', והיינו מבלי לדבר כזב ושקר שהוא רע בהחלט, וישפתיך מדבר מרמה' זוכה לברכת יצחק ואין לעשו טענה בו. ועל עולם הבא אמר, 'סור מרע ועשה טוב', והיינו תורה ומעשים טובים בעצמן, והן המביאים לאדם לחיי עולם הבא. [חלק א דרוש ה]

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ
(כז כח)

יערות דבש

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

השומר לשונו מדבר שקר וכזב זוכה בעולם הזה לברכת יצחק ליעקב

ידוע כי לעשו ולדכותיה נתון עולם הזה, וליעקב וסיעתו הצדיקים עולם הבא, יום שכלו טוב אמת ונצחי. ויש להבין הא יצחק ברכו ליעקב בכל טוב עולם הזה ויתן לך וכו', עין שם, ולא היה דבר טוב בעולם הזה שלא ברכהו, וכי חס ושלום לא חלה ברכת יצחק. אבל הענין, כי הואיל והיה בערמה וקצת כזב, ויעקב מדתו אמת, ברכתיו (מיכה ז כ) 'יתן אמת ליעקב', שכלו קשוט, לך לא חלה ברכתו כל כך בעולם הזה.

ואמת כי אמרתי בישוב קושית מהר"י אפרבנאל ויתר מחברים, כי מה תועיל הברכה שברך יצחק ליעקב אם פונתו היתה לעשו, ומה ככה שהיה לנכח יעקב הא בלבו היה לעשו. אבל קשיא חדא מתרצת בתברתה, דהקשו איה סלקא דעתך שיחולו הברכות על עשו הרשע, וכי תחול שפעת אלהים על רשע, ואם כן חס ושלום נלקח דינו של רשע להטיב לרשע ולהרע לצדיק ח"ו.

אבל הענין כי עשו היה ציד בפיו, ובפיו היה טוב, רק בלבו היה רע, ולכך אם אנו הולכים אחר הפה ולא אחר פונת הלב, ראוי עשו לברכה. ואם כן אתי שפיר, כי יעקב זכה בברכות בממה נפשך, אם הולכים אחר הפה, הרי פיו דיצחק ברכו בפה מלא, לנכחו יתנו הברכות, תבאנה על ראש צדיק. ואם אחר פונת הלב, אף שיצחק היתה פונתו על עשו, מפל מקום אם באנו לדון כפי פונת הלב, עשו רשע גמור ומחלט, לא יתכן ביה ברכה, וראוי בלאו הכי שלא תחול כי אם על יעקב שלבו היה שלם לשמים, ואתי שפיר.

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ
ורב דגן ותירש. ועבודו עמים וישתחוו לך
לאמים הוה גביר לאחיד וישתחוו לך בני אמד
ארריך ארוך ומברכך ברוך (כז כח-כט)

אזנים לתורה

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

ברכת יצחק אבינו כנגד ארבע תקופות
שנזונו והתפרנסו ישראל

הגדה תז"ל תקנו ארבע ברכות בברכת המזון.
ובארנו לנו תז"ל (ברכות מח:), שמשנה תמן
להם ברכת הנון בשעה שירד להם המון, והושע
תמן להם ברכת הארץ בשעה שנכנסו לארץ,
דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים, הטוב והמטיב
ביבנה תקנוה, אותו היום שנתנו הרוגי ביתר
לקבורה.

ובאר הדברים, שכל עם ועם מתפרנס בעקר
משני דברים: א. מן הארץ, מזריעה
ונטיעה ועבוד הפרות ואוצרות המטכות והמינרלים
שבארץ. ב. מהנהגת המדינה, שהמלך או הנשיא
העומד בראשה ממנה שופטים ושוטרים על
העם לשמר על הסדר ומגיס אנשי חיל, וממנה
עליהם קצינים כדי להגן על המדינה, וממילא
יש חלק נפר מהאוכלוסיא החי לא ישר מן
האדמה, אף מהמלכות. ויש שהמלכות גדולה
ותקיפה וכוששת תחתיה עמים שונים, ורודה
בהם על ידי נציבים ופקידים הגובים מהם מסים,
וגם מזה חיים אנשים רבים, כל זה הוא באמות
העולם.

ובישראל, כשישראל ישב על אדמתו, התפרנס
אמנם גם הוא בעקר מעבודת האדמה.
התקופה הזאת מתחילה מימי יהושע, והוא תמן
כשנכנסו ישראל לארץ לברך את ה' על המזון
שהוא מוציא לנו מן הארץ, 'ברכת הארץ'
(מתחילה ביורה לה' ונגמרת ביצל הארץ ועל המזון),
ופרנסה ממלכות לא היתה צדין בארץ, כי בימים
ההם אין מלך בישראל. פאשר נוסדה מלכות
בישראל, ודוד מלכה כבש עמים רבים שהיו
לו למס, ובפרט בימי שלמה שהעמיד נציבים
בארצו, שפלקו את בית המלך, והיו להם תילים
לאלפים ולרובבות, ויהי לשלמה שבעים אלה
נשא סבל ושמנים אלה חצב בהר' (מלכים א' ה
ט), לבנין בית ה' ובית המלך, היו מאות אלפים

אנשים חיים מהמלכות. ואז תקנו דוד ושלמה
ברכת 'על ירושלים עירך ועל מלכות בית דוד
משיחך', כי גם המלכות היתה מקור פרנסה
להרבה מישראל (ולפיכך הוסיפו באמצע ברכה זו וזנו
פרנסנו וכלכלנו, ואחר כך 'אל תצריכנו... לידי מתנת פשר
ונם', שלכאורה אין מקום לבקשות אלו בברכת ירושלים,
כבירת המלכות, אבל גם המלכות היא מקור לפרנסה, ולפיכך
אנו מתפללים עליה בברכת המזון ומעריכים בה בקשת
הפרנסה).

אבל חוץ מזה יש לעם ישראל עוד ב' מקורות
לפרנסה: א. ישר מן השמים, כי בצאת
ישראל ממצרים התפרנסו ארבעים שנה במדבר
מן המן שירד להם מן השמים, ואז תמן להם
משה לברך את המזון 'ברכת הנון', שאין בה
אף זכר לארץ (והמתחילה בהענין את העולם כלו בטובו,
וסיימה 'הנון את הכל'). ב. לחם מן הארץ אשר לא
לנו היא, בשעה שישראל תועה במדבר העמים
ואין לו לא שדות וכרמים ולא משרות בממשלה,
והקב"ה מוריד להם מן בדרךים נפלאים וננסים
נסתרים. תקופה זו מתחילה באמת רק אחרי
חרבן ביתר, שאז גלה ישראל מעל אדמתו (כי
אחרי חרבן בית ראשון נשארו עוד פורקים ויוגבים בארץ
ישראל, ואחרי חרבן השני נשארו גם בן יהודים בארץ עד
חרבן ביתר), ואז תקנו ביבנה (אחרי אשר ראו שהסתחו
יתברך על עמו ישראל אפלו כשהוא מסור בעונותיו בין
הגויים) ברכת 'הטוב והמטיב'. ואף שנתנו טעם
לברכה זו 'הטוב' שלא הסריחו, 'והמטיב' שנתנו
לקבורה' (ברכות שם), אבל מפיון שקבעו אותה
בברכת המזון נראה שפונתם היתה לברך על
הטוב שהוא מטיב לנו בכל יום, היינו שהוא
מוזמן לנו לחם חקנו בנסים נסתרים ודרכים
נפלאים בארצות אויב. ולשון הברכה מוכיחה
שבכל יום יום הוא הטיב... הוא יגמלנו לעד
לחן ולחסד ולרחמים... נחמה פרנסה וכלכלה...
וכל טוב ומפל טוב לעולם אל יחסרנו'.

ועל ארבע תקופות אלו בדברי מי ישראל רמו
יצחק בברכתו שנאמרה ברוח הקדש: א.

וכל זה בשעת המעשה, אבל אחר כך כשעבר הנאתו מנזיד העדשים, נשאר חור בלבו של עשו על דבר מכירת הבכורה, כי סוף נתגדל בבית יצחק אבינו והיה לו משג מה בהשיבות ענין הבכורה, עד שבלבו התחרט על המכירה, ואז חשב איפכא שיעקב רמה אותו, שפן טען עשו ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח' וכו'. אבל באמת לא הוא רמה את יעקב, כי יעקב ידע מה הוא עושה, וכי פדאי וכדאי לו עסק זה, וגם יעקב לא רמה את עשו, שפארצונו הגמור החליט על עסק זה, ובשגם שבאמת לא היה שוה כלום לעשו זכות זה של הקרבת קרבנות שהיתה בבכורות מאחר שיצא לתרבות רעה.

וכתב רבנו בחיי ז"ל, שמכירת עשו את הבכורה עבור נזיד עדשים מרמו על מה שהרשע מחליף עולם עומד בעולם חולף, שבתחלה נהנה מזה, ולבסוף ייזעק צעקה גדולה, עין שם דבריו ז"ל הקדושים. והנה באמת כי הוא זה גם בעולם הזה, במי שמוותר על מצבו הרוחני של עסק התורה עבור הצלחות חמירות מדמות, אשר לפי שעה נדמה לו כאלו הצליח הצלחה חשובה, אבל אחר זמן מופג השמחה של השגת תשוקתו, ובחיי היום יום טועם טעם מרור, כי צרות לא יחסרו בכל מצב שיהיה, אם בכה אם בכה, והקרחת במצבו הרוחני נשאר לעולם, והולף ומתרחב מבלי יכלת לעצור בעדו, ואז רואה שהיה מרמה מפל הצדדין [כי ענינים הגשמיים מסתדרים אצל כל אהד כפי מזלו, והמתרחק מן האסור מסתדר לו כל הדורש באפן הטר, ואכמ"ל], אבל מי רמהו, הלא הוא רמה את עצמו.

ואמנם עקר הזעקה גדולה ומרה הוא בעלמא דקשוט, אשר שמה כל עניני החמר כבר חלף עבר, ונפשיו עליו תאכל על אבדון עולם עומד, בזמן שהיה יכול להיות אפלו כמשה רבנו במעט השנים שנקצב לו לדור בעולם הזה, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ק ה' מהלכות תשובה (ה"ב).

ויסתן לך האלהים מטל השמים, ודרשו חז"ל (כ"ד סו א), זה המן. ב. 'משמני הארץ ורב דגן ותירש' זוהי התקופה המתחילה מביאת הארץ בימות יהושע. ג. 'עבדוך עמים וישתחוו לך לאמים', פרנסה מהמלכות, התקופה המתחילה מימי יוד ושלמה. ד. 'ארריך ארור ומברריך ברוך', תקופת הגלות בשעה שעם ישראל מתפרנס על ידי נסים ונסתרים, בשעה שהננו נמצאים בין אויבים השואפים תמיד לכלותנו, אלא שהקב"ה מצילנו מידם, על ידי שמראה להם שכל הנוגע בישראל כאלו נוגע בבבת עינו ונענש ('ארריך ארור'), ונותן בלבם להטות חסד אלינו, ומראה להם שמברריך ברוך. ועל ידי זה הוא הטיב הוא מטיב... לנו הוא גומלנו... לרוח הצלה, והצלחה ברכה ישועה נחמה פרנסה וכלכלה.

ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי (כו לו)

ברכת פריץ

רבי יעקב ישראל הניביסקי זצ"ל

המבטל תורה עבור הצלחות עולם הזה טועם לבסוף טעם מרירות, וכל שמחת השגת תשוקתו פגה

הנה בשעת המכירה היה עשו חושב שהוא מרמה את יעקב, כי אצל עשו היתה הבכורה דבר שאינו שוה כלום, והוא מקבל תמורתה סעודה מן האדם האדם הזה. וכן העידה התורה ויבז עשו את הבכורה, ובמדרש רבה (סג יד) אמרו, שהקניס עמו פת פריצים ואמרו גיכול מדידה וניחוף, פרוש, ונעשה חוכא ושחוק, שכל עסק מכירה זו היתה אצלם כחוכא ואיטלולא, בחשבם שמרמים את יעקב איש תם למכר לו בכורה שאין בה שום תועלת גשמית, במחיר של שנה כסף לחם ונזיד עדשים.

מעשי הצדיקים

הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע
שיסמך את ידיו עליו.

כאשר הגיע לראדזימין ונכנס אל הקדש פנימה
אמר לו הרה"ק רבי יעקב אריה בזה
הלשון: "את הסבא הפרנו, מהאבא שמענו,
ואתה מה?" כלומר, באיזו זכות יכול גם אתה
לישב את פס ההנהגה?

השיב רבי שמחה בונם בחריפות ואמר לרבי
מראדזימין: בתורה מציינו כי אברהם
אבינו ויצחק אבינו חפרו בארות מים, אבל
אצל יעקב לא מציינו פן. ולמה הוא לא חפר
כמו שאבותיו הקדושים עשו? אלא, מאחר
ואברהם ויצחק חפרו בארות מים חיים, כבר
יכול היה הנכד לשאב מייד מן המעיין מבלי
לחפר מחדש...

מיד הושיט הרבי מראדזימין את שתי ידיו
להרבי ר' שמחה בונם ואמר לו: "שלום
עליכם הרבי מנוארקא". (ימות עולם)

"ויבאו עבדי יצחק ונגדו לו על אדות הבאר
אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים" (כו, לב)

משך שנים מספר לאחר נשואיו, ישב ר'
מענדל, האב"ד המפלא בתורה וחסידות
ספון בד' אמות של תורה והלכה וחסידות
צרופה, כשפרנסתו קטלת על כתפי חתנו.
ואולם, משחלפו פמזה שנים ומשפחתו החלה
אט אט להתרחב, החל לדאג בעצמו לפרנסתו
ולפרנסת בני ביתו.

הוא נסע אל רבו הקדוש הרה"ק רבי צבי
הירש מזידיטשוב זי"ע, 'שר בית הזהר',

"ויעקב איש תם ישב אהלים" (כה, כז)

ויעקב איש תם ישב אהלים, שני אהלים בית
מדרשו של שם ובית מדרשו של עבר (בראשית
רבה פרשה סג, י).

בימי אברכותו, כאשר התגורר הרה"ק רבי
יצחק מנוארקא זי"ע בעיר ז'וריק, הוא
היה עני ואביון, והתגורר עם כל משפחתו
בדירת חדר אחד קטנה ודחוקה. כאשר היה
מציע לילדיו את מטותיהם, לא נותר לו אלא
מקום צר לשלחנו הקטן, לידו ישב ועסק
בתורה בהתמדה ונפלאה, עד שנתקם בו
'ויעקב איש תם ישב אהלים' פשוטו כמשמעו,
יושב בדירה הדומה יותר לאהל מאשר לבית
ועוסק בתורה ללא הפסק.

משראו מקרביו את דלותו, שאלוהו: "הכיצד
יכול הוא לרכז את כל מעיניו בלמוד,
ולהתעלם מהצפיות הנוראה?" השיב להם:
"מאמין אני באמונה שלמה בדברי חז"ל, שחוט
הערוב נחשבה כמחיצה של ברזל. מתחתי
אפוא חוט ערוב בין מקומי ליתרת החדר,
והריני גר בדירת שני חדרים. כך יכול אני
ללמוד מתוך מנוחת הנפש בחדרי הפרטי..."
(שיח שרפי קודש)

"וישב יצחק ויחפר את בארת המים..." (כו, יח)
לאחר הסתלקות הרה"ק רבי מנחם מנדל
מנוארקא זי"ע הכתר בנו הרה"ק רבי
שמחה בונם מאוטוונצק זי"ע לרבי. באותה
תקופה נסע הרבי מאוטוונצק לכמה אדמו"רים
כדי שיסמכו את ידיהם עליו להנהיגו
באדמו"רות. בין האדמו"רים אליהם נסע היה

לו כי כן ישכר את המקום, אבל קודם שתכנס למלון, תחפור בסמוך למלון חפירה עמקה עבור באר מים, ולאחר שתחפור בעמק האדמה כמה אמות, תבא אלי לשבת במחיצתי בשבת קדש, וכי אז אמר לך את אשר תעשה".

הוא עשה כן, וכאשר שב אל הרבי, אמר לו רבי צבי הירש מוידויטשוב להניח בתוך החפירה פתקא בה כתוב הפסוק (בראשית כ, ג) 'ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים'.

הוא שב למלון ועשה כן, וראה זה פלא. אף סים להניח בעמק החפירה את הפתקא כפי שאמר לו הרבי, תכף ומיד החלו המים לבצבץ מהאדמה, ולא חלפו אלא רגעים מעטים וכל החפירה העמקה של הבאר נתמלאה במים חיים. וכך, מני אז ואילך היתה לו פרנסה גדולה במקום.

אלא, שפרנסתו הגדולה היתה לצנינים בעיניו של בעל מלון אחר שעמד ברחוק מקום. משראת אותו בעל מלון - אליו הגיעו עד עתה כל הסוחרים וכל הערלים כדי להשקות את בעירם ולקנות תבן ומספוא - כי חדלו עברי ארח לעבור דרך ביתו, עמד וברר הלמאי ארע לו כף? או אז שמע הכיצד היהודי חפר בחצר בית מלונו חפירה שנתמלאה במים, ומעפתה ואילך פלם משקים את בעירם ואת בהמותיהם במלון של היהודי ואלו בית מלונו שלו נותר בערום וחסר כל.

משפך, עברה עליו רוח קנאה, והחל לקנא בהצלחתו ובעשירותו של היהודי בעל בית המלון החדש אשר מתעשר על חשבונו. ולא נתקרה דעתו עד שהלך אל האדון אשר השפיר את המלון ליהודי, וגלה את אָנְוֵי כִי היהודי ששכר מפונו את בית מלונו הונה אותו

ואף שהיה מצר בעצמו על שהוא נאלץ לצאת לעולם המסחר, קבל את ברכתו של הרבי אשר אמר לו: "חז"ל אמרו יפה תורה עם דרך ארץ. באם חביבים גם דרך ארץ אין מנוס מכה. אני מברך אותך פי תצליח בכל אשר תכנה, והשי"ת יהא בעזרך".

באחד הימים, בעוד הוא מחפש במה לסחר, שמע פי לא הרחק מהעירה בה הוא מתגורר, עמד להשפירה בית מלון גדול על אם הדרך. הוא שם את פעמיו לאותו מקום, ובמבט ראשון הבחין פי אכן המקום הוא קור של פרנסה טובה, שפן שיירות מצויות במקום ההוא. אבל מצד שני הבחין להפתעתו כי שום סוחר ושום בעל בקר לא עוצר ליד המלון הזה.

הדבר הפליא אותו ביותר, שהרי סחרי בקר אשר מובילים בהמות לעבר הירידים כדי למכרם, מתעבבים ואף מתאכסנים יום או יומים בבתי מלון על אם הדרך, כדי לנוח מהדרך הארכה, וכדי להאכיל ולהשקות את הבהמות, ולמה דוקא במלון הנוכחי לא רואים אפילו לא סוחר בקר אחד לרפואה?

הוא בִּדַק וחקר את הענין, עד שהבחין לתדהמתו כי בסמוך למלון הזה אין כל באר מים, כפי שמצויים במקומות אחרים. אין כל מקום המספיק שתיה לצאן ובקר, ולכן אף סחר בהמות לא חולף כִּלְלֵ דֶרֶךְ הַמְּלוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר מִצַּע לוֹ לִשְׂכַר, וְאִם כֵּן כִּלְ מִקּוֹר פְּרִנְסָתוֹ מִטָּל בְּסַפֵּק גָּדוֹל.

הוא חזר אל רבו הקדוש, הרה"ק רבי צבי הירש מוידויטשוב וספר לו את ספור המלון, כי אין בסמוך שום באר מים, ואם כן, שום סחר בהמות לא עוצר במקום, ולכן כל המקור לפרנסתו מוטל בספק גדול. מששמע הרבי מוידויטשוב את הדברים אמר

ואמר לו שהוא מתחרט על מה שעשה, ושוב הוא משכיר רק לו את המלון. נענה ר' מענדל ואמר לאדון: "אני מאד שמח על דבריך, אבל תדע לך כי לא אוכל לעשות דבר, קטנה או גדולה מבלי לשאול עצה מרבי הקדוש. אלף אפוא אל רבי, וככל אשר יגיד לי פן אעשה". הלך ר' מענדל אל רבו הקדוש וספר לו ככל אשר ארע עתה ואת בקשת האדון לשכר שוב את בית המלון.

שמע הרבי את דבריו ואמר לו: "באם האדון מסכים להשכיר לך את בית המלון באותו מחיר בו שכרת בפעם הראשונה את בית המלון, רק אז תשכר את המקום. אבל אם יעלה את המחיר אל תשכרו. ואם ישכיר לך באותו מחיר, תשליך לבאר פתקא שכתוב עליה הפסוק (שם פסוק כב) 'ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ' ותראה שפע ברכה והצלחה". ואמנם, האדון הסכים להשכיר לו את המלון באותו מחיר כמו בתחלה.

משפך, עשה ר' מענדל כפי שהרבי הורה לו; השליך אל הבאר פתקא, ושוב נתמלאה הבאר מים כבתחלה, ועקב כך, שוב העבירו כל הסוחרים את בהמותיהם רק דרך המלון הזה ודרך הבאר הזאת, ונתהי לו הרחבה מתוך עשירות גדולה. מאותו יום ואילך נהלו את בית המלון הזה בניו ונכדיו של ר' מענדל כשהם רואים ברכה והצלחה ושפע גדול בכל מעשה ידיהם, ואף אדם כבר לא השיג את גבולם. (צבי לצדיק)

"ויבא לו יין וישתה" (כז, כה)

בעיר קראקא התגורר יהודי שבכל עת ובכל שעה נתן פכוס עינו, והיה שותה יותר

במקומו, והוא נתעשר בזמן קצר על חשבונו. "מוכן ומזמן אני", אמר האיש לאדון המשכיר של בית המלון, "לתת לך דמי שכירות הרבה יותר ממה שהשוכר היהודי משלם לך, ובלבד שתשכיר לי את המלון שהוא שעומד בדרך הקרובה".

האדון, שגם הוא היה גוי נאות לדבריו של הגוי בעל המלון המרחק, ועוד באותו יום השליף את ר' מענדל מהמלון והשכיר אותו לגוי החדש. הדבר הצר מאד לר' מענדל, ועוד באותו יום הוא נסע שוב אל רבו הרה"ק רבי צבי הירש מוויז'ניטשוב כדי לספר לו כי הוא נותר ללא פרנסה. נענה לו רבי צבי הירש ואמר: "האמנם גוי זה ישתמש בבאר אשר חפרת אתה, והוא ירויח את כספו? לא ולא! לא תתנם! אסור לנו לחון ולרחם על הגוים הללו אשר רוצים רק ברעתנו. הפרנסה תשאיר אצלך ולא אצלו."

ובכן, המשיך ואמר לו הרבי, קח פתקא אחרת וכתב עליה את הפסוק (שם פסוק טו) 'וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים ומלאום עפר', והשליף את הפתקא אל הבאר. ר' מענדל עשה כן, ואז בפעם אחת נגמרו המים מן הבאר ואינם, והבאר נותרה ריקה מכל טפת מים.

מאותו רגע ואילך, כל הסוחרים שוב פסקו מלעבר ליד המלון הזה, ולא עוד גם גויי הכפר שרגילים היו להשקות את בהמותיהם מהבאר של היהודי ראו כי אין באר ואין מים, הם הגיעו אל האדון בצעקות: "הנה, כל הימים בהם השוכר הראשון דר בבית המלון היו תמיד מים בבאר בשפע רב, אבל מהיום בו הגיע השוכר החדש אין מים".

אז הבין האדון כי הצרה התרחשה משום שהשליף את השוכר היהודי מהמקום והשכיר את המלון לגוי. הוא קרא לר' מענדל,

סאלי שני יהודים חכמים חשובים, ומרן ה'בבא סאלי' בקש מהם כי ישארו בביתו לישב עמו לסעודה.

באמצע הסעודה נטל מרן ה'בבא סאלי' בקבוק קוניאק ש'עמד על השלחן, ומזג לכל אחד מהם כוס מלאה ואף לעצמו נטל כוס אחת. אחד מהם, זה ששמו היה רבי שמעון, היה חולה לב מזה שנים רבות, והרופאים אסרו עליו לשתות משקאות חריפים. בשל כך, כאשר מרן ה'בבא סאלי' מזג לו כוס מלאה לשתות, לא ידע הלה להשית עצות בנפשו כדת מה לעשות.

הנה מצד אחד הרופאים אוסרים עליו לשתות ואפילו לא לטעם משקאות חריפים, ואילו מאידך, האדמו"ר ה'בבא סאלי' מוזג לו כוס מלאה ואומר לו לשתות כיון שזו עת רצון. ואם כן, מה יעשה?

או אז, תוף כדי מחשבותיו של החכם רבי שמעון, נטל ה'בבא סאלי' את ה'ידים של שני החכמים, שלב את ידיו בתוף ידיהם שלקהם, זה מימינו וזה משמאלו, ברך בדבקות על כוסו ושתה אותה עד תמה. בה בעת, נצל רבי שמעון את ההזדמנות ורמז לאחד השמשים שהיה בבית שיגש אליו ואז מזג מכוסו לתוף כוס ריקה והשים עצמו כשותה.

כשסים מרן ה'בבא סאלי' לשתות את כוסו עד תמה, החל מרן ה'בבא סאלי' לשיר את הפיוט 'בר יוחאי יסוד עולם, ואז לפתע נשתנו פניו והרצינו מאד. הוא הביט על ימין ועל שמאל, ואז פנה לאותו חכם, ורבי שמעון שמו (שלא שתה), ואמר לו: "אם היית אומר לי שאינך שותה, הייתי מחפש עצה אחרת".

החל הלה מתנצל על מצב לבו ועל חלשתו, ועל כך שהרופאים אוסרים עליו

מכדי למוודו. הלה שתה לשכרה, עד שהיה מתגולל באשפתות מרב היין ששתה. בני משפחתו ספגו בזיונות גדולים בשל כך, ולא ידעו כיצד לנהג עמו ומה לעשות. בצר להם פנו אל רבה של העיר, הגאון האלקי רבי נתן נטע זי"ע, בעל "מגלה עמקות", אפשר והוא יכול להשפיע על אביהם לבל ישתה הרבה כל כך, ויחזור למוטב.

הזמין הגאון בעל "מגלה עמקות" את האיש אל ביתו, והוכיח אותו קשות על שהוא שותה הרבה, וגורם בכך הן רעה לעצמו והן בזיונות לכל בני משפחתו. בין הדברים אמר לו: בפרשת תולדות נאמר 'ויאמר הגשה לי ואכלה מצידי בני למען תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת'. הפסוק הזה מתחיל באות וא", וגם בעצם הנתנה שיעקב הביא ליצחק אביו גם נאמר עם האות וא"ו - ויבא לו יין וישת.

ואמנם, גם בכל שיר השירים לא נמצא פסוק המתחיל באות וא"ו זולת הפסוק 'והכר פניו הטוב'. ואף גם בתהלים פרק ק"ד, הפסוק היחיד שמתחיל באות וא"ו הוא 'ויין ישמח לבב אנוש'. הדבר בא לרמז לנו על (ששה) ו' זמנים שצריכים לקדש על היין: שבת, פסח, שבועות, ראש השנה, ספות, ושמיני עצרת. ואם כן, לא בכל עת ובכל שעה צריכים לשתות יין.

הדברים חלחלו היטב בלבו של האיש, והוא שתה את דרכו, ויחזור למוטב. (תולדות

מגלה עמוקות)

באחד הימים בקרו בביתו של כ"ק האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא זי"ע, ה'בבא

הם המשיכו בנסיעתם דרך מעטת, ואז לפתע ראו נכרי אחד נשא שני כלים מים על כתפיו. פאָשר הלה הגיע אליהם, נתנו לו פרוטה אחת, והלה נתן לתלמיד לשתות. לאחר ששתו, שאל הבעש"ט הקדוש את אותו נכרי: "היכול אתה לומר לי, מהו הדבר הזה שאתה נשא כן מים במדבר השמים?" השיב הנכרי ואמר: "השר שלי השתגע, ושלח אותי אחר מים אל מעין אחד כדי להביא לו מים, ואני נשא את המים הללו כבר מרחק של ג' פרסאות, ואיני יודע על מה ולמה זה".

אז אמר מֶרֶן הבעש"ט הקדוש ז"ע לתלמידו: "עכשו אתה רואה בעיניך את השגחתו של השי"ת, אשר ברא במיוחד בשבילך שר שהשתגע, כדי להמציא לך מים כן בתוך המדבר השמים. את כל זה צפתה השגחתו יתברך ברגע של בריאת העולם לפני אלפי שנים. (קהל חסידים)

פעם שָׁהָה הרה"ק רבי שמחה בונים מאוּטוּוּצֶק זי"ע תקופת מה בירושלים עיה"ק. באחד הימים הוא חש ברע, ובקש לשתות כדי להפיג את חלשתו. מהרו הגבאים והביאו לו קנקן מים, ובקשו למוזג בהם מעט יין, כדי להשיב ולחזק את נפשו.

מחה בהם הרבי ואמר: "בארץ ישראל, הפנים הם מן השמים, כפֶּתוּב (דברים יא, יא) 'למטר השמים תשֶׁתה מים', ואף ברכה יש בהם, כמ"ש 'מטל השמים ומשמני הארץ', ואלו אתם רוצים להעכיר את הפנים הללו ב...?!?" (מגדולי החסידות)

לשתות. אלא שמֶרֶן ה"בבא סאלי" לא היה מסגל להרגע וכך אמר לו: "היודע אתה שהשמות של שלשתנו הם שם ש-ד"? עכשו היתה עת רצון ויחדתי יחודים גבוהים להביא ישועה גדולה לעם ישראל, בדיוק באותו רגע שפונתי אותו לתכלית שנסתה יחדיו ונגיד לחיים.

כדי להתקשר במוסרות השפיע העליונים, היינו צריכים את המושקה, אבל אתה שלא שיתית את המושקה פגמת את התקון כלו. עתה חלפה אותה שעת רצון ועם ישראל הפסיד... (תולדות הנבא סאלי)

נסע פעם מֶרֶנָא וְרַבְנָא הבעש"ט הקדוש ז"ע עם אחד מתלמידיו. בדרךם חלפו דרך מדבר שממה וציה, מקום אשר אין שם מים, ואף במקושר הלוך של כמה וכמה פרסאות לא מצאו אפילו לא טפה מים אחת לשתיה. אותו תלמיד היה צמא מאד עד כדי סכנת מות, ואז אמר לרבו הבעש"ט הקדוש: "רבונו הקדוש, צמאתי מאד למים, ואני במצב של פקוח נפש". אלא שהבעש"ט לא השיבו כלל.

לאחר שחלפו רגעים מספר, ואותו תלמיד הרגיש פי אכזב הוא בצרה גדולה והוא מגיע ממש לסכנת מות, חזר ואמר לרבו: "רבי, צמא אני מאד, ואני בסכנה גדולה". אז נענה ואמר לו הבעש"ט הקדוש: "האם אתה מאמין שמרגע שבָּרָא הקב"ה את העולם הוא גם ראה את הצרה הגדולה הזאת שלך, והוא הכין לך מים לשתות?" אבל התלמיד לא השיב תכף, מפני שכל כך חלוש היה עד שלא היה בו כח להשיב. רק לאחר שנתישבה עליו דעתו מעט אמר לרבו: "רבונו הקדוש, אני מאמין באמת?" ואז אמר לו הבעש"ט הקדוש: "אם כן, המתן מעט".

הרה"ק רבי יעקב דוד (קאליש) זי"ע

מאמשינוב

יומא דהילולא - ד' כסלו

באמשינוב שליד ווארשע הפולנית, ועל ציינו ה'ק השם אהל. מעט מדברי תורתו כנסו בספר "אהל יצחק".

נהר, מדמעותיהן של בני ישראל

לאחר הסתלקות הרה"ק רבי יצחק מוורקא זי"ע, וכנס פעם בנו הרה"ק רבי יעקב דוד זי"ע מאמשינוב אל הרה"ק השרף רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע. שאלו הרבי מקאצק האם ראה כבר את אביו רבי יצחק בחלום? לא - השיב רבי יעקב דוד. אבל כבר באותו לילה נגלה אליו אביו בחלום בהיותו באכסניו בקאצק.

למחרת היום כנס רבי יעקב דוד בשנית אל הקדש פנימה כשפניו מאירים, ואמר להרבי מקאצק: "הלילה יציתי לראות את אבי הקדוש זצ"ל בחלום." וימה היה תארו? - שאלו הרבי מקאצק. "ראיתי כשהוא עומד ליד נהר גדול, נשען על מקלו ומתבונן עמקות לבעשה בנהר" - השיב רבי יעקב דוד.

"היודע אמה מה משמעותו של אותו נהר?" שאל הרבי מקאצק, אבל רבי יעקב דוד שתק ולא השיב. שפן לא ידע באמת מהו סיבו של אותו נהר שראה. לאחר דקות מספר של שתיקה המשיך הרבי מקאצק ואמר לרבי יעקב דוד: "הנהר, הוא מדמעותיהם של ישראל. אביו הקדוש התבונן לצרותיהם של ישראל וקדמעותיהם".

כי אם לידך המלאה הפתוחה והרחבה...

נהרות רבות של מדת אהבת ישראל ורמו ללא הפגות בבית מדרשו של האב רבי יצחק זי"ע מוורקא במשך כל שנות חייו. הוא היה בנו של רבי שמעון "בעל רחמינות", ולא בכדי נקרא כן, על שם רחמינותו לכל בר ישראל, וכן היה גם בנו רבי יצחק רחמן לכל אחד. ואותה אהבת ישראל ללא מצרים המשיכה לפנות בכל עז גם אצל בנו הרה"ק רבי יעקב דוד זי"ע, שכל שנות חיים חיותו היה פלו מקשה אחת של אהבת האלה, והיה בבחינת אחיעזר ואחיסמך לכל נפש מישראל באשר הוא שם. (וכך גם בשנים לאחר מכן אצל כל הצדיקים משושלת הקדש).

ועל כך היה רגיל רבי יעקב דוד לומר פעמים רבות: "בברכת הקטן אנו ואומרים ונא אל תצריכנו לא לדי מתנת בשר ודם... כי אם לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה. אנו לא צריכים לקחת פרנסה מאיש, ולא עושים דברים עבור פרנסה... איננו עושים דברים כדי להתראות בהם בפני בני אדם. הפרנסה היחידה שלנו היא מידך הרחבה והמלאה, לקרב יהודים לעבודת הבוהר, לידו המלאה של השי"ת, ואף לראש לכל יהודי ויהודי כי תהיה לו "ידך מלאה פתוחה ורחבה" בכל מיני דמיון.

הרה"ק רבי יעקב דוד קאליש (התק"ע-התרל"ח) מאמשינוב, נולד לאביו הרה"ק רבי יצחק מוורקא זי"ע בשנת תק"ע. משחר ועבריו הסתופף בצלו של אביו הקדוש, וכאשר בגר החל להסתופף בצלו ובמחיצתו של הרה"ק רבי מנחם מנדל זי"ע, השרף מקאצק, ונעשה לאחד מתלמידיו ומחסידיו המובהקים. בשנת תקצ"ו נשא לבתו של הרב רבי שלמה צוקרניק מפרצובה, ולאחר שהתאלמן בשנת תרי"ח נשא לבתו של הרב רבי יעקב מזוניבצה.

לאחר הסתלקות אביו הרה"ק רבי יצחק מוורקא (ביום אחרון של פסח תרי"ח), התמנה לתלמידו הרה"ק רבי שרגא פייבל מאריצא זי"ע ולאדמו"ר (ממנו נמשכה לאחר שנים שושלת אלקסנדר) אף הוא נכטר לאחר חצי שנה, ואז החל הרה"ק רבי יעקב דוד להנהיג את העדה בעיר אמשינוב שליד ווארשע, בה כהן עוד קודם לכן קרב ואב"ד. ואלו בעיר וורקא נתושב על כס האדמו"רות אחיו הרה"ק רבי מנחם מנדל, אשר נתפנה בשם "הצדיק השותק".

חצר הרבי ובית מדרשו באמשינוב התקיימו עד השואה. כאביו, היה ידוע באהבת ישראל והיה עסקן צבוי פעיל, כאשר ערב ובקר וצהרים היה יוצא מגדרו ואף יוצא פעמים רבות מביטו ונוסע לערים אחרות למשך שנים שלמים רק כדי לעשות טובה ליהודי פלוני, באומרו כי כל התורה וכל החסידות אינה שוה כאשר אוטמים און ומעלימים עין מצרת האלה, וכי יש לעזר ולנסע ככל האפשר.

באחרית שנותיו חלה רבי יעקב דוד, ואז יעצו לו רופאים לצאת למקום המרפא מעראן שבאיטליה. למקדו ובני משפחתו לא ראו בעין פה את הנסיעה הזאת, אלא שרבי יעקב דוד דרש לבצעה בכל תקף, כשהוא מבטיח למקדו כי בזמן הקרוב ביותר ישוב לאמשינוב.

רק שבועים ימים שהה רבי יעקב דוד במערן, ובהגיע יום שבת קדש פרשת תולדות, ד' לחדש כסלו תרל"ח, נסתלקה נשמתו בסערה השממה והוא רק בן ששים וארבע שנים. לאחר שבועים ימים הגיעה הלוינו לאמשינוב שבפולין. ברגע בו הוצא גופו הקדוש מן החוילה בה התארח במערן, עלתה החוילה באש.

אלפי אנשים לנו את ארונו הקדוש של הרי"ד שהגיע לפולניה. ארונו הגיע לתחנת הרכבת שבעיר ז'ורדוב. וכאשר הגיעה השירה העצומה של ההלוייה מתחנת הרכבת להצטלבות הדרכים שפיו ז'ורדוב לאמשינוב, הודיע הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטווצק, בנו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקי, אחיו של רבי יעקב דוד לעצור את מסע ההלויה.

ארונו של הרבי הקדוש הונח מן העגלה והושם על פתחי חסידיו הקרובים ביותר, ואז, ליד הארון חתמו פרנסי העיר אמשינוב על "כתב הרבנות" שמיסר ברגע זה לבנו של הרבי הוא רבי מנחם מאמשינוב. רבי יעקב דוד נטמן בבית העלמין

הרה"ק רבי יעקב דוד (קאליש) זי"ע

מאמשינוב
יומא דהילולא - ד' כסלו

צ'רף ל'דעת שלש'ה דברים. א. ב'שבתו על כסאו עליו להרגיש
כאלו הוא יושב על מסמרים. ב. עוד לפני שהוא קורא את
ה'פתקא' (קו"ט) של החסיד עליו כבר ל'דעת מה פתוב בה.
ג. בעת שקורא את הפתקא עליו להרגיש בצרת חברו כאלו
היתה זאת צרתו האישית."

מאמרותיו:

"ונתנו איש כפר נפשו..." (שמות ל, יב)

טעם הנגינה על המלה "ונתנו" הוא "קדמא ואזלא". לרמז
לנו, שפאשר האדם נותן ממעותיו לדברי צדקה, פי אז הצדקה
קודמת והולכת לפניו גם לעולם הבא, כמ"ש צדק לפניו יחלוף.

"ויביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם..." (שמות לב, לד)

"ויביום פקדי", כשבני ישראל יעשו איזו עברה, פי אז
"ופקדתי עליהם חטאתם", אזר בעון העגל ואזכור פיצד אז,
על אף החטא החמור סלחתי להם, אם פן גם עתה אני יכול
לסלוח להם על חטאם.

"ואתחנן אל ה'" (דברים ג, ט)

מה בקש משה רבנו בתחנוניו אלו מהקב"ה? היה רבי יעקב
דוד אומר: משה רבנו בקש מהקב"ה, פי גם בעת צרה ומבוכה,
כש'קיסתמו לבויהם של ישראל ולא יוכלו להתפלל בכנף
מקצר רוח, שגם אז "לאמר", אפי' שרק זמללו בשפתותיהם, -
תקבל ותפלתם אצל הקב"ה.

לא תקפץ את ידך מ'אחיה' האביון

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע נכנס פעם אל עשיר
פלוגי להתרימו לצדקה עבור אחד מקרוביו. נסה העשיר
להשטט ממנו הצדקה, בטענה שאותו קרוב הוא "קרוב
רחוק"... וקמטט שאינו מכיר אותו.

שאלו רבי יעקב דוד זי"ע: "המתפלל אתה בכל יום?
והעשיר משיב; בטח, ב'דאי!" וקיצד מתחילה תפילת שמונה-
עשרה? - ממשיך ושואל רבי יעקב דוד. והעשיר, המתפלל
על דברי הרבי, משיב: "נו, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי
יעקב".

רבי יעקב דוד ממשיך לשאול: "ומי הם אלו שהפרכת?
והעשיר משיב, נדהם: מה הפרוש מי? האבות הקדושים.
"מתי הם חיו, האבות האלו? - ממשיך רבי בשאלותיו
המביכות. והעשיר משיב: "לפני שלשת אלפים שנה ויותר".

"פן, נכון" - אמר לו רבי יעקב דוד "האבות הקדושים חיו
לפני אלפי שנים, רחוק מאד מהיום. ואלו אתה, פיום, לאתר
שנים רבות כל פך עדין מזכיר כל יום את האבות הרחוקים
הללו, ואתה מבקש בזכותם עזרה מאת השי"ת. ואלו כאן, אני
בא אליך לבקש עזרה בשביל קרובך החי עמך היום, ואתה
טוען שהוא רחוק ממך יותר מדי...?"

ואני בחלותם לבושי שק...

פעם הביע הרה"ק רבי יעקב דוד את דעתו על אדמו"רות
בפני האדמו"ר הרה"ק רבי יחיאל מאלקסנדר זי"ע (הרבי הגדול),
מאי משמע רבי של חסידים. וכה אמר לו: "רבי של חסידים

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

ג' כסליו

רבי משלם יששכר דב ב"ר צבי הרש אשכנזי אדמו"ר מסטאניסלב

ד' כסליו

רבי יעקב דוד מאמשינוב ב"ר ישראל יצחק מוורקא

ה' כסליו

רבי שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי איידלס (מהרש"א)

ו' כסליו

רבי חיים מיכאל דב ב"ר יוסף וייסמאנדל נייטרא (ב' מן המצר)

רבי יחזקאל שרגא ב"ר יששכר דב ליפשיץ הברטסם

כט' חשוון

רבי אברהם אביש ב"ר יעקב שמשון קנר אדמו"ר מטשחויב

ל' חשוון

רבי צבי הירש ב"ר יהודה לייב הכהן מרימנוב (ב' בארות המים, באר
לחי ר"א)

ב' כסליו

רבי שמריהו וורחובקר (תלמיד הבעש"ט)

רבי עקיבא ב"ר שמחה בונם סופר מפרשובורג (ב' דעת סופר)

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

מדרכי האמונה שכל מעשיו יהיו על פי תורה

הוא מתנהג על פי התורה, כי כן נכון להיות האדם מאמר דוד בה' בכל דרכיו ומקרו, שלא להונות ושלא לגזול ושלא ישקר וכדומה, הנה הוא בעוסקו במשא ומתן הוא עוסק בתורה, כי צריך לשום לבבו אל כל אשר יפנה לבלתי עבור על מצות ה' לעשות קטנה או גדולה שלא כדת. והנה זה שנאמר אצל יצחק "יְהִי לִי מִקְנֵה צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וְעֶבְדָּה רַבָּה וְיִקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים" (כו יד). רצה לומר, גם בכל העושר והנכסים ומקנה הצאן והבקר שהיה צריך לעסוק ולהשתדל בעניני עולם הזה, היה לו עבודה רבה לה' יתברך בהתנהגו באמונה שלימה על פי דרכי התורה והעבודה גם בכל עניני העולם הזה. ועל זה 'ויקנאו אותו פלשתים' כי היה לו תורה וגדולה במקום אחד. וזה ששואלים את האדם אם אמת כי מוכרח היית לעסוק במשא ומתן ולבטל מלימוד. אך אם נשאת ונתת באמונה עם דרך התורה, גם זה לתורה יחשב לך.

תורתנו הקדושה ומצותיה נקראו אמונה, כמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים י"ט) 'כל מצוותיך אמונה'. והטעם לכך, כי כאשר מקיים האדם את רצון ה' בכל מעבדיו, הן בעת תפילה ולימוד התורה, והן בעת עסקו במילי דעלמא, בין במשאו ומתנו ובין בעת אכילה ושתייה, בכך מגלה היהודי בכל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו את אמונתו הצרופה בבורא עולם, שעל פיו ישק כל דבר בחייו ומרצונו יתברך לא יזוע.

יסוד זה התבאר בפרשתנו במשנתו של הרה"ק מרדאמסק זיע"א בספרו הקדוש 'תפארת שלמה': אמרינן בגמרא (שבת לא) כי ליום הדין שואלים את האדם נשאת ונתת באמונה. רצה לומר באמונה כמו שכתוב (משל"ה) 'ואהיה אצלו אמן' שזה קאי על התורה, וכן אמונה היא התורה. הדנה אף אם האדם מוכרח לבקש פרנסתו כל יום ויום ואינו פנוי לעסוק בתורה יומם ולילה. בכל זאת אם במשא ומתן עם בני אדם

השבת נועם הנשמות השבת בפרשה בכבשונוה של חסידות

כל שפע העולם הזה בא בזכות השבת

חס ושלום השומרי שבת, יחזור העולם לתוהו ובוהו. ובזה פירשתי 'שומרי וזוכרי המה מעידים, כי' רק 'לשישה בראים ועומדים', העולם נברא רק לשישה ימים. וזה ידוע (תנ"ך ו"א וזוטא פי"ט) דעשו ויעקב נחלקו בנחלת שני עולמים, יעקב נטל עולם הבא ועשו עולם הזה, אם כן האיך מותר ליעקב ליהנות מהעולם הזה מלבד ההכרח צורך החיוני, ואיך מותר לענג את השבת בתענוגים, הא חלקו של עשו הוא, אך באשר העולם עומד רק בזכות שמירת וזכירת שבת, ואלמלא לא יהיו בעולם שומרי וזוכרי שבת מוכרח הוא לחזור לתהו ובהו חס ושלום, אם כן עם ישראל הקדושים המשמרים את השבת הם מצילי העולם מחורבנו, ומחזיקים בעולם הזה בשלהם, דהוי כמצילין מזוטו של ים ושלוליתו של נהר, שהוא שייך להמוצאו. אם כן שפיר יכולים לענג את השבת בכל מיני תענוגים, ואין לעשו וזרעו שום טענה.

ובזה ביאר הרה"ק מוהר"ק מראפשיץ זיע"א (הובא בשמו

השבת היא יום של רוחניות צרופה, ועם כל זה נצטוונו לענגה בכל מיני עינוגים במאכל, משתה ומלבושים נאים, ואפילו תענוגות שמדרכי המוסר נצטוונו למעט בהן בימות החול, מחויבים אנו להתענג בשבת. את הטעם לכך למדו בספרים הקדושים בפרשתנו מהפסוקים (כה לא-ב): "וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב, מִכֶּהָ כִּי־אֵת בְּכָרְתָּ לִי. וַיֵּאמֶר עֵשָׂו, הֲנֵה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת".

וכה היו דבריו של הרה"ק ר' חיים יעקב סאפרין מקאמאראנא זיע"א בספרו 'שבת שלום ומבורך' (מאמר ט"ו עמ' סג): האור החיים הקדוש הקשה (ב ג ד"ה כי בו שבת) שנאמר (שמות כ"א) 'כי ששת ימים עשה ה', דהוי ליה למימר 'כי בששת' ואמר הוא זכרונו לברכה, שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם רק על ששת ימים, ונתן הקדוש ברוך הוא כח כביכול להשבת, אם משמרין את השבת ונתן השבת כח לעולם שיעמוד עוד ששת ימים, וכן חוזר חלילה. ואם יכלו

ולכן כיו"ם ר"ת והוא כ'ח'תן יוצא מחופתו, כי עם ישראל הולך לקראת שבת הנקראת כלה.

ומסיים הרה"ק מוהר"ם מקאמאנא זיע"א: לכן השפיע שבא משבת מגיע לישראל שהם 'שומריו וזוכריו המה מעידים', כי בזכות שמשמרים את השבת אזי 'לששה ימים' נוספים 'כל בראים ועומדים' ההעולם נברא מחדש עוד ששת ימים וחוזר חלילה, ולכן משלמים להם על כך.

בבידו זהב' וישלח, ודמשק אליעזר תהלים סט ה): 'מכרה כיום את בכורתך לי' כיו"ם ראשי תיבות כ'ולם י'שבעו ו'יתענגו מ'טובך, והיינו שקנה מעשו קצת עולם הזה אשר נצרך לו לעבודת ה' יתברך, כגון למצוות עונג שבת וכדומה וחלק זה הוא שלו.

וכתב הרה"ק ר' מנחם מענדיל מווישיווא זיע"א בספרו הקדוש שארית מנחם' בפרשתן: דלזה אמר עשו 'הנה אנכי הולך למות', כי נכרי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח) ומה לו ולעונג שבת הרי לא יוכל לשומרה ומכרה ליעקב ולזרעו.

הלכה מהי החשיבות לדבוק בכל מנהגי האבות?

האם יש חשיבות לקרוא לבית כנסת בשם שקרא לו אביו?

רבי משה גראף מפראג בספר ויקהל משה, שאין לשנות מנוסח התפילה גם אם מבקשים בכך ליפות את הלשון, ויש לגעור ביהירים המחשיבים את דעתם יותר מאנשי כנסת הגדולה שיסדו את נוסח התפילה. רבי יהודה צעדי, מרבני תימן, הסמין לדבריו את דברי רס"ג האמורים בגודל מעלת הדבקות בדרכי אבות. בדומה לכך מסופר על מהר"י מבעלזא שנימק בדברי רס"ג את דבקותו במנהג אביו לאכול בערב שבת תבשיל בשם 'ראסיל'.

דוגמה שלישית היא בעניינים השנויים במחלוקת הפוסקים, כמו למשל - הימנעות משימוש בשבת בחשמל המיוצר על ידי חברת החשמל. לפי דברי רס"ג כתבו פוסקי זמנינו שראוי לאדם לנהוג בנושאים אלו כמנהג שנהגו בית אבותיו ומשפחתו.

ולבסוף, פוסקי זמנינו הורו לניצול שואה שביקש להקים בית כנסת, ואביו בנה לפני השואה בית כנסת וקרא לו בשם 'כתר תורה'. השאלה היתה אם יש עניין לקרוא לבית הכנסת באותו שם שאביו קרא לו, וההוראה היתה, על פי דברי רס"ג הנ"ל, שאכן ראוי לכבד את אביו בכך שיקרא לבית הכנסת באותו שם שאביו קרא לו, למרות שמדובר בבית כנסת אחר במקום אחר.

מקורות: השגות רבי מבשר הלוי עמ' 102, רבינו בחיי בראשית כו יח, מאירי שבת נו. ד"ה אף על פי, ויקהל משה נה; הקדמת מהר"י צעדי לתכלאל, באהלי צדיקים ח"א עמ' רנ, שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' שפה, דרך שיחה.

כשהיה יצחק אבינו בארץ פלשתים וגילה שהם סתמו את בארות המים שחפרו בימי אברהם אביו, שב יצחק וחפר אותן, ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו' (בראשית כו יח).

רב סעדיה גאון מסביר את התועלת שעלינו להפיק מעובדה זו: שנדע שיצחק לא שינה את שמות הבארות, אלא הלך בדרכי אביו וקרא לבארות באותן שמות שאביו קרא להן. מכך נלמד, שאם המכבד את אביו בכך שהוא מקבל את שמות הבארות שנתן - כשמות הראויים ביותר, ואף הוא קורא לבארות באותן שמות, התורה מחשיבה לו זאת לזכות, אם כן מי שאינו משנה מנהגי אבותיו ואינו מהרהר אחרי המסורת שלהם, על אחת כמה וכמה. רס"ג מוסיף שהשכר שקיבל יצחק על מעשהו הוא שה' לא שינה את שמו, כדרך ששינה את שמותם של אברהם ויעקב.

הראשונים למדו מכאן לא רק על הקריאה באותן שמות וקבלת מסורת האבות, אלא גם לעניין מנהג האבות. בענייני מוסר ישנם המקבלים על עצמם הנהגות חסידות מעבר להנהגה הממוצעת המחייבת את כולם. המאירי כותב שמי שאינו מקבל על עצמו הנהגות אלו אינו נענש על כך, אבל מי שאבותיו נהגו בדרכי מוסר אלו והתפרסמו בכך, ראוי לו לצעוד בדרכם ולאמץ את מידות החסידות שלהם. רבינו בחיי לומד גם נקודה זאת מדברי רס"ג הנזכרים.

כמו כן ישנם ענייני מנהג שאין בהם בעיה הלכתית בצד זה או אחר, ומכל מקום יש ללמוד מעקרונן זה שראוי לכבד את האבות וללכת בדרכם. כך כתב המקובל הקדמון

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

תפלת צדיק בן צדיק

מעלת היחוס

ואת יעקב, וזה לשונו: י"ל בדרך צחות על פי מה ששמעת י אשר פעם אחת התוועדו יחד כבוד אא"ו הרה"ק זצ"ל מראפשיץ עם הרה"ק רבי פייביש זצ"ל מבעלזא אודות קשר השידוכין. ובתוך הדיבורים אשר היה ביניהם מעניני השידוך, אמר זקניני זצ"ל, כי הוא מיוחס. וענה לו רבי פייביש זצ"ל: מה לנו צורך ליחוס על עבודת ה'. והשיב לו זקניני זצ"ל מראפשיץ: אמת כי יש צדיקים שאינם מיוחסים וקמים בחצות לילה ולומדים כל השיעורים עד הבוקר ואחר כך מתפללין בהתלהבות גדולה. אמנם אחר התפילה, קודם בואם לשתות ולאכול, דרך הצדיקים לפשעה במעשה עבודתם בתורה ובתפילה, אולי היה ח"ו איזה שמץ ופניה במעשה העבודות ואיך יערב לבו אכול ושתו, אך בחושבו כי עכ"פ הוא יותר טוב מאבותיו שהיו פשוטי עם, על ידי זה הוא אוכל ושותה בשמחה ולב טוב, בחושבו כי כבר רצה האלהים את מעשיו יותר ממעשה אבותיו. אכן אותם הצדיקים אשר הם מיוחסים, אפילו אם עובדין את הש"ת בתורה ותפלה, אמנם אחר התפלה כאשר יבואו לפשפש במעשה שבתות ולאכול, דרך הצדיקים לפשעה במעשה אבותיהם הקדושים והטהורים אזי הם בטלים ומבוטלים בעיניהם כעפרא דארעא, והם בענוה ושפלות עד מאוד ומתאנחים מאוד על זה, כי מעשה עבודתם אינו נחשב לכלום נגד מעשה אבותיהם. וסיים אא"ו זצ"ל, דעל זה צריך יחוס, להיות מתאנח אחר עבודתו ולא יערב לו כל מאכל ומשתה, עכדה"ק.

ועל פי זה יש לפרש הפסוק 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה', היינו, שאחר העבודה שלהם התאנחו במרירות הלב על שלא היתה עבודתם שלימה, הגם 'ותעל שועתם אל האלהים' שעלתה שועתם השמימה, עכ"ז התאנחו. ושפיר כתיב אח"כ 'ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב', היינו, אם הם מתאנחים אחר העבודה מסתמא המה מיוחסים זרע אברהם יצחק ויעקב. כן נ"ל לפרש ('עטרת ישועה', פרשת שמות).

***

להביא לענוה ושפלות

וכתב אחיו הרה"ק ר' אשר מרומאנאב בעל 'מעדני מלך' זיע"א: 'למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם' (במדבר יג, ב), ונראה לרמוז בדרך מוסר לאותן יחוסים תבל, לבל יגבה לבם במה שהמה מיוחסים זרע קודש שאבותם ואבות אבותם היו קדושה עליונים וצדיקים גדולים. כי אדרבה, יותר מה שאבותם היו גדולי ארץ, צריכים בניהם ובני בניהם להיות יותר בשפלות רוח לאמר 'מתי יגיעו מעשי

סיפר הג"ת נ"מ מו"ץ מלובלין, כי פעם אחת רצה רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א לשרך את עצמו עם הרב הקדוש בעל 'מאיר נתיבים' זיע"א, וסיפר המאיר נתיבים לבני ביתו ולא הסכימו, מחמת שהמאיר נתיבים זוגתו היו מיוחסים גדולים והבעל שם טוב לא היה מוחזק ליחסן. והמאיר נתיבים היה מתבייש לספר זאת להבעל שם טוב, שהיא אינה רוצה. אמר הבעל שם טוב להמאיר נתיבים, שבל יכחד ממנו רק יאמר לו האמת מפני מה אינו רוצה לשרך את עצמו עמו. והגיד לו האמת. אמר לו הבעל שם טוב, שהאמת איתה כי מעלות היחוס לחוד ומעלות הצדיקים לחוד ('נפלאות היהודי', בית צדיקים, מט ב).

***

המיוחס הולך בלב נשבר

יש צדיק אחד שהיה נוסע לפעמים אל הרה"ק רבי שר שלום זיע"א מבעלזא זיע"א, והאיש הצדיק הזה אבותיו לא היו מיוחסים ומפורסמים רק לאנשים פשוטים. פעם אחת כאשר בא הצדיק אל הרה"ק הר"ש מבעלזא זיע"א נדמה היה לו כאילו הרה"ק זיע"א יש לו התנשאות עליו, יען שהיה ממשפחה מיוחסת וגדולי תורה. והיה להצדיק הזה טינא על הרה"ק השר שלום. תיכף הרגיש הרה"ק זיע"א את מחשבתו וישאל את הצדיק שיאמר לו לפי דעתו: מי הוא הגדול יותר, אם הצדיק אשר נולד ממשפחה גדולה ומיוחסת, או הנולד ממשפחה אנשים תמימים בלתי בעלי תורה. וידום הרה"ק ז' ולא ענהו דבר. ואמר לו הרה"ק מבעלזא זיע"א: הנה אמרו רז"ל כי 'צריך אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי'. נמצאנו למדים מכאן כי האיש אשר אבותיו היו מיוחסים בעלי תורה ויראי שמים הוא הולך תמיד בלב נשבר ורוח נכאה, כי יודע בעצמו אשר עוד לא הגיעו מעשיו למעשה אבותיו. לא כן האיש אשר אבותיו היו אנשים פשוטים, הוא הולך תמיד בהתנשאות וגבהות הלב, כי הוא חושב בדעתו כי מעשי כבר גדלו ועברו הרבה ממעשה אבותיו. ואז הבין הצדיק כי הרה"ק מבעלזא זיע"א ירד לעמקי מחשבותיו, ואין בדעתו ח"ו להתנשאות מחמת יחוס משפחה אדרבה זה מביא לידי עניויות והבן ('שיח שרפי קודש', מערכת יחוס).

***

להיות מתאנח אחר עבודתו

כתב הרה"ק 'העטרת ישועה' מדו"קוב זיע"א לפרש הפסוק (שמות ב כג-ד) 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויעקו וגו' ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

בהתמדה ואתה לומד עד אור היום ואחר כך אתה הולך להתפלל, ומתפלל בכוונה, ואחר כך כשבאת לשתות כוס של יין שרף הנך חושב כי באמת ובצדק מגיע לך כוס זה לשתות בעד עבודתך התמימה והישרה. ואני אף על פי שאני גם כן עומד בבוקר השכם ולומד בהתמדה ומתפלל בכוונה, וכשמגיע לשתות הכוס הנני חושב כי אינני ראוי עדיין לשתות כוס קטן זה, כי אני נזכר במעשה אבותי ורוב קדושתם וצדקתם אשר כמה אני נופל מהם במדרגה וכאין נחשבה עבודתי נגד עבודתם הישרה והתמימה, ועל ידי כן יש לי שפלות ושפלות טוב לקבלת התפלה, על כן תפלתי **מתקבלת** (כנסת יחזקאל, דעושה, פרשת במדבר).

* * *

מי שאינו נוסע אין לו חילוק אם הדרך כבושה

הגיד הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זיע"א, שהחילוק בין בן של קדושים למי שאינו בן של קדושים הוא, שהראשון עשו לו אבותיו דרך כבושה. כביש טוב, להגיע בה למחוז חפצו, והשני אין לו דרך כבושה. ובדרך שבעולם הנוסע בדרך כבושה יגיע מהר למחוז חפצו, ומי שנוסע בדרך שאינה כבושה התנמהמה הרבה בדרך עד שמגיע למחוז חפצו. כך אם הבנן של קדושים הולך בדרך ה' ועוסק בתורה יוכל להגיע מהר למדרגת צדיק שיזכות אבותיו מסייעת, ומי שאינו בן של קדושים צריך להתייגע יותר עד שמגיע למדרגת צדיק, אבל מי שאינו נוסע לא מועילה לו כלום הדרך הכבושה. כך מי שאינו עובד את ה' לא מועילה לו זכות אבותיו שיהיה צדיק, שהרי אינו הולך בדרך שכבושו לו (זכרון ישראל, כו א).

* * *

שלא יפסק אצלו הייחוס

ובענין זה כתב הרה"ק רבי דוד מנאדבורג-בניא זיע"א ה"ד: שמעתי בשם דודי זקני הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א, וכן איתא בספר 'מאור ושמש' פירוש הפסוק (במדבר ד כב) 'נשא את ראש בני גרשון', פירוש, מי שמנשא עצמו שהוא יחסן בר אבהן קדישין, אף אין בו יחוס עצמו. גרשון, זאל מען עהם פערטרייבין, היינו שיגרשו אותנו. אבל אם ג' הם', פירוש אם גם הוא עושה מעשי אבותיו, לבית אבותם למשפחתם, אז תחזיק אותו ליחסן. ויש להורות מוסר מהפסוק הכתוב בתוכחה (ויקרא כו מג) 'זוכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור', ופירשו המפרשים מה שייכות ברית אבות להתוכחה, ותיצרו יען שאנו בני האבות עבור זה גדל החטא. וכן הוא באמת שכל אדם הוא מיוחס מצד האבות. והנה שאמר (במדבר א ד) 'ואתכם יהיו איש איש למטה', היינו שכל אדם יחשוב בלבו שהוא נצר מאחד השבטים, אמנם לא יחשוב על היחוס לבד, אלא 'איש ראש לבית אבותיו הוא', שגם הוא יהיה דומה במעשים טובים כאבותיו, ולא

למעשי אבותי'. כמו שמעתי אומרים בשם אדוני אבי זקני הצדיק הקדוש מראפשיץ זצלה"ה זי"ע ועכ"י, שהיה לו וויכוח עם חסיד אחד בענין זה, ואמר להחסיד הנ"ל אשר בזה טוב לאדם שהוא יחסן בכדי שיבא עי"ז לעניות ושפלות ולשברון לב באמת לאמיתו שיאמר לעצמו מה אני ומה חיי בעבודתי ותפילתי נגד אבותי הקדושים נ"ע, אבל אם ע"י ייחוסו בא עוד לידי גבהות הלב ורק להתפאר את עצמו לפני בני אדם שהוא בעל יחסן גדול והוא גרוע מאוד ויותר טוב היה לפניו באם שאבותיו היו מפשטוים עם.

וכבר קדמו רבינו הקדוש רבי ר' אלימלך מליזענסק זצלה"ה בספרו נועם אלימלך על הפסוק (בראשית יב א) 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך', שאדם צריך לילך ויפנה מדרך זה שיתפאר בעצמו שאביו היה צדיק גדול וזה 'לך לך מבית אביך' וד"ל. ומשם בארה היא באר הפסוק שלפנינו 'למטה אבותיו', פירוש, שבוה טוב זכות אבות שיבא על ידי זה לבחינת 'מטה', רצה לומר שפלות רוח שיהיה בעיניו מְטָה מְטָה, 'תשלחו כל נשיא בהם', היינו תשלחו את ההתנשאות הבא על ידי אבותיו, כי עיקר עבודת שיהיה שפל בעיני עצמו (מעדני מלך פרשת שלח).

והא לך לשון הזהב הנוכח של רבינו הקדוש ה'נועם אלימלך' זיע"א בפרשת לך לך הבא ללמדנו כי על אף שגב מעלת הייחוס לא יחדל האדם מעבודתו את בוראו: או יאמר 'לך לך' כו', דהנה יש שהוא צדיק מחמת זכות אבותיו או מחמת שהוא תמיד בין הצדיקים, אבל באמת צריך האדם שלא להשיג על זה, הן הצדיק בן צדיק לא ישגיח על זכות אבותיו, לאמר שזכות אבות יעמוד לו ולא יתאמץ בעבודת הבורא, מחמת זה לא ישגיח על זה, רק צריך אימוץ וחיוזוק גדול בעבודתו יתברך. והן הצדיק שאינו בן צדיק, אל יתיאש עצמו לאמר מאחר שאין לו זכות אבות לסייע לא יוכל להגיע לעבודת הבורא יתברך, אל יאמר כן, רק יעבוד השם יתברך באמת והבא לטהר מלסייעין לו מן השמים, רק לחשוב שהשם יתברך עושה לו כל זאת שמסייע לו. וזהו 'לך לך מארצך' כו', פירוש שלא תשגיח על ארצך ועל בית אביך ותלך לשורשך.

* * *

כוס קטן של י"ש

וסיפר הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א שהיה לו חבר אחד בילדותו אשר למדו ביחד. ואחר זמן, כשכבר היה הרה"ק מראפשיץ מפורסם מאד, נזדמן פעם אחת עם חברו, והוא שאל לו: יאמר לי חברי, הלא אנו למדנו ביחד במדרגה אחת, ומדוע זה היה שאתה נעשית בעל מופת ופועל ישועות בתפלתך ואני לא הגעתי למדרגה זו. הראה לו הרה"ק כוס קטן של יין שרף ואמר לו: זהו החילוק ביני ובינך. וביאר לו כוונתו, כי אתה עומד בבוקר השכם ללמוד

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

בספרים, בפסוק 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'.
כאשר 'פתחת למוסרי' מיד נעשיתי 'עבדך' וכו', ובאמת
'עבדך בן אמתך' הוא בתולדה, שבעצם נפשות בני ישראל
להיות עבדי ה', אך השעבוד מלכיות מעכב, לכן כשנעשין
בני חורין מתברר כי אני עבדך" ('שפת אמת' חנוכה תרמ"ו)

***

הנני בן האבות הקדושים

וכתב הרה"ק הי"שחמח ישראל זיע"א (פרשת שמות):
ובזה יחזק כל איש ישראל את עצמו ויזכור מקור מחצבתו
האבות הקדושים, ובזכותם יתפלל: יהיה איך שיהיה, הנני
בן האבות הקדושים, ובזכותם תעלה תפילתי תפילת
האביון לרחמים ולרצון לפני כסא כבודך. אמן.

***

לו ולא לה

בפרשת השבוע, פרשת תולדות, נאמר (בראשית כא כה):
'וַיַּעֲתֶר יִצְחָק לַה' לֵנֶכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתֶר לוֹ ה'
וַתַּהַר רִבְקָה אֲשֶׁתוֹ, וּפִירֶשׁ רַש"י: 'וַיַּעֲתֶר לוֹ' - לוֹ וְלֹא לַה,
שׂאִין דּוּמָה תַּפְלַת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לַתַּפְלַת צַדִּיק בֶּן רַשָׁע,
לְפִיכֵן לוֹ וְלֹא לַה.

הוסיף רבינו האור החיים הקדוש זיע"א ופירש בזה
מקרא שכתוב בתחילת הפרשה (שם פסוק ט): **'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת**
יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וכלשונו: ואלה
תולדות וגו'. צריך לדעת: א. במקום שיזכיר תולדות יצחק
הזכיר לידת יצחק, ב. לא היה צריך להודיע כי אברהם
הוליד את יצחק... ירצה על דרך אומרים ז"ל (יבמות סד).
'ויעתר לו ה'', לפי שאין דומה וכו' לתפלת צדיק בן צדיק,
ע"כ. הא למדת כי לצד היות לו אב צדיק נתרצה ה' לו ונתן
לו בנים, והוא אומר 'אברהם הוליד' וגו', פירוש, באמצעות
זכות אברהם הוליד.

וכתב הרה"ק הי"שם משמואל זיע"א (פרשת בשלח):
דמקרא מלא הוא (משלי טו כט) 'ותפלת צדיקים ישמע',
וכמה מקראות מפורשים ירימו בגאון קולם על מעלת
תפלת הצדיקים מתפלת זולתם, ולא עוד אלא שאמרו ז"ל
איה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע.

ונראה לפרש דהנה תפלה היא לשון חיבור עם השם
יתברך, ויאתא בספרים הקדושים שנגזר משלון 'צמידי
פתיל' בהיפוך אתון. ויש להבין היתכן שיהיה לבשר ודם
קרוץ מחומר חיבור עם השי"ת. אך יש לומר שהנקודה
הפנימית שבישראל היא חלק אלוך ממעל ובה יתכן לשון
חיבור, ובאמצעות הנקודה יש לכללות האדם חיבור עם
השי"ת. וממילא מובן אשר מעלת התפלה היא לפי מסת
הזדככות החומר, שהרי החומר מפסיק ונקודה זו נקראת
בתולה ואיש לא ידעה, ואיננו נקל כל כך לעורר נקודה זו
מפני המסיים והחוצצים הסובבים את הנקודה, ואין

יפסוק אצלו היחוס אלא ילך בדרך התורה והיראה ויאמרו
עליו 'איש ראש לבית אבותיו הוא' ('אוהב חסד' פרשת במדבר).

***

קרובים רחוקים

וכתב בספר 'אלופי יהודה' (פרשת מצורע): מעשה
שראיתי, שבא איש עני לבקש עזרה מאדם נכבד מפורסם
לבעל צדקה, ותיאר לו שהם קרובי משפחה. ענה הנכבד:
הלא את רחוק אתה לי מאד ולא קירוב כראוי. ויהי היום, ג'
דסליחות, שנתכבד האיש המכובד לעמוד לפני התיבה.
בהגיעו ל'זכור ברית אברהם' הרים קולו כנהוג. עמד אותו
עני נלגדו וצעק: מה לך להזכיר ברית אברהם וכו' הלא הם
קרובים רחוקים לך מאד.

***

שזכות אבות הוא דבר גדול

וכתב הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א
('נועם אלימלך' פרשת קרח): ושורש הדבר שזכות אבות הוא
דבר גדול ועומדת לו לאדם בשעה שהוא רוצה לעבוד את
ה' שיהיה לו סייעתא מן השמים לעשות המצוה בשלימות,
וזאת אינו אלא כשלא לקח מעלת היחוס לצד אחר אזי
בודאי עומדת לו לעבודת הבורא.

***

השגת התורה של צדיק בן צדיק

דבר נפלא במעלת היחוס לימדנו הרה"ק ר' משולם
פייביש מובריא זיע"א: כי כל תורתנו כולה שכתב ושבעל
פה אין דבר אחד אפילו אות אחת יוצא לדבר אחר זולת
לעבוד את ה' יתברך, כי לזה ניתנה, ונקרא תורה על שם
שמורה לאמר זה הדרך ילכו בה, ואפילו בניי ממונות
ושאר דינים הדומים שאין נפקותא ועובדא מהם, אם ריק
הוא, מכס הוא, אבל מי שעובד ה' יתברך בשלימות, מגלין
לו רזי תורה, וזהו הרזין איך ליקח עצה מכל תרי"ג מצות
לעבוד בהם הבורא יתברך, אף על פי שאינם באפשר
לקיימם בעצמם וכו', וזה שקרא הוזהר (יתרו פב) את התרי"ג
מצות תרי"ג עיטין, רצה לומר שונתנים לאדם עצה איך
להתדבק ביצורו, כל זה גילו לנו החכמים. ואני שמעתי כן
מפה קדוש הרב המגיד [הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב
זיע"א], ואמר שמעודו כל מה שרואה בספר אין לפניו
הפרש או גמרא או קבלה אינו רואה שום דבר אחר זולת
איך לעבוד את ה' יתברך, ובאמת הוא כך. אבל זה הוא
לפניו שהוא צדיק בן צדיק, ושאר השלימים, אבל לא אתנו
יודע עד מה, איך ומה, רק באמונה אני מאמין זה, וקצתם
שמענו דוגמתם (ישר דברי אמת אות כד).

***

עבדך בן אמתך הוא בתולדה

והרה"ק הי"שפת אמת זיע"א (חנוכה תרמ"ו) כתב: "איתא

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

הוא אינו בוחר רק במי שמים עצמו כשיריים בשעת הזמרה והתפלה. וזהו **ספיר רש"י**, אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, היינו מחמת שזה יכול לבקש מצד זכות אבות ומשים עצמו כשיריים, הבורא ברוך הוא פונה לתפלתו, וזה אינו יכול לבקש מצד זכות אבות והוא עיקר בתפלתו, והבורא ברוך הוא בוחר רק בשירי זמרה כנ"ל בבחינת ענוה, יהי רצון שזוכה לזה.

***

צדיק בן צדיק כצד היתר לאבל להיות שליח ציבור דליכא עדיף מיניה

הרה"ק בעל 'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א כתב בתשובה לשואליו: מכתבכם הגיעני בדבר הרב המאור הגדול חסידא ופרישא בנן של קדושים כש"ת מוה"ר יחיאל נ"י [הוא הרה"ק ר' יחיאל טאוב אדמו"ר מראזאל מגזע קאליב ווידיטשוב זיע"א] מאשר הוא מוחזק להתפלל אצלכם בהרבה בשתות השנה ובימים טובים וימים נוראים, ועכשיו הוא אבל בר מינן על אביו תוך י"ב חודש, ואתם מסכימים שיתפלל גם בשנה זו מה שדרכו להתפלל, ושאלתם חוות דעתי. וכו' **הנה כמוני כמוכם כולנו יודעים דליכא דעדיף מיניה בבית המדרש שלכם** הן מצד יחוס עצמו בתורה ובמעשים טובים, והן מצד יחוס אבותיו אשר גם זה מועיל לתפלה, כמו שאמרו חז"ל (יבמות סד.) **אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק. ואם כן בלי ספק תוכלו לעשותו שליח להולכה בתפלה ותחנונים ויהיה תפילתו מקובלת ורצויה לפני יתברך שמו** (ש"ת דברי יואל ח"א או"ח ס" כח).

***

יעקב אבינו לא חפר בארות

כיון שרבו הפצרות החסידים על הרה"ק רבי שמחה בונם מווארקא זיע"א שיקבל עליו את המינוי להנהיג את העדה, קם רבי שמחה בונם ונסע אל הרה"ק רבי יעקב אריה מרדזימין זיע"א, מוקיג האדמו"רים שבדור, שיסימכו למנהיגות. שאל אותו הרה"ק מרדזימין: **את הסבא רבי יצחקל הכרתי, מאביו רבי מנדלי שמעתי, והיום מה? ענה רבי שמחה בונם: מצינו לאברהם אבינו שחפר בארות מים. אף יצחק אבינו חפר. יעקב לא חפר שוב, כי מאחר שאברהם ויצחק חפרו בארות מים חיים, שוב יכול הנכד בקלות להתקרב ישר אל המעיין. מיד הושיט לו רבי יעקב אריה את ידו וקרא: שלום עליכם הרבי מווארקא. אחר כן נענה והוסיף: ואני דורש כך: "אברהם חפר בארות חדשות, יצחק חפר בארות חדשות, יעקב אמר: בארות חדשות אין בכוחי לחפור, אשמור לפחות על הבארות שחפרו אבותי שלא יסתמו מעצמן ושלא יסתמון פלשתים עפר" (דמויות הוד"ח"א עמוד 137).**

מניחין אותה להכנע ולהתחבט ולשפוך את שיחה לפני ה', אלא כשהחומר נזדכך מתעוררת הנקודה ונעשית נכנעה מאד ומתחבטת לפני רגלי קונה ומתחברת בתפלה, ואז מפיקה רצון מה' יתברך. ועל כן כתיב 'תפלת צדיקים ישמע', ואיננה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, שזה מוזכר חומרם ביותר שהרי הוא מוזכר בתולדה בלבוש קדוש שהמשיכו לו אבותיו, ונקל לו לעורר את הנקודה הפנימית שבו.

***

על ידי ענוות הצדיק בן צדיק מתקבלת תפילתו

אמנם כפי שהבאנו לעיל כמה אמרי צדיקים במעלת הייחוס המעורר אצל הצדיק ענוות רוח בעמדו להתבונן במעלת אבותיו כן הורנו הרה"ק ר' אברהם דב מאווריטש זיע"א בספרו הקדוש 'בת עין' ששפלות רוח זו, היא המביאה לתפילתו שתתקבל. וכה דיבר בקדשו בפרשתו על דברי רש"י הנ"ל: ונוכל לומר על זה, דהנה שמעתי מהצדיק הקדוש רבי זאב מו"טאמיר פירוש 'הבוחר בשירי זמרה' (תפילת ישבח), היינו שבורא כל עולמים ברוך הוא בוחר בשיריים של זמרה, היינו למי שמים עצמו כשיריים בשעת זמרה ותפלה ודפח"ת. ולהבין זה, דהנה עיקר העבדות הוא בחינת ענוה ושפלות באמת, היינו שיתבונן בשכלו כשעומד להתפלל לפני בורא כל עולמים ברוך הוא, שמצד מעשי איני ראוי לדבר דבר לפניו יתברך ולבקש ממנו גדולה או קטנה, ואפילו פתחון פה לעמוד ולבקש מלפניו איני ראוי מצד מעשי, רק אני מבקש מהש"ת שיעזר לי בזכות אבותי. ובחינת תפלה זו מקובלת לפניו יתברך, כמאמר הכתוב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', היינו שקרוב ה' לקוראיו לקבל תפלתם, כשיקראוהו באמת, היינו מצד זכות אבות, אמ"ת הוא בחינת אבות, ראש [א], תוך [מ], סוף [ת].

אך זהו כשהוא צדיק בן צדיק, אז יוכל לבקש מה' יתברך מצד זכות אבות, אבל כשהוא צדיק בן רשע אינו יכול לבקש מצד זכות אבות, רק עיקר הבקשה מוכרח להיות מצד מעשיו, ולתפלה כזו אין הקדוש ברוך הוא פונה כל כך לקבלה, שאינו בוחר רק בשירי זמרה, זה העושה עצמו כשיריים. והנה יצחק היה צדיק בן צדיק כל כן היה תפלתו רק מצד זכות אבות, ורבה היתה צדקת בן רשע ותפלתה היתה מצד זכותה. וזהו 'ועתה יצחק לה' לנכח אשתו', היינו שעתירתו ותפלתו של יצחק היה בבחינת 'לנכח אשתו', היינו בבחינת התנגדות נגד תפלתו, ומפני מה היה תפלתו בבחינת התנגדות, לזה נתן טעם 'כי עקרה אמת', היינו מחמת שבתפלתה היתה הרה בעצמה העיקרית, מחמת שלא היתה יכולה לבקש מצד זכות אבות כנ"ל. לכך 'ועתה לו ה', שבורא עולמה ברוך הוא פנה רק לתפלתו מחמת שתפלתו היה רק בבחינת שיריים, והקדוש ברוך